ΚΙΜ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ✻ ΑΘΗΝΑΙ ✻ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1911-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1911 ✻ ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ι.Α.Β.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,, Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ 8305

Η ΑΝΟΙΞΙΣ ΥΠΟ ΡΟΝΤΕΝ

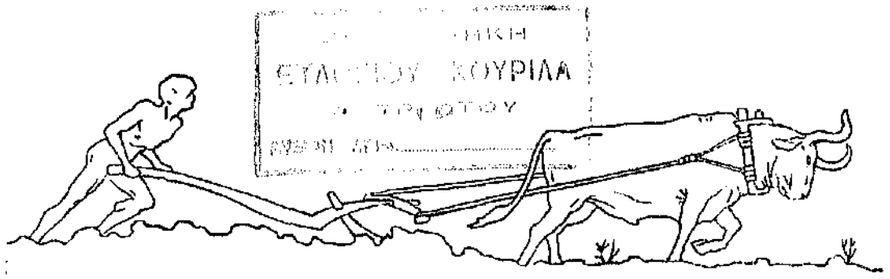

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' (15 Α-
ΠΡΙΛΙΟΥ 1911

ΗΣΚΙΟΣ

Στόν ποιητή Μαβίλη

Τὸ γλυκὸ ζαπίτι τῆς ζωῆς πούχε χαρὰ καὶ δόξα.
ΣΟΛΟΜΟΣ

Κέντρωνε ὁ ἥλιος τὴ χαρὰ μὲς τὸ γλυκὸ τὸ σπίτι.
Στὶς διάπλατές του τὶς αὐλές, τὶς ἀνοιχτὲς τὶς πόρτες,
Ποὺ εὕρισκε ὁ ξένος μείνεμα νὰ μπεῖ νὰ ἀπακκουμπήσει,
Κάρπιζε ἡ μοσκοσταφυλιὰ καὶ ἄνθιζε ἡ καλοσύνη.
Ἡ ἀγάπη ἡ χρυσομέλισσα κορφολογοῦσε τὰ ἄνθη
Στὸ περιβόλι τῆς ζωῆς, ποὺ λουλουδίζει ἡ ἐλπίδα.
Κέντρωνε ὁ ἥλιος τὴ χαρὰ μὲς τὸ γλυκὸ τὸ σπίτι.

Καὶ ἄξαφνα μὲς τὰ ἡλιόφωτα καὶ μὲς τὰ χαραμέρια
Θολὴ κατάχνια ἐσκέπασε καὶ αὐλὴ καὶ περιβόλι.
Καὶ ὅπου τὰ ρόδα ἐγιόρταζαν ἀμάραντον Ἀπρίλη,
Καὶ ὅπου πρὶν ἔπλεε στὴ χαρὰν ὁ λογισμὸς καθάριος,
Ὁ πίκρανος ἐφύτρωσε καὶ ἐθέριεψεν ὁ πόνος.
Ἡ γλυκοθύμητη ἡ ζωὴ στὸ δάκρυ ἀναβαφτίσθη
Καὶ τὴν πικρή μας τὴν αὐλὴ δὲν τὴν ξανάειδε ὁ ἥλιος.

ΞΕΝΗΤΕΜΟΣ

Καράβι μυριοτάξιδο καὶ ἀσημαρματωμένο
Ποὺ ἔχεις πανιὰ μεταξωτὰ καὶ ἔχεις κουπιὰ ἀσημένια,
Καὶ ἔχεις καὶ ἀντενοκάταρτα χρυσὰ μαλαματένια,
Ποῦ θε νὰ σίξεις σίδερο, θὰ δέσεις παλαμάρι;
[Μανιάτικα τραγούδια]

Ἄγουρε, κοσμογυριστὴ καὶ γοργοστρατοκόπε,
Ποὺ βιαστικὸς δασόλογγους περνᾶς, χῶρες καὶ τόπους,
Καὶ τρέχεις, τρέχεις, νὰ διαβεῖς, νὰ φτάσεις στὸ ἀκρογιάλι—
Τὸ περιγιάλι τὸ ἄχαρο τοῦ θρήνου ὅταν θὰ ἀφήσεις,
Γιὰ νὰ μισέψεις ξέχαρος καὶ γαῦρος λαμνοκόπος,
Ποῦ θὰ ἁρμενίσεις; Ποῦ θὰ πᾶς, ἀραξοβόλι νᾶβρεις;
Σὲ ποιὸ λιμάνι ἀπόκοσμο καὶ μακρυνὸ καὶ ξένο,
Ξένο καὶ ἀπὸ τὸν πόνο μας καὶ ἀπὸ τὸ λογισμό μας;

[1911] ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ*

Τὸ παιδί της ξύπνησε καὶ γύρεψε πάλι τὸ στῆθός της. Τοῦ τόδωσε, μὰ εἶτανε στεγνό. Ἔβαλε τὸ κλάμα. Τὸ χτύπησε γιὰ νὰ σωπάσει. Μὰ ἐκεῖνο ἔκλαψε πιὸ δυνατὰ καὶ στὸ μάκρος ἀλαφιαστήκανε τὰ σκυλιά. Ἡ Στέλια πετάχτηκε ἀρθῆ κ' ἔρριξε γύρω φοβισμένες ματιές. Τὸ μωρὸ δὲν ἔπαβε καὶ τἀλυχτίσματα σιμώσανε. Σὲ μιὰ στιγμὴ δυὸ σκύλοι στεκόντανε ἄγριοι στὸν ἀντικρυνὸ τὸν ὄχτο καὶ τὰ γαυγίζανε τεντώνοντας τἄσπρα γιαλιστερά τους μάτια, τῆς δείχνανε τὰ μυτερά τους δόντια, τὰ κόκκινα λαρύγγια τους, χυμῶντας πότε δῶθε πότε κεῖθε, ὅθε κείνη ἔκανε, φοβερίζοντας ὁλόρθοι νὰ πηδήσουνε τὴ ρεματιά. Μὰ τὸ νερὸ εἶτανε πλατὺ καὶ δὲν τὸ ἀποφασίζανε. Μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε νὰ τοὺς κράζει ἀπόμακρα, μὰ ἡ Στέλια εἶχε γυρίσει πίσω κ' ἔφευγε τρεχάτη, χάθηκε μέσα στὶς λυγαριές. Δὲν ἔκαμε πρὸς τὸ χωριό, πῆρε τὸ ἄλλο μονοπάτι, ποὺ βρῆκε μπρός της. Ποῦ πήγαινε; Τὸ ξανασυλλογίστηκε σὰν ξαναπάντησε τὴν ρεματιά. Εἶχε γεφυρι ἐδῶ καὶ ὀτιούδηκε λίγη ὥρα καὶ κοίταξε πάλι τὸ νερό, ποὺ ἔτρεχε κάτω. Μὰ δὲν πέρασε ἀποπέρα. Ἔσταψε πάλι πίσω στὰ χωράφια. Τὸ χωριὸ εἶχε μείνει δίπλα, γύρω της ἔβλεπε μονάχα δέντρα καὶ λιβάδια. Τὸ βασίλεμα τὰ φώτιζε χλωμά, οἱ ἤσκιοι ἀπάνω τους μακραίνανε ὁλοένα, τὰ πουλιὰ σκορπούσανε μισές, σβηστὲς φωνές. Ἔβλεπε ποὺ ἔπιανε τὸ βράδι, ποὺ ὁ ἀέρας κρύωνε. Κ' ἔνοιωσε νὰ πεινᾷ κι ἄρχισε νὰ τρέμει, νὰ φοβᾶται. Κ' ἔτρεχε, τρυβοῦσε σὰ νὰ ἤθελε κάτι νὰ βρεῖ, σὰ νὰ γύρεβε κάπου νὰ τρυπώσει. Ἄξαφνα ξάνοιξε μακριὰ τὴ χώρα, ποὺ ἁπλωνόταν ἡσκιωμένη. Σ' ἕνα καμπαναριὸ μονάχα καὶ στὶς κοντὲς ραχούλες πέρα ἔλαμπε ἀχνὰ ἡ στερνὴ ἀντιφεγγιὰ τοῦ ἡλιοῦ, ποὺ εἶχε μισοκρυφτεῖ πίσω ἀπὸ τὸ βουνό. Τῆς φάνηκε τόσο θλιμένη, τόσο κρύα, παγερή, σὰ νὰ εἶταν ἡ στερνή, ποὺ φωτοῦσε τὴν πλάση. Καὶ ξαναστάθηκε μιὰ στιγμὴ καὶ κοίταζε. Γυζνοῦσε πάλι ἐκεῖ; Ὄχι, ὄχι! Μὰ τότε ποῦ πηγαίνει; Ποῦ; — Ἤθελε νὰ σωριαστεῖ χάμω νὰ κλάψει, ξανακίνησε ὅμως στὰ χαμένα, δίχως νὰ ξέρει πάλι ποῦ. Καὶ τὸ βράδι ὅλο καὶ θόλωνε. Περπατοῦσε γλήγορα, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὸ ξεφύγει. Ἀπόμακρα κουδούνια τὴν ξανατρομάξανε. Τάχυνε περισσότερο τὸ βῆμα ὅσου ποὺ ἀπάντησε μπρός της μιὰ καλύβα. Εἶτανε δίχως πόρτα καὶ σκέφτηκε νὰ μπεῖ μέσα νὰ τρυπώσει. Μὰ καθὼς ἔσκυψε καὶ μπῆκε, ξανάρχισε τὸ παιδὶ νὰ κλαίει, καὶ βγῆκε βιαστικὴ καὶ πῆρε τὸ ἴδιο μονοπάτι. Τὴν ἔβγαλε, ὅτι ἔπεφτε τὸ πρῶτο σούρουπο, στὸν ἴδιον τὸν λογγάκη μὲ τὶς μουριές, ὅπου εἶχε σταματήσει πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Μὰ μόλις ἔκαμε λίγα πατήματα, τὸ μισοσκότιδο, ποὺ ἔπεφτε καὶ ἁπλωνόταν κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, τὴ φόβισε καὶ γύρισε καὶ κάθησε στὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ ξέφωτο ἀκουμπώντας σ' ἕναν κορμὸ δέντρου. Εἴτανε ἀποκαμωμένη πιὰ καὶ μέσα ἡ καρδιά της ἔτρεμε. Βάρος θολὸ ἔσφιγγε τὸ νού της, ζάλη τῆς θόλωνε τὰ μάτια, δὲ συλλογιζότανε πιὰ τίποτες. Ἔβλεπε μονάχα ὁλόγυρα τὴν ἐρημιὰ καὶ τῆς φαινότανε πὼς εἶναι μόνη, καταμόναχη στὸν κόσμο· ἔβλεπε νὰ σκοτίζεται τὸ βράδι πάντα περισσότερο καὶ τῆς φαινότανε πὼς σβένει, πὼς χάνεται κι αὐτὴ μὲ τὸ στερνὸ τὸ ἀπόφωτο ποὺ σβοῦσε. Κ' ἔσφιγγε τὸ παιδὶ ποὺ ἀποκοιμήθηκε στὰ στήθη της καὶ ξανάρχισε νὰ κλαίει, ὅσο ποὺ ἀποκοιμήθηκε κι αὐτή.

Μὰ τὴν ξύπνησε ξανὰ ἡ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ. Εἶχε γλυστρήσει ἀπὸ τὰ χέρια της κ' ἔπεσε χάμω κι ἀναφάνταστα τὰ μάτια σπὰ σκοτάδι τρόμαξε. Ἡ Στέλια τὸ ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιὰ καὶ σηκώθηκε ὀρθή, τρομασμένη καὶ κείνη. Τὴν πρώτη στιγμὴ δὲν ἔνοιωσε ποὺ εἶτανε, δὲ θυμήθηκε. Νόμισε πὼς ἔβλεπε ὄνειρο. Κρύος ψιλὸς ἀέρας φυσοῦσε ἀπὸ τὸν κάμπο καὶ βούΐζε πίσω στὸ λόγγο καὶ σφύριζε ἀνήσυχα στἄφυλλα κλαδιά. Κατάλαβε νὰ τῆς ἀνατριχιάζει τὸ κορμί. Ἔπιασε τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, εἴταν παγωμένα. Ἔρριξε τὰ μάτια φοβισμένα γύρω της. Δὲν ἔβλεπε ἄλλο ἀπὸ σκοτάδι καὶ κάποιους ἤσκιους, ποὺ ἀναδέβανε καὶ σειόντανε καὶ σὰ νὰ μουρμουρίζανε. Ὕστερα μιὰ στιγμὴ σωπάσαν ὅλα καὶ τώρα τῆς φάνηκε ἡ ἐρημιὰ περισσότερο τρομαχτική. Κάποια φτερά, μαῦρα φτερὰ θάρησε πὼς περνούσανε τριγύρω της καὶ τῆς σβουρίζανε σταυτιά, στὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἀγγίζανε καὶ τὴν ἀνατριχιάζαν πάλι ὁλόβολη. Ἔβγαλε μιὰ κραυγὴ μουγγὴ κι ἀγκάλιασε τὸ πρῶτο δέντρο γιὰ νὰ μὴ σωριαστεῖ. Ὅταν ξανάνοιξε δειλὰ τὰ μάτια, εἶδε τἀστέρια, ποὺ λάμπανε στὸν οὐρανό, καὶ στὸ μάκρος πέρα ἕνα πλατύ, μακρὺ ἀχνοσύγνεφο, ποὺ κρεμιότανε ἀνάερο ἀποπάνω ἀπὸ τὴ χώρα καὶ κάτωθέ του τρεμοφέγγανε θαμπὰ τὰ φῶτα. Τότε θυμήθηκε. Μὰ ἡ βουὴ στὸ λόγγο ξανασάλεψε, τὰ κλαδιὰ τρίξανε πάλι. Καὶ τὸ μωρὸ ἔκλαιγε. Τὄσφιγξε στὴν ἀγκαλιὰ κ' ἔφυγε σὰν κυνηγημένη. Οἱ ἤσκιοι τρέχανε κοντά της, τὸ σκοτάδι τὴν ἔζωνε, τὴν ἔσφιγγε, τὴν κυνηγοῦσε πίσω της, μπροστά της, γύρω. Ἔτρεξε ὅσο ποὺ βρῆκε τὸ μεγάλο δρόμο. Κ' ἔτρεξε καὶ κεῖ. Σταμάτησε μόνο σὰ βρέθηκε μπρὸς στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της.

Τὴν ἀνοιξε καὶ μπῆκε μέσα.

Στὴ γωνιὰ σπιθήριζε ἡ φωτιά. Ὁ Ἀντώνης καθισμένος ἐκεῖ κάπνιζε τὸ τσιγάρο του καὶ δίπλα γιάλιζε τὸ ποτήρι του μισόγεμο κρασί. Ὁ ἄντρας της εἶταν ἀποκοιμισμένος.

Ἡ Στέλια δὲν καλησπέρισε. Πῆγε ἴσια στὴν κούνια κι ἀπίθωσε τὸ μωρὸ κ' ἔσκυψε κεῖ νὰ τὸ ἀποκοιμίσει. Ἔτρεμε ὅμως τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της χτυπούσανε καὶ κρύο δυνατὸ τὴν τσάκισε μεμιᾶς ἐκεῖ ποὺ κουνοῦσε. Κατάλαβε πὼς δὲν ὥριζε πιὰ τὰ χέρια της, τὰ πόδια της μουδιάζανε καὶ μυρμηγγιάζαν, αἰστάνθηκε νὰ τῆς περνᾶ τὰ σπλάχνα, νὰ τὰ ρουφᾶ φλόγα στεγνὴ σὰ νὰ τὰ δαγκάνανε ψιλὰ δόντια, νὰ τὰ βυζαίνανε, νὰ τὰ τρυπούσανε σκουλίκια· τὰ χείλια της εἴτανε ξερά, ἡ γλώσσα της τραχειὰ καὶ ξένη μὲς τὸ στόμα της, ὁ λάρυγγάς της φλογισμένος, τὸ μέτωπό της τὄσφιγγε γύρω ἕνα στεφάνι σιδερένιο μιὰ πυρό, μιὰ παγωμένο. Καὶ στὰ μάτια της μπροστὰ τρεμοφεγγίζανε φωτεινὲς γραμμὲς σὰν ψιλὰ σύρματα πλεχτά, περνούσανε γύροι σπιθηριστοὶ καὶ λάμπανε καὶ σβήνανε καὶ πάλι φέγγανε καὶ σπιθηρίζανε καὶ τρέμανε καὶ στριφογυρίζαν ἀμέτρητοι, ἄπαντοι, ἄσωστοι. Ἄθίμασε πὼς ἄνοιξε τί σκεπὴ καὶ πέφτανε μπροστά της βροχὴ τἄστρα καθὼς τὰ εἶχε δεῖ μιὰ νύχτα, σὰν εἴτανε μικρή. Σκέπασε μὲ τὰ χέρια της τὰ μάτια γιὰ νὰ μὴν πέσει. Μὰ ζαλίστηκε περισσότερο. Τρεμουλιαστὰ μπόρεσε κι ἀνασηκώθηκε, κατάφερε καὶ σύρθηκε ὡς τὴν ἄκρη τῆς γωνιᾶς καὶ σωριάστηκε σκυμένη ἀπάνω στὴ φωτιά.

Ὁ Ἀντώνης στὴν ἀρχὴ ἔμεινε ἀκούνητος καὶ δὲ μιλοῦσε. Μὰ σὰν τὴν εἶδε πὼς ἔτρεμε καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσει τὴν καρδιά της, γέμισε τὸ ποτήρι του καὶ σίμωσε καὶ τῆς τὄβαλε στὰ χείλια. Ἡ Στέλια θέλησε ν' ἀντισταθεῖ, ὅμως τὸ ἄδειασε ὅλο κ' ἔγυρε τὸ κεφάλι της στὸν τοῖχο κ' ἔκλεισε τὰ μάτια. Τὸ κορμί της ἔτρεμε ὅλο ἀκόμα. Ὁ Ἀντώνης ἔπιασε τὰ χέρια της· εἴτανε πάγος. Σήκωσε τὸ χράμι, ὅπου καθότανε, καὶ τὴ σκέπασε καὶ τῆς τύλιξε τὰ πόδια.

Ἅμα ξανάνοιξε τὰ μάτια, τὸν εἶδε ξαπλωμένον πάλι ἀντίκρυ της καὶ τὴν κοίταζε.

«Μοῦ ἦρθε σὰ σκοτούρα», τοῦ εἶπε καὶ τὸν κοίταξε κι αὐτή. Σὰ νὰ ἤθελε νὰ δεῖ ἂν εἶναι κεῖνος ὁ ἴδιος, ποὺ τὴν τρόμαζε πρωτήτερα.

«Σκιάζουμαι θάσαι νηστική», τῆς εἶπε.

Καὶ δίχως νὰ περιμείνει ἀπόκριση, πῆγε κ' ἔφερε ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ φαγί, ποὺ ἀπόμεινε ἀπὸ πρὶν ποὺ εἴχανε φάει μὲ τὸ Σταύρο, καὶ τὸ ἀπίθωσε μπροστά της.

Ἡ Στέλια ἔσκυψε καὶ πῆρε κ' ἔτρωγε. Ὁ Ἀντώνης τῆς ξαναγέμισε τὸ ποτήρι.

«Ἔτσι ντέ, ἔτσι σὲ θέλω κι ὄχι νὰ σεκλετίζεσαι», τῆς εἶπε, ὅταν τὸ εἶχε πιεῖ κι αὐτὸ ὡς κάτω.

Ἐκείνη δὲ μίλησε. Εἶχε χορτάσει καὶ τὸ κρασὶ ἄρχισε νὰ τὴ ζεσταίνει. Δὲν ἔτρεμε ἡ καρδιά της ἄλλο, στὰ μάτια της μπροστὰ δὲν παίζανε πιὰ οἱ φωτεινοὶ γύροι. Ἀλλιώτικα γυρίζανε τώρα ὅλα μπρός της, ἀλλιώτικα ὅλα γύρω της θολώνανε καὶ τρέμανε σὲ νύσταμα γλυκό, σὲ μαλακὸ ἀποκάρωμα. Δὲ θυμότανε πιὰ τίποτες ἀπ' ὅλη τὴν ἡμέρα, δὲ γνώριζε καλὰ καλὰ ποιὸς εἶταν καὶ κεῖνος ποὺ καθότανε ἀγνάντια της καὶ τὴ θωροῦσε σὰ νἄθελε κάτι νὰ πεῖ, σὰ νἄθελε νὰ κουνηθεῖ, σὰ νἄθελε κάτι νὰ κάμει.

Μιὰ στιγμὴ ἀναδεύτηκε ὁ ἄντρας της, πάσκισε νὰ γυρίσει καὶ βόγγησε δυοτρεῖς φορές. Ἡ Στέλια λάγγεψε κι ἀναταράχτηκε κι αὐτή. Μὰ ὁ ἄντρας της ἡσύχασε κι ἀκούστηκε πάλι τὸ ρουχαλητό του.

«Ἤρθε ὁ γιατρός;» ρώτησε ἡ Στέλια τὸν Ἀντώνη. Μὰ ἢ δὲν ἄκουσε ἢ δὲν τὸ θυμότανε πιὰ τὴν αὐγὴ τί ἀπόκριση τῆς ἔδωσε. Κι ἀκόμα δὲ θυμότανε καλὰ καλὰ πῶς καὶ πότε κεῖνος ἔφυγε. Ὅταν τὰ χαράματα τὴν ξύπνησε τὸ κλάμα τοῦ παιδιοῦ, βρέθηκε κεῖ στὸ ἴδιο μέρος στὴ γωνιὰ κοντά, ντυμένη καθὼς εἶχε πέσει. Τὸ φῶς μονάχα εἴτανε σβηστὸ κ' ἡ φωτιὰ ξεσπιθισμένη. Κι ὁ ἄντρας της θαγγοῦσε καὶ τὴ βλαστημοῦσε.

Πρὶν πάει στὴ δουλειά της, τοῦ ἔδωσε τὸν καφὲ καὶ τοῦ ἔσιαξε τὸ στρῶμα καθὼς πάντα. Ἐκεῖ ποὺ σίμωσε τὸ στόμα του ἡ ρακὴ τῆς μύρισε βαριά. Μὰ δὲ μίλησε, οὔτε ταράχτηκε ἡ καρδιά της. Καὶ τὸ μεσημέρι ποὺ ξαναῆρθε ὁ Ἀντώνης καὶ στὴν τσέπη του εἶδε τὴν μποτιλίτσα νὰ φουσκώνει, ἔκαμε πὼς δὲν κοίταξε κεῖ. Πῆρε μόνο ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ ψώνιο, ποὺ ἔφερε κ' ἔβαλε τραπέζι καὶ φάγανε κ' οἱ τρεῖς μαζί.

* * *

Τὸ βρῆκε σὰν καλήτερο ἔτσι. Ἀφοῦ τὸ ἤθελε ὁ ἄντρας της, γιατί νἀντισταθεῖ αὐτή; Κι ὁ Ἀντώνης σὰν εἶδε πὼς ἡ μποτιλίτσα μὲ τὸ σπίρτο κι ὅ,τι ἄλλο ἔφερνε ἀπὸ τὴν ἀγορὰ εὐχαριστούσανε τὸ Σταύρο, ἐρχότανε συχνότερα μ' αὐτά, ἔφερνε τὸ βράδι καὶ κρασὶ καὶ πίνανε κ' οἱ τρεῖς. Μιὰ νύχτα κιόλας, ποὺ ἔξω ἔριχνε δαρτὴ βροχή, τὰ μάτια του κλειστήκανε κεῖ ποὺ κουβεντιάζανε μὲ τὴ Στέλια πλάϊ στὴ φωτιὰ κι ὁ Σταύρος λάγιαζε στὴν ἄκρη του. Ἐκείνη πῆρε μιὰ βελέτζα καὶ τονὲ σκέπασε, μάζεψε τὴ φωτιά, ἔσβυσε τὸ φῶς κ' ἔπεσε κ' ἡ ἴδια παραπέρα καὶ κοιμήθηκε κοντὰ στὴν κούνια τοῦ παιδιοῦ. Κι ἀργότερα ὅταν ἕνα χέρι τῆς ἄγγιξε τὰ πόδια ψαχουλευτὰ μὲς τὸ σκοτάδι καὶ τὴν ξύπνησε, δὲν πετάχτηκε.

Κι ἀποδῶ καὶ μπρὸς ὁ Ἀντώνης ἀποκοιμότανε δίπλα στὴ γωνιὰ κι ἂς ζέστανε ὁ καιρὸς καὶ σβήσανε τὴ φωτιά. Μόνο πὼς τώρα ὁ

* «Παναθήναια» 31 Μαρτίου.

Σταύρος ἄρχισε νὰ τὸν ταράζει. Βογγοῦσε, ἀναθεμάτιζε πιὸ πολὺ τὴ νύχτα κ' ἔβηχε ὁλοένα περισσότερο. Ὁ γιατρός, ὅταν ἡ Στέλια τονὲ ρώτησε ἂν ὁ ἄντρας της θὰ ξανασηκωθεῖ, μάζεψε τοὺς ὤμους· κι ὅταν τοῦ εἶπε πὼς δὲν ἔχουνε νὰ τὸν πληρώνουν ἄλλο, ἔπαψε νἀρχεται.

Ὁ Σταύρος ὅμως ἄρχισε νὰ τονὲ γυρέβει καὶ φώναζε τὴ γυναίκα του γιατὶ δὲν πήγαινε νὰ τονὲ φέρει:

«Μ' ἀρίνεις νὰ πεθάνω, νὰ πάρεις ἄλλονε».

«Σκάσε, ρέψε αὐτοῦ ποὺ κοίτεσαι», τοῦ φώναζε καὶ κείνη κ' ἔκλεινε τὴν πόρτα πίσω της.

Ἃ δὲν εἶταν ὥρα νὰ πάει στὴν ἀποθήκη, ἔπαιρνε τὸ παιδὶ καὶ πήγαινε στὴ γειτονιά, ἢ καθότανε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τοῦ ἔδειχνε τὰ πουλιά, ποὺ κελαδοῦσανε, ἢ τἀριὰ τὰ σύγνεφα τοῦ Ἀπρίλη, ποὺ περνοῦσανε στὸν οὐρανό.

Μὰ πάλι ἐρχότανε στιγμὲς ποὺ τονὲ λυπότανε. Καὶ μιὰ μέρα γύρεψε τοῦ Ἀντώνη νὰ φέρει τὸ γιατρό.

Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε καὶ γέλασε:

«Δὲ λυπᾶσαι νὰ πετάξουμε τὶς δυὸ δραχμές;» τῆς εἶπε.

Μὰ ὁ Σταύρος δὲν ἔπαψε νὰ τονὲ γυρέβει κ ἡ Στέλια πῆγε στοὺ ἀφεντικό· πουὶ ὀυλέρβ καὶ τὸν παρακάλεσε κ' ἔστειλε κεῖνος τὸ δικό του τὸ γιατρό.

Ὁ γιατρὸς διώρισε κάτι κ' εἶπε πὼς θὰ ξαναρθεῖ. Μὰ σὰν ξαναῆρθε βρῆκε τὸν ἄρρωστο χειρότερα, τὴν πληγὴ πιὸ σαπισμένη.

«Δὲν ἔχει γιατριὰ ὁ ἄντρας σου», εἶπε τῆς Στέλιας, ποὺ ἔτρεξε πίσω του ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ἡ Στέλια ἔσκυψε τὸ κεφάλι, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κ' ἔκλαψε σὰν ἔφυγε ὁ γιατρός. Ὕστερα μπῆκε μέσα καὶ πῆγε καὶ κάθησε σιμὰ στὸν ἄρρωστο. Καὶ τοῦ ἔπιασε τὸ χέρι.

Ἐκεῖνος τὴν ἄφησε μιὰ στιγμὴ νὰ τὸ κρατήσει, ἔπειτα τὸ πῆρε καὶ τὴν ἔσπρωξε:

«Φεύγα», τῆς εἶπε· «θέλεις νὰ πεθάνω».

«Ὄχι, δὲ θέλω μὴν τὸ λὲς αὐτό», μουρμούρισε ἡ Στέλια ἕτοιμη νὰ ξανακλάψει.

«Τὸ θέλεις γιὰ νὰ πάρεις ἄλλον», ξαναεῖπε ὁ ἄρρωστος.

Ἡ Στέλια σώπαινε.

«Φεύγα· δὲ στάθηκες ποτὲ καλή. Καὶ τώρα μὲ γελᾶς».

«Ὄχι, ὄχι», ἔκαμε κείνη νὰ πεῖ, μὰ ἡ θολὴ ματιά του καρφώθηκε ἀπάνω της καὶ δὲν τὴν ἄφησε νὰ τελειώσει.

«Σώπα. Μὲ γελᾶς. Ἐδῶ μέσα μὲ γελᾶς —»

Ὁ βήχας τὸν ἔκοψε κ' ἡ Στέλια ἔμεινε μουδιασμένη ἐκεῖ, μὲ χαμηλωμένα μάτια.

Ὁ Σταύρος πάλαψε ὥρα μὲ τὸ βήχα κ' ἡ Στέλια πάσκιζε νὰ τονὲ βοηθήσει κρατώντας τὸ κορμί του ὀρθό· ὅσο ποὺ ἔπεσε ἀποκαμωμένος χάμω, ναρκωμένος ἀπὸ τὴ σκόνη, ποὺ τοῦ διώρισε ὁ γιατρὸς κ' ἕνα παιδὶ τῆς γειτονιᾶς πῆγε στὸ ἀναμεταξὺ καὶ τὴν ἔφερε.

Ὅταν τὴν νύχτα ἦρθε ὁ Ἀντώνης μεθυσμένος κ' ἔπεσε νὰ κοιμηθεῖ κοντά της, ἡ Στέλια τοῦ μουρμούρισε σιγὰ τί ἄκουσε ἀπὸ τὸ γιατρὸ καὶ τί κατόπι ἀπὸ τὸν ἄντρα της. Μὰ ὁ Ἀντώνης γέλασε.

«Μή, μὴ δυνατά», τὸν παρακάλεσε. «Ἄστονε νὰ πεθάνει πρῶτα».

Καθῶς μιλούσανε, δὲν ἀκούσανε κ' οἱ δυὸ κάτι, ποὺ σύρθηκε στὴν ἄκρη. Ὅσο ποὺ ξάφνω ἡ Στέλια γρίκησε κοντά της μιὰ φωνὴ βραχνή.

Ἔμεινε σὰν πετρωμένη.

«Νὰ πεθάνω! νὰ πεθάνω! Αἴ, μωρή; Δὲ μὲ γελᾶς;» ἔκραξε ἡ φωνή.

Καὶ πάλι σώπασε μὲς τὸ σκοτάδι.

«Ἔλα, μωρή· νειρέβεται», τῆς εἶπε ὁ Ἀντώνης, ποῦ δὲν ἄκουσε καλά.

Ἡ Στέλια πῆρθε θάρρος νὰνασηκωθεῖ. Μὰ ἕνας πνιμένος βήχας ξέσπασε μεμιᾶς. Ἡ Στέλια ἐτάχτηκε· πῆγε κ' ἄναψε τὸ φῶς.

Εἶταν ὁ ἄντρας της, ποὺ εἶχε συρθεῖ, δαγκάνοντας τὰ χείλια, κρατώντας τὴν ἀναπνοή, κ' ἔφτασε ἴσα μὲ τὴν ἄκρη τῆς γωνιᾶς. Μπόφεσε καὶ φάναξε τὰ παραπάνω λόγια κ' ἔστερα τοῦ πιάστηκε ἡ πνοή. Ὁ βήχας τὸν ἔπνιξε.

Ἡ Στέλια ἔμεινε πάλι μάρμαρο. Τὸν ἔβλεπε νὰ πνίγεται, νὰ σφίγγει τὶς γροθιὲς γερμένος προύμυτα, σωριασμένος στὴ γωνιά. Μόνο τὸ κεφάλι του εἶχε ὀρθό, τὰ δόντια του τρίζανε, γαλίζανε, τὰ τουφωμένα γένια του ἀφροὺς γεμάτα, τὰ μάτια του γυρέβανε νὰ πεταχτοῦνε ἀπὸ τὶς τρύπες τους καὶ τὴν κοιτάζανε ἄγρια καὶ κόκκινα σὰν αἷμα, σὰ φωτιά.

«Μωρή, μωρὴ —» ρέκαξε πάλι κ' ἔκαμε νὰ τῆς ἀδράξει τὰ πόδια μὲ τὰ δόντια καθὼς ἐκείνη ἔσκυψε νὰ τονὲ σηκώσει. Μὰ δὲν ἔφτασε κι ἄδραξε τὸ ἀγκωνάρι τῆς γωνιᾶς.

«Δὲ μὲ γελᾶς αἴ; Μπροστὰ στὰ μάτια μου! Τί νὰ σοῦ κάμω! Καὶ κεινοῦ —». Ἔδειξε τὸν Ἀντώνη, ποὺ εἶχε γυρίσει ἀπὸ τἄλλο πλευρό.

Καὶ βλαστήμησε κ' ἔβρισε καὶ φρύαξε, ὅσο ποὺ ὁ βήχας τὸν ξανάπνιξε κ' ἔπεσε βουβαμένος στὴ γωνιά.

Ὅταν ἡ Στέλια τὸν ἔφερε σωρτὰ στὸ στρῶμα του, δὲν εἶχε δύναμη νὰ βγάλει λόγο πιά, δὲν ἐνοιωθε ἂν εἶχε ἀκόμα πνοὴ μέσα του.

***

Τὸ πρωΐ τὸν ἄφησε μαμουριασμένο στὴν ἄκρη του καὶ πῆγε στὴ δουλειά της. Παρακάλεσε μιὰ γειτόνισσα νὰ ρίξει μιὰ ματιὰ σ' αὐτὸν κι στὸ μωρό. Ἅμα γύρισε τὸ μεσημέρι βρῆκε τὴν γειτόνισσα στὴν πόρτα.

«Αἴ μωρή», τῆς εἶπε κείνη, «ὁ ἄντρας σου πεθαίνει ὁλοένα. Δὲν τὸ εἶδες; Ἡ πληγή του πῆρε καὶ μυρίζει. Πῶς στέκεσαι κεῖ μέσα!»

«Τὸ εἶδα, μὰ τί νὰ κάνω;» ἀποκρίθηκε ἡ Στέλια.

Κ' ἔσκυψε τὸ κεφάλι της καὶ μπῆκε μέσα.

Ὁ Σταύρος εἶταν ἀκούνητος, πεσμένος στὴ μεριά, ποὺ τὸν ἄφησε. Γύρισε καὶ τὴν κοίταξε ἄφωνος. Τὸν κοίταξε καὶ κείνη δίχως νὰ μιλήσει. Ἔπειτα πῆγε στὸ παιδί της.

Τὸ πῆρε, τὄβαλε στὰ στήθη της καὶ ξανάσκυψε τὸ κεφάλι. Κάποια θλίψη, κάποιος τρόμος σαλέβανε μέσα της χαμένα καὶ θολά. Ἡ ἀνάσα τοῦ θανάτου, ποὺ φυσοῦσε ἀπὸ τὴν ἄκρη ἐκεῖ ὅπου εἶταν ὁ ἄντρας της πεσμένος, τὴν ἀνατρίχιαζε. Κ' ἡ θύμηση τῆς χτεσινῆς νυχτιᾶς τὴ βάραινε. Ὄχι γιατὶ ἔννοιωθε νὰ φταίει, μὰ ἔτσι θολὰ τὴ βάραινε, τυφλά, χωρὶς νὰ ξέρει κ' ἡ ἴδια τὸ γιατί. Ἕνα βαρὺ ἄφαντο χέρι, ποὺ τὄνοιωσε πάντα νὰ τὴ σκουντᾶ, νὰ τὴ σπρώχνει, νὰ τὴ σέρνει ὅπου ἤθελε, τὄνοιωθε καὶ τώρα νὰ τὴν κρατεῖ δεμένη ἐδῶ καὶ νὰ τῆς σωριάζει τὸ βάρος αὐτὸ μέσα της. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ ὅμως πόρτα φύσημα δροσερὸ χυνότανε μέσα στὸ σπίτι καὶ σκορποῦσε τὴ μυρουδιὰ τῆς κρασινάδας ἔξω κ' ἔφερνε τὸν ἀχὸ ἀπὸ κελαδίσματα χελιδονιῶν, ποὺ σκίζανε τὸν χρυσὸν ἀέρα. Κοίταξε κ' εἶδε πέρα φωτεινὸ τὸν κράσινο τὸν κῆπο, τὸν οὐρανὸ ἀπάνω ἀτάραχο κι ὁλάστραφτο. Καὶ μιὰ πιθυμιὰ τῆς ἦρθε ξαφνικά, μιὰ λαχτάρα νὰ πάρει τὸ παιδί της καὶ νὰ φύγει ἔξω ἀποδῶ, μακριά. Νἀφήσει μοναχὸ τὸ χάρο νὰ τελειώσει ἐκεῖνο, ποὺ ἄρχισε. Στὸ χέρι της δὲ στέκει νὰ τὸ σταματήσει. Ἂς τὸν ἀφήσει τότε νὰ κάμει γλήγορα, γληγορώτερα ὅσο μπορεῖ. Τί θέλει, τί γυρέβει ἄλλο μέσα δῶ; Ἡ βραχνὴ φωνή, ποὺ τὴν ξάφνισε ψὲς τὴ νύχτα στὸ σκοτάδι, τῆς ξαναπάγωσε τὸ αἷμα. Τὴν ἄκουγε ἀκόμα. Κ' ἔνοιωθε ἀκόμα νὰ τῆς καίει τὸ πρόσωπο ἡ μυσχνὴ ἀνάσα τοῦ ἄλλου, νὰ τῆς ζώνουνε τὴ μέση τὰ τραχειά, τὰ βαρειά του χέρια. Καὶ τῆς φάνηκε πὼς ἄκουσε στὸ δρόμο πατήματα, πὼς εἶδε κάποιον ἥσκιο, ποὺ πέρασε ἀποπίσω της. Καὶ θέλησε νὰ πεταχτεῖ, νὰ φύγει πρὶ νὰ μπεῖ στὴν πόρτα της, νὰ φύγει κι ἀπὸ τὸ θάνατο μακριὰ κι ἀπὸ κείνονε μακριά.

Μὰ ὁ ἄρρωστος τῆς φώναξε μὲ ἀδύνατη φωνή:

«Τί κάθεσαι, μωρή; Πεινάω».

Δὲν κουνήθηκε.

«Πεινάω, μωρή. Τί ἔφερες;» ἄκουσε νὰ τῆς ξανακράζει.

Ξύπνησε.

«Τί νὰ φέρω; Ποῦ νὰ τὰ βρῶ νὰ φέρω;» μουρμούρησε.

Ὁ ἄρρωστος βλαστήμησε:

«Θὰ μ' ἀφήσεις νηστικό, μωρή; Γιὰ νὰ πεθάνω;»

Ἡ Στέλια κοίταζε τώρα στὴν πόρτα περιμένοντας. Ὁ Ἀντώνης τὴν εἶχε βάλει τὴν περασμένη μέρα καὶ γύρεψε τοῦ ἀφεντικοῦ της τὰ μεροδούλια της μπροστὰ γιὰ ὅλάκερη τὴ βδομάδα. Τῆς ἄφησε ὅσα τῆς χρειαζότανε γιὰ τὴν ἡμέρα καὶ τἄλλα τῆς τὰ πῆρε. Κ' ἡ Στέλια τὸν καρτερροῦσε τώρα νὰ φέρει τίποτες νὰ φάνε.

Βγῆκε ἔξω στὴ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ κι ἀγνάντεψε στὸ δρόμο καὶ ξαναγύρισε καὶ στάθηκε στὴν πόρτα μὲ σκυμένο κεφάλι.

«Ποῦναι τος, μωρή; δὲν ἔρχεται;» φώναξε ὁ ἄντρας της.

Κ' ἔβρισε καὶ ξανακλαύτηκε πὼς τὸν ἀφήνουν ἔτσι νὰ πεθάνει.

Ἡ Στέλια βγῆκε, ξαναγνάντεψε στὸ δρόμο κ' ὕστερα ἤρθε, ἄφησε τὸ παιδὶ στὴν κούνια καὶ βγῆκε πάλι ἔξω καὶ πάει.

Τράβηξε στὴν ἀγορὰ καὶ πῆρε ἀράδα τὰ μαγαζιὰ ὅσο ποὺ βρῆκε τὸν Ἀντώνη. Ἔτρωγε μὲ τὴ συντροφιά του.

«Τί θέλεις;» τὴ ρώτησε κεῖ ποὺ τὸν ἔκραξε στὴν πόρτα.

«Πεινάει — πεινάμε», τοῦ εἶπε.

Ἐκεῖνος στάθηκε μιὰ στιγμή. Ἔπειτα μπῆκε μέσα καὶ σὲ λίγο γύρισε κρατώντας ἕνα πιάτο.

Τὄδωσε τῆς Στέλιας καὶ τούτη τὄφερε στὸν ἄντρα της καὶ κάθησε κοντά του καὶ φάγανε. Ἀμίλητοι κ' οἱ δυό.

Ἅμα τελειώσανε κ' ἡ Στέλια κίνησε νὰ φύγει, ὁ Σταύρος τῆς φώναζε:

«Νὰ πιῶ, νὰ πιῶ. Δὲ μοῦφερες; Δὲ σοῦδωσε;

Ἔφυγε χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσει.

Σὰ γύρισε τονὲ βρῆκε νὰ βλαστημᾶ, νὰ βρίζει καὶ νὰ βήχει. Τὸν ξενύχτισε κρατώντας τον. Ὁ Ἀντώνης δὲν ἦρθε κείνη τὴ βραδιά.

Τἄλλο τὸ γιόμα ἡ Στέλια ἔτρεξε στὴ γειτονιά. Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε στὴ γυναίκα τοῦ ἀφεντικοῦ, ὅπου δούλεβε, καὶ γύρισε στὸν ἄντρα της μὲ τὸ φαγὶ καὶ τὴν μποτιλίτσα ὁλόγεμη. Ὁ Σταύρος τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὰ χέρια της δίχως νὰ γυρίσει τὰ μάτια στὸ φαγί. Ἡ ὄρεξη τοῦ εἶχε κοπεῖ. Τὸ φαρμάκι τῆς σαπισμένης πληγῆς σκόρπισε τώρα σ' ὅλο τὸ αἷμα του. Τὴ νύχτα ὁ Ἀντώνης ἄφηνε τὸ παράθυρο ἀνοιχτό· ἀλλιῶς φούντωνε ἡ μυρουδιὰ τὴν κάμαρα καὶ δὲν τὸν ἄφηνε νὰ κοιμηθεῖ. Σιγὰ σιγὰ ὁ ἄρρωστος παράλυσε. Εἶχε ἀπομείνει ἕνας σωρὸς μονάχα κόκκαλα, ποὺ θέλανε λὲς παντοῦθε νὰ τρυπήσουν τὸ κερένιο δέρμα καὶ νὰ πεταχτοῦν, ποὺ τρίζανε σὲ κάθε βήξιμο σὰ ρεπιασμένη σκεπὴ σπιτιοῦ, ποὺ τὴν τραντάζει ὁ ἀέρας. Ἡ Στέλια φοβότανε μὴ σωριαστοῦνε σὲ τρίψαλα στὰ χέρια της ὅταν ἔκανε νὰ τοῦ ἀγγίξει τὸ κορμί, νὰ τὸ ἀνασηκώσει, νὰ γυρίσει ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά. Στὸ κάθε ἄγγισμα πονοῦσε ὁ ἄρρωστος, σὲ κάθε τράσομα βογγοῦσε, σὲ κάθε πιάσιμο ἤθελε νὰ βρίσει. Μὰ καὶ τὸ ξερὸ τὸ στρῶμα κάτω του σὰ νάτανε πυρὰ δαυλιά, σὰ νάτανε

γεμάτο μὲ βελόνες, μὲ μύτες κοφτερὲς γιαλιῶν. Ὅταν τὸν ἀκκουμπούσανε στὸ μαξιλάρι, ὁ βήχας τοῦ δείγκανε, τοῦ ἔσφιγγε τὸ λαρύγγι νὰ τὸν πνίξει καὶ γύρεβε νὰ τονὲ σηκώσουν πάλι. Μὲ τὸ νόημα. Ἡ λαλιά του εἴτανε πιὰ κούφιος, μουγγὸς ἀχός, τὰ μάτια του ἀπομένανε μιὰ θολή, μουντὴ ἀσπράδα ποὺ σάλεβε στεγνὴ καὶ κρύα μέσα στὶς κόχες. Καὶ σὰ χωμένα, σὰν κολλημένα μέσα σ' αὐτὲς τὰ βλέφαρα δὲν μπορούσανε νὰ κλείσουν οὔτε μιὰ στιγμή.

«Νὰ πιῶ, νὰ πιῶ», μπορούσανε μόνο καὶ ψευδίζανε τὰ παραλυμένα χείλια.

Ἡ Στέλια τοῦ ἄδειαζε στὸ στόμα ἕνα κουτάλι ἀπὸ τὸ γιατρικό, ποὺ ἔδωσε ὁ γιατρὸς γιὰ νὰ τοῦ ἐλαφρώνει τοὺς πόνους. Μὰ ὁ ἄρρωστος ζάρωνε τὸ πρόσωπο, δοκίμαζε νὰ βλασημήσει καὶ γύρεβε κάτι ἄλλο. Ἡ Στέλια γέμιζε τὸ κουτάλι ἀπὸ τὴν μπουτιλίτσα, ποὺ εἶχε φέρει ὁ Ἀντώνης, καὶ τἄδειαζε στὸ στόμα του κι αὐτό. Μὰ οὔτε κεῖνο τὸν ἡσύχαζε.

Δὲν πήγαινε ἄλλο στὴ δουλειά της. Περίμενε κοντὰ στὸν ἄρρωστο τὴν ὥρα, ποὺ θὰ τονὲ λευτέρωνε. Κάποτε ρχότανε καμιὰ γειτόνισσα, σκόρπιζε ξύδι, ποὺ ἔφερνε μαζί της, μέσα στὴν κάμαρα, ἔβαζε τὴ Στέλια νὰ ἡσυχάσει λίγη ὥρα κ' ἔμεινε κείνη καὶ παράστεκε τὸ θάνατο. Δὲν ἔφτανε κ' ἡ γειτόνισσα σήκωνε τὴ Στέλια κ' ἔφευγε.

Μερικὲς νύχτες ἔμεινε κι ὁ Ἀντώνης ἄγρυπνος καὶ συναλλαζότανε μὲ τὴ Στέλια κοντὰ στὸν ἄρρωστο. Μὰ στὸ τέλος βαρέθηκε. Ἄρχισε νὰ βλαστημᾶ καὶ κεῖνος.

«Δὲν πάει ἄλλο αὐτὴ ἡ δουλειά», τῆς εἶπε μιὰ βραδιὰ ποὺ ἦρθε πρὸς τὰ μεσάνυχτα καὶ τὴ βρῆκε ὀρθὴ σιμὰ στὸν ἄντρα της.

«Ἔλα νὰ τὸν κρατήσεις μιὰ στιγμή. Πάει, κάπηκα», τὸν παρακάλεσε ἡ Στέλια.

Εἴταν ἀποκαμωμένη.

Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε μονάχα καὶ σωριάστηκε στὴ γωνιά.

«Δὲν πάει ἄλλο αὐτὴ ἡ δουλειά. Πιάσε καὶ στρῶσε», τῆς ξαναεῖπε σὲ λίγο.

Ἡ Στέλια τὸν κατάλαβε ποὺ εἴτανε μεθημένος καὶ πῆρε καὶ τοῦ ἔστρωσε νὰ κοιμηθεῖ. Μὰ ἐκεῖ ποὺ τονὲ σκέπαζε, τὴν ἄδραξε ἀπὸ τὸ φουστάνι.

«Ἔλα, πέσε καὶ σύ», τῆς εἶπε καὶ τὴν τράβηξε.

Ἡ Στέλια τὸν κοίταξε ἄφωνη.

«Πέσε σοῦπα· γι' αὐτὸ ἦρθα. Ἔλα δῶ, σὲ θέλω!» τῆς φώναξε καὶ τὴν τράβηξε πιὸ δυνατά.

Ἐκείνη ἔκαμε νὰ φύγει, μὰ ἔπεσε χάμω γιὰ νὰ μὴ φωνάξει.

«Θεὸ δὲν ἔχεις!» τοῦ μουρμούρισε.

Τὴν ἔσφιξε. Ὁ ἀνασασμός του τῆς ἄγγιξε τὸ πρόσωπο καὶ τὴ ζάλισε. Ἔγυρε τὸ κεφάλι της στὰ χέρια καὶ δάγκασε τὰ χείλια.

Ὁ ἄρρωστος βόγγησε κι ἄρχησε νὰ βήχει. Ἡ Στέλια ἔκαμε νὰ τιναχτεῖ.

«Διάολε!» τῆς φώναξε ὁ Ἀντώνης καὶ τῆς ἄρπαξε τὰ χέρια. «Δὲ φεύγεις ἀποδῶ. Δὲν πάει ἄλλο αὐτὴ ἡ δουλειά, σοῦπα!»

Καὶ τεντώθηκε πρὸς τὴ γωνιὰ κ' ἔσβυσε τὸ λυχνάρι, ποὺ ἔκαιγε κεῖ.

Ξανακούστη τὸ βογγητὸ τοῦ Σταύρου.

«Ἀντώνη! Ἀντώνη! Σατανά!» μούγγρισε ἡ Στέλια καὶ τινάχτηκε.

Μὰ ἕνα χτύπημα τὴν ξανασώριασε χάμω. Κ' ἔμεινε κεῖ λουφασμένη, τρέμοντας καὶ νάνασάνει. Ἐκεῖ τῆς φάνηκε πῶς κάτι γλύστρησε ἀπὸ σιμά της. Καὶ τῆς φάνηκε πῶς κάτι σκόνταψε στὴν κούνια καὶ τὴν τράνταξε. Καὶ τὸ μωρὸ ξύπνησε κι ἄρχισε νὰ κλαίει. Ἔτρεξε κεῖ.

Μὰ καθὼς ἔσκυβε στὴν κούνια, κραυγὴ πρῶτα βραχνόστριγγη, ἔπειτα μουγγὴ ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη. Γύρισε κεῖθε καὶ στὸ ἀπόφεγγο, ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ τὸ παράθυρο, ποὺ εἶχε τὰ τζάμια μοναχὰ κλειστά, εἶδε κάτι νὰ σαλέβει μπρὸς στὸ στρῶμα, ποὺ εἴτανε πεσμένος ὁ ἄντρας της. Μιὰ στιγμὴ κ' ἡ κραυγὴ σβήστηκε. Μιὰ στιγμὴ πάλι ἕνα ροχάλισμα καὶ σώπασε κι αὐτό.

Πετάχτηκε κι ὥρμησε κεῖ.

«Πάει τώρα, σύχασε. Ἔλα πέσε», τῆς εἶπε ὁ Ἀντώνης πηδώντας ἀποκεῖ μπροστά της καὶ τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι.

Τότε κατάλαβε:

«Φονιά, φονιά!» τοῦ φώναζε καὶ ξακολύθηκε χυμώντας πρὸς τὴν πόρτα:

«Τρεχᾶτε καὶ τὸν ἔπνιξε! Τρεχᾶτε!»

Τὴν ἄνοιξε φωνάζοντας πιὸ δυνατά, χτυπώντας ξέφρενη τὰ χέρια στὸ σκοτάδι.

Ὁ Ἀντώνης ἔκαμε νὰ τὴν τραβήξει, μὰ δὲν μπόρεσε.

Οἱ γειτόνοι ξυπνήσανε τρομασμένη ἀπὸ τὶς φωνές της καὶ τρέξανε.

Τὴν μπάσανε μέσα κι ἀνάψανε τὸ φῶς. Βρήκανε τὸ Σταύρο ξαπλωμένο ἀνάσκελα στὸ στρῶμα του. Τὰ μάτια του εἴχανε χυθεῖ ὄξω ἀπὸ τὶς κόχες· ἄσπρα πάντα καὶ στεγνά, τώρα μένανε ἀσάλευτα.

Τὸ μωρὸ ἔσκουζε στὴν κούνια, ἡ Στέλια φώναζε:

«Τὸν ἔπνιξε! τὸν ἔπνιξε!»

«Ποιός; Ποιός;» ρώτησε μιὰ φωνή.

«Ἐκειός, ἐκειὸς ἐκεῖ!» ἔδειχνε ἡ Στέλια γυρίζοντας τὰ μάτια τρομασμένα ὁλόγυρα.

Μὰ δὲν εἴτανε κανείς. Ὁ Ἀντώνης πρίν, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε νὰ τὴν κρατήσει, τὴν ἔσπρωξε, γλύστρησε πίσω της καὶ χάθηκε ὄξω στὸ σκοτάδι.

«Θὰ εἶδε τὸ χάρο», εἶπε μιὰ γυναίκα καὶ σταυροκοπήθηκε βλέποντάς τηνε νὰ στέκει ὀρθή, ὁλότρεμη καὶ νὰ κοιτάζει ἄγρια, χαμένα μὲ τὰ χέρια τεντωμένα πρὸς τὴν πόρτα.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΟΥ ΑΠ' ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Φεγγάρι, νὰ φωτίσῃς δὲν προσμένω
τὸ κάθε τῶν ὀνείρων μου συντρίμμι·
ἐπάνω σὲ γκρεμοὺς σπαταλεμένο
κάλλιο ὄς σκορπᾷς τὸ ἀμάλαγον ἀσῆμι.

Ψεύτικα, μάταια ὅλα, ὡς καὶ ἡ φήμη,
κι' ὁ κόσμος ἕνα πέλαος ὠργισμένο.
Ἂς πάῃ κανεὶς μονάχος σὰν τ' ἀγρίμι
τὸ φῶς σου ἀκολουθῶντας τὸ θλιμμένο!

Σὲ κόμπους τὴν ψυχή του νὰ διπλώνῃ,
νὰ ρέῃ ἀπὸ τοὺς πόρους του ἡ κακία,
κι' ἀλαίμαργα τὸ φῶς σου νὰ ρουφᾷ,

ὡσὰν τὸ λύκο, ποὺ ἔχει δίψα ἀγρία,
κι' ἀποζητῶντας αἵματα, στιλώνει
τὰ μάτια του σὲ σένα κι' ἀλυχτάει!

ΟΠΩΣ ΘΡΗΝΟΣ...

Γιὰ μιὰ φορὰν ἀκόμη συντριμμένα
διπλώνω τὰ αἱματόβρεχτα φτερά μου
καὶ πέφτω. Σὲ ποιὰν ἄβυσσον, ὠϊμένα,
θὰ κρύψω τὴ μεγάλη συμφορά μου;

Σαχάρα ἡ πολυστέναχτη ἐρημιά μου,
κι' ὅλα γιὰ μένανε ἄγνωρα καὶ ξένα,
καὶ γιὰ τ' ἀποσταμένα κόκκαλά μου
οὔτε ἕνα καλυβάκι μόνο, οὔτε ἕνα!...

Νἆεινε βαθειὰ ἡ σπηλιά, νὰ πέφτῃ ἀγάλι
σταλαγματιά, ὅπως θρῆνος, τὸ νεράκι
καὶ ἡ Λήθη ἂν δὲν ἐρθῇ γιὰ νὰ μοῦ βάλῃ

στὰ χείλη μου ροδόσταμο ἢ φαρμάκι,
νἆεινε τὸ ἀργὸ νερό, ποὺ θὰ κυλάῃ
τὶς ὧρες τὶς πικρὲς νὰ μοῦ μετράῃ.

ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΑΚΙ

Τὸ πράσινο, ἀδελφέ μου, κυπαρίσσι
ποὺ στῆς αὐλῆς ἐφύτευψες τὴ μέση,
τὸ μάτι μου θερμὰ τώχει ἀγαπήσει
κι' ὅλη ἡ ψυχή μου ἀπάνου του ἔχει πέσει.

Πέρσυ ἡ λιγνὴ κορφή του εἶχε μπορέσει
στὸ μέτωπο ἁπαλὰ νὰ μὲ φιλήσῃ,
ψηλότερη εἶνε ἐφέτο, μ' ἔχει ἀφήσει
καὶ πάει κορῶνα τ' ἄστρα νὰ φορέσῃ!

Κι' ὅταν γιὰ μένα ἐρθῇ ὁ καιρὸς ὁποὺ [ὄντας
παραδομένος ἄτολμα στὰ χρόνια
φιλὶ δὲ θὰ προσμένω οὔτε καὶ χάδι,

θὰ χωριστοῦμε πλέον μιὰ μέρα αἰώνια:
Ἐκειὸ θὰ πάῃ τὸ φῶς ἀποζητῶντας,
κι' ἐγὼ θὰ κατεβαίνω στὸ σκοτάδι!

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Παπποῦ, δὲ φτάνει ὁ χρόνος γιὰ νὰ ρίξῃ
στὴ μνήμη σου πλατειὰ τὰ σάβανά του·
ἄσε τὸ στίχο μου, σεμνὰ μὲ τὰ φτερά του
τὴν κάτασπρην ἱερότη σου ν' ἀγγίξῃ:

Τὸ σπίτι μας καράβι, κι' εἶχε ἀνοίξει
πρὸς νέα Κολχίδα τ' ἄσπρα τὰ πανιά του,
καὶ σὺ ὁ καραβοκύρης, ποὺ εἶχες δείξει
περήφανο, βαρὺ τὸ ἀρμένισμά του.

Οἱ κυνηγοὶ μιᾶς ἄπιαστης χιμαίρας
πηγαίναμε ὅλοι μας, παπποῦ, καὶ τρα- [γουδῶντας
τὴ δόξα τῆς γενεᾶς μας τῆς δευτέρας.

Ὡς ποὺ ἄφρισεν ὁ θάνατος, κι' ὁρμῶντας
ἄρπαξε μ' ἕνα χτύπημα μοιραῖο
τὸν Ἀργοναύτη ἐσὲ τὸν τελευταῖο!

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

καὶ τὴν ὀνομάζουν μιξοβάρβαρη, καὶ ἔκαμαν καλλίτερα νὰ τὴν ὠνόμαζαν μιξοβάρβαρη· διατὶ ἀληθινὰ ἡ τέτοια γλῶσσα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μύξαις καὶ σάλια βαρβαρικά· διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστη μου νὰ μὲ συχωρέσῃ νὰ μιλήσω κομμάτι παρεκβατικώτερα.

Καλλιέργεια μᾶς γλώσσας εἶναι νὰ τὴν πλουτίσουν μὲ λέξες, μὲ φράσες, μὲ τρόπους τοῦ λέγειν, μὲ τροπαῖς καὶ μεταφοραῖς, μὲ παροιμίαις, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι στερημένη ἢ φτωχὴ ἡ γλῶσσα ἑνὸς ἔθνους ὁποῦ δὲν εἶναι παιδευμένο· ὅθεν διὰ νὰ πλουτισθῇ καὶ νὰ ἠμπορῇ νὰ παραστήσῃ κάθε λογῆς ἰδέα τοῦ ἔθνους ὁποῦ τὴ μεταχειρίζεται τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς κάθε γλώσσας, ἠμπορεῖ νὰ τὰ δανεισθῇ αὐτὰ ὅλα ἀπὸ μία ἄλλη ὁποῦ τάχει, ἐξαιρῶντας μόνο ταῖς λέξες, ταῖς ὁποίαις πρέπει ἄλλαις νὰ ταῖς πάρῃ ἀπ' ἐκείνην ὁποῦ φαίνεται πῶς παράγεται, ἄλλαις νὰ ταῖς φκιάσῃ κατ' ἀναλογίαν ἐκείνων ὁποῦ ἔχει· μὰ ἂν δὲν ἠμπορέσῃ νὰ κυβερνηθῇ καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς δύο τρόπους, συγχωρεῖται νὰ ταῖς πάρῃ καὶ αὐταῖς ἀπὸ ὅπου ταῖς εὕρῃ· πλὴν ὅτι πάρῃ τόσο ἀπὸ τὴ μητέρα της, ὅσο καὶ ἀπὸ ἄλλαις ξέναις γλώσσαις, διὰ νὰ τὰ οἰκειοποιηθῇ καὶ νὰ τὰ κάμῃ ἐδικά της, πρέπει νὰ τὰ μεταμορφόνῃ ὅσο τὸ δυνατὸ εἰς τὴν ἐδική της φύσι, ἂν θέλῃ νὰ φανῇ καλλιεργημένη, καὶ ὄχι μπαλωμένη μὲ λογῆς λογιῶν μπαλώματα. Αὐτὸ ἔκαμαν καὶ κάμνουν ὅλο ἕνα οἱ Ἐγγλέζοι, οἱ Φραντζέζοι, οἱ Ἰταλοί, οἱ Σπανιόλοι, καὶ ὅσοι ἔτυχαν νὰ εὕροιν τὴ γλῶσσα τους ἀκαλλιέργητη· αὐτὸ ἔκαμαν μιὰ φορὰ καὶ οἱ Λατῖνοι· αὐτὸ ἔκαμαν (ἀκούσετε) καὶ οἱ προπάτορές μας Ἕλληνες, ὅ,τι ἐπῆραν ἀπὸ ἄλλαις γλώσσαις, τὸ ἐμεταποίησαν εἰς τὴν φύσι τῆς ἐδικῆς των τόσο, ὁποῦ καὶ οἱ ἴδιοι ἴσως μετὰ καιρὸν ἐδυσκολεύουνταν νὰ τὸ γνωρίσουν.

Αὐτὸ ἂς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ἀπόγονοι τῶν περιφήμων ἐκείνων· ἡ γλῶσσα μας ἔχει τύπους σχηματιστικούς, ἔχει κλίσι, ἔχει κανόνας συντακτικούς· λοιπὸν ὅταν θὰ γράψωμεν εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν τοὺς τύπους της, τὴν κλίσι της, τοὺς κανόνας της ὁποῦ εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς κάθε γλώσσας, τὰ ὁποῖα τὰ εὑρίσκομεν ὄχι εἰς τὸν ἀέρα θεωρῶντας, μήτε σὲ ἄλλη γραμματικὴ σκαλίζοντας, ἀλλὰ μέσα στὴν ἴδια γλῶσσα, παρατηρῶντας τὴ φύσι της, τουτέστι τὴν κοινὴ χρῆσι ὁποῦ εἶναι δημιουργὸς καὶ γραμματικὴ κάθε γλώσσας· διὰ τί ἡ γραμματικὴ μιᾶς γλώσσας ὁποιαδήποτε δὲν εἶναι ἄλλο τίποτες παρὰ μιὰ περιγραφὴ τῆς γλώσσας, ἡ ὁποία ζωγραφίζει τὴ μορφή, τοὺς χαρακτῆρας, τὰ ἰδιώματά της, διὰ νὰ ἀκολουθοῦν ὅλοι καὶ νὰ μὴ γράφουν καθένας κατὰ τὴ φαντασία του· (πάθος τοῦτο κοινὸ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀποτρέπωνται ἀπὸ τὰ τετριμμένα)· αὐτὴ εἶναι καλλιέργεια γλώσσας, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγουν πῶς καλλιέργεια εἶναι νὰ τὴν ἐγγίζωμεν εἰς τὸ ἑλληνικό, εἶναι κακοέργεια, ἂν συγχωρῆται νὰ εἰπῶ ἔτζι, διαφθορά· διὰ τί ὅσο γυρεύομεν νὰ τὴν πλησιάσωμεν εἰς τὸ ἑλληνικό, τόσο τὴ μακραίνομεν ἀπὸ τὴ φύσι της, τὸ ὁποῖο βέβαια ἕνας φρόνιμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ εἰπῇ καλλιέργεια.

Εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ προβάλλουν ὅλοι σχεδὸν οἱ σπουδαῖοι μας, πῶς μήτε ὁ Πλάτων μήτε ὁ Ἀριστοτέλης μήτε ἄλλος τινὰς ἔγραφε καθὼς ὡμιλοῦσε τότε ὁ πολὺς ἄνθρωπος, διὰ νὰ στερεώσουν τὴ γνώμη τους, πῶς πρέπει καὶ καλὰ νὰ μὴ μιμούμασθε καὶ ἡμεῖς τὴν κοινὴν ὁμιλία ὅταν γράφωμεν, ἀλλὰ νὰ κλίνωμεν εἰς τὸ ἑλληνικὸ διὰ νὰ διαφέρωμεν ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀποκρίνομαι πῶς ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ὁ Δημοσθένης ὅταν γράφουν, διαφέρουν πολλὰ ἀπὸ τὴν κοινὴ ὁμιλία, πλὴν ὄχι εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγουν οἱ σπουδαῖοι μας νὰ διαφέρωμεν ἡμεῖς, εἰς τὴν κλίσι δηλαδὴ καὶ τὸ σχηματισμὸ τῶν λέξεων καὶ τὰ πάθη, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν περιπλοκὴν τοῦ λόγου, στὸ μακροσκέλισμα τῶν περιόδων καὶ σὲ κάποια παιγνίδια τῆς συντάξεως, τὰ ὁποῖα τὰ ἐπενόησαν αὐτοὶ ἴσως διὰ πολλοὺς τῆς βραλίας των, καὶ εἰς αὐτὰ ἐδιέφερναν ὅταν ἔγραφαν, ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν δημώδη λαό, μὰ καὶ ἀπὸ λόγου τους· διὰ τί τὸ κατεπεῖγον τοῦ ὁμιλεῖν δὲν συγχωρεῖ τὴ γλῶσσα νὰ περιπλέκῃ μὲ τέχνη, νὰ πρωϋστερίζῃ καὶ νὰ παίζῃ, καθὼς ἡ εὐκαιρία τοῦ γράφειν συγχωρεῖ τὸ κονδύλι, τὸ ὁποῖο ἀκολουθεῖ εἰς κάθε γλῶσσα, καὶ πρέπει νὰ τὸ κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς· τὰ πάθη ὅμως, τὴν κλίσι καὶ τὴ μορφὴ τῶν λέξεων τὰ ἐμεταχειρίζονταν, ὅταν ἔγραφαν, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Δημοσθένης ἀκριβέστατα, καθὼς τὰ μεταχειρίζουνταν ὅταν ὡμιλοῦσαν ὁ παπουτζῆς καὶ ὁ βάρτης καὶ ὁ μάγειρας τοῦ καιροῦ τους, καὶ δὲν εἶχαν ξεχωριστὴ κλίσι καὶ σχηματισμὸ οἱ σοφοὶ ἀπὸ τοὺς κοινούς· καὶ ἡ γερόντισσα ποῦ ἐγνώρισε τὸν Θεόφραστο πῶς δὲν ἦταν αὐτόχθωνας, δὲν τὸν ἐγνώρισε ἀπὸ σύνταξι ἢ ἀπὸ κανένα σχῆμα· διὰ τί αὐτὰ ὁ Θεόφραστος καλλίτερα τὰ ἤξευρε ἀπὸ τὴν γερόντισσα, ἀλλὰ βεβαιότατα τὸν ἐγνώρισε ἢ ἀπὸ προφορὰ ἢ ἀπὸ πάθος καμμιᾶς λέξεως.

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγω καὶ ἐγὼ πῶς πρέπει νὰ κρίνωμεν ὅταν γράφωμεν Ῥωμέικα, καὶ μιμούμασθε δηλαδὴ τὰ πάθη καὶ τὸ σχηματισμὸ ὁποῦ ἔδωκε ἡ κοινὴ χρῆσι εἰς τὴν γλῶσσα, ἂν θέλωμεν νὰ γράφωμεν τὴν γλῶσσα ὁποῦ ἐπαγγελλόμασθε, καὶ διὰ νὰ διαφέρωμεν ἀπὸ τοὺς πολλούς, εἶναι ἄλλα πράγματα νὰ κάμωμεν· εἰδὲ καὶ σχηματίσωμεν ταῖς λέξες κατὰ τὴν κλίσι τῆς ἑλληνικῆς, δὲν γράφομεν Ῥωμέϊκα, διὰ τὶ δὲν ἀκολουθοῦμε τὴ φυσικὴ χρῆσι τῆς γλώσσας· μήτε ἑλληνικά, διὰ τί δὲν ἀκολουθοῦμεν τοὺς συντακτικοὺς λόγους τῆς ἑλληνικῆς, ἀμὴ γράφομεν ἕνα μικρὸ τέρας, τὸ ὁποῖο ἂν τὸ διαβάσῃ ἕνας καθαρὸς Ἕλληνας καὶ ἕνας καθαρὸς Ῥωμαῖος, μήτε ὁ ἕνας μήτε ὁ ἄλλος θὰ τὸ γνωρίσουν τί γλῶσσα εἶναι. Ἀμὴ δὲν εἶναι μεγάλη ἐντροπὴ νὰ καταφρονοῦμεν τὴ γλῶσσά μας, νὰ τὴ στοχαζωμάσθε βάρβαρη, καὶ φοβούμασθε νὰ τὴ γράψωμε καθαρὰ καθὼς μᾶς τὴν ἔδωκεν ἡ φύσι, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀνακατόνωμεν μὲ τὴν ἑλληνικὴ διὰ νὰ εἴμασθε ἐξ ἡμισείας βάρβαροι, καὶ νὰ μὴ θέλωμεν νὰ τὴ γράψωμεν καθὼς πρέπει, διὰ νὰ εἴμασθε ἐντελῶς εὐγενεῖς, καθὼς νομίζονται καὶ εἶναι ὅλα τὰ ἔθνη ὁποῦ μιλοῦν καὶ γράφουν τὴ γλῶσσά τους καθαρὰ κατὰ τὴ φύσι καὶ χρῆσί της;

Πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι νόσος μόνο τῶν Ῥωμαίων· τὸ εἶχαν οἱ Φραντζέζοι ἕως εἰς τὸν περασμένο αἰῶνα· τὸ εἶχαν οἱ Γερμανοὶ ἕως προχθές· ὁ πρῶτος Φραντζέζος ὁποῦ ἔκαμε γραμματικὴ στὴ γλῶσσά του, τόσο ἐμισήθηκε ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοῦ καιροῦ του καὶ ἐπομένως καὶ ἀπὸ τοὺς κοινοὺς διὰ τὴν πρόληψι ὁποῦ εἶχαν εἰς αὐτούς, τόσο λέγω ἐμισήθηκε, ἐπειδὴ ἐσχημάτισε ταῖς λέξες κατὰ τὴν κοινὴ χρῆσι, καὶ ὄχι κατὰ τὴ λατινική, ὡς ὁποῦ ἐφτώχυνε, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐγύριζε κανένας νὰ τὸν ἰδῇ, καὶ ἀπέθανε ἀπὸ τὴν πεῖνα· ὁμοίως ὁ πρῶτος Γερμανός· ὅμως αὐτὰ τὰ ἔθνη ἐγνώρισαν τέλος πάντων τὴν τύφλωσί τους, καὶ θαυμάζουν ἐκείνους, ὁποῦ ἐκαταφρόνεσαν οἱ προπάτορές τους, καὶ τοὺς ἐκθειάζουν διὰ τὴν ὀξύνοιά τους, καὶ τοὺς ἐμιμήθησαν καὶ τοὺς στήνουν κολοσσοὺς εἰς τὰ φιλολογικά τους βιβλία· διὰ τὶ τοὺς ἄνοιξαν τὰ μάτια, καὶ τοὺς ἔδειξαν δρόμο ὁμαλὸ καὶ σύντομο διὰ νὰ προκόψουν· ἀμὴ ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι τῶν ἡμιθέων ἐκείνων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων καυχούμασθε πῶς ἐκληρονομήσαμεν τὸ πνεῦμα, νὰ εἴμασθε χειρότεροι ἀπὸ τοὺς Κελτοὺς καὶ Τεύτονας, δὲν εἶναι ἐντροπή μας; ἂς τὸ στοχασθῇ καθένας· καὶ ἐγὼ ἐμβαίνω εἰς τὸ προκείμενό μου».

† ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ — ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ *

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πλάτων ἐβύζανεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιηγήσεις του τὴν ἔννοιαν μιᾶς θεότητος, ἡ ὁποία περιέχεται εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Τὴν ἑνότητα τῆς Ἀσίας καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς Εὐρώπης, τὸ ἄπειρον τοῦ ἀσιατικοῦ νοῦ καὶ τὴν ὁριστικήν, ἀποτελέσματα ἀγαπῶσαν, μηχανὰς κατασκευάζουσαν, ἐπιφανείας ἀναζητοῦσαν, θεαματικὰς παραστάσεις διοργανοῦσαν Εὐρώπην — ἦλθεν ὁ Πλάτων νὰ τὰς συνδιαλλάξῃ, νὰ τὰς ἑνώσῃ καὶ ν' αὐξήσῃ τὴν δρᾶσιν ἀμφοτέρων διὰ τῆς ἐπικοινωνίας. Αἱ ἀρεταὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλαι εἶνε μέρα εἰς τὴν κεφαλήν του. Εἰς τὴν Μεταφυσικὴν καὶ εἰς τὴν Φυσιοφιλοσοφίαν ὁ εὐρωπαϊκὸς νοῦς ἀνεῦρε τὴν ἔκφρασιν, ἔθεσεν εἰς αὐτὰς ὡς βάσιν τὴν θρησκείαν τῆς Ἀσίας.

Ἐν συντομίᾳ ἀνεστήθη τότε εἰς νοῦς ἐγκλείων μέσα του τὴν ἰσορροπίαν καὶ δυνάμενος νὰ συλλάβῃ καὶ τὰ δύο στοιχεῖα. Εἶνε τόσον εὔκολον νὰ εἶνέ τις μέγας ὅσον καὶ νὰ εἶνε μικρός. Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν ἀμέσως εἰς ἀξιοθαύμαστα πνεύματα, εἶνε ὅτι εὑρίσκονται πέραν τῶν ὁρίων τῆς πείρας μας. Εἰς τὴν πραγματικὴν ζωὴν ἡ παρουσία των εἶνε τόσον σπανία, ὥστε καταντοῦν ἀπίστευτα καὶ ἐν τούτοις μυχίως ὄχι μόνον δὲν ὁμιλεῖ καμμία δυσπιστία κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ἡ πλέον ἔντονος δυσπιστία συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐμφανίσεώς των. Ἀλλ' εἴτε ἠκούσθησαν ἢ ὄχι φωναὶ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἴτε εἶδεν ὁ πατήρ του ἢ ἡ μήτηρ του εἰς τὸν ὕπνον της ὅτι τὸ τέκνον των ἦτον υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, εἴτε ἐπεκάθησεν ἢ ὄχι εἰς τὰ χείλη του σμῆνος μελισσῶν, τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ βλέπῃ καὶ τὰς δύο ὄψεις τῶν πραγμάτων. Ἡ ἀπαράμιλλος συνθετικὴ δύναμις, ἡ τόσον οἰκεία μὲ τὴν Φύσιν, αἱ δύο πλευραὶ τῆς πλακὸς τοῦ Διός, ἡ ἕνωσις τῶν δύο ἀδυνάτων, ποὺ ἐπαναλαμβάνεται εἰς κάθε πρᾶγμα, — ἡ πραγματική του καὶ ἡ ἰδανική του σημασία — μετέβη πλέον κατὰ τέλειον τρόπον καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ἑνὸς ἀνθρώπου.

Ὁ νοῦς ποὺ διετέλει εἰς ἰσορροπίαν ἦλθε. Μολονότι ἠγάπα τὴν ἀφηρημένην ἀλήθειαν, ἐφύλαξεν ἐν τούτοις τὸν ἀνθρωπισμόν του διδάσκων τὴν δημοτικωτάτην ὅλων τῶν ἀρχῶν, τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, ποὺ ἄρχει ἐπὶ τῶν βασιλέων καὶ δικάζει τοὺς δικαστάς. Ὁσάκις διετύπονε μεταφυσικὰ γνωρίσματα καὶ διακρίσεις, ἐφρόντιζε νὰ παραλαμβάνῃ τὰς εἰκόνας του ἀπὸ πηγάς, τὰς ὁποίας ἐπεριφρόνουν οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ ῥήτορες, ἀπὸ ἵππους καὶ κυνάρια, ἀπὸ κάδους καὶ χύτρας, μαγείρους καὶ ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ τὰ παραπήγματα τῶν κεραμέων, τῶν ἱππικόμων, τῶν σφαγέων

* «Παναθήναια» 31 Μαρτίου.

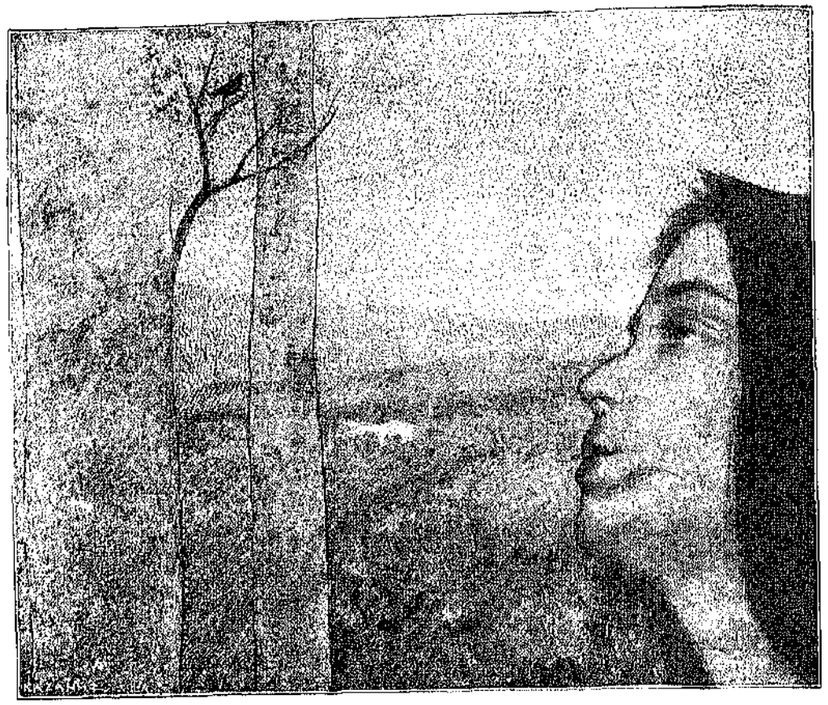

ΚΑΛΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΟΥΛΙ — ΥΠΟ Α. ΡΙΚΕ

καὶ τῶν ἰχθυοπωλῶν. Καθόλου δὲν ἐπιζητεῖ νὰ δείξῃ τὴν ἀπόφασιν ὅτι πρέπει καὶ οἱ δύο πόλοι τοῦ νοῦ νὰ φαίνωνται εἰς τὰς ἀνακοινώσεις του. Τὰ ἐπιχειρήματά του καὶ τ' ἀποφθέγματα ἔχουν μέσα των ὁλόκληρον τὴν βαρύτητα καὶ ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ σφαιρικὴν τελειότητα. Εἰς αὐτὰ φαίνονται πραγματικῶς πάντοτε καὶ οἱ δύο πόλοι καὶ εἶνε σὰν νὰ γίνωνται δύο χεῖρες ποὺ συλλαμβάνουν ὅ,τι ταῖς ἀνήκει καὶ τὸ οἰκειοποιοῦνται.

Κάθε μέγας καλλιτέχνης ἔγινε τοιοῦτος διὰ τῆς συνθέσεως. Ἡ ἰσχύς μας ἔγκειται εἰς τὰς μεταβάσεις, εἶνε τρόπον τινὰ ἡ μεταίχμιος γραμμὴ μεταξὺ δύο ἀκροτήτων. Ὁμοιάζει τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, τὴν θάλασσαν ποὺ τὴν βλέπομεν ἀπὸ τὴν ἀκτήν, τὴν ἀκτὴν ποὺ τὴν βλέπομεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὴν ἐνέργειαν δύο μετάλλων, ποὺ συνεφάπτονται· ἐκδηλοῦται εἰς τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεώς μας κατὰ τὴν προσέγγισιν ἢ τὴν ἀπομάκρυνσιν φίλου, εἰς τὴν πεῖραν προνοητικῆς παραγωγικότητος, ἡ ὁποία δὲν ἐμφανίζεται οὔτε εἰς τὴν οἰκούρησιν οὔτε εἰς τὰ ταξίδια, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς μεταβατικὰς περιόδους ἀπὸ τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, καὶ αἱ ὁποῖαι πρέπει δι' αὐτὸ νὰ χρησιμοποιῶνται καταλλήλως καὶ νὰ διατίθενται τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ παρέχουν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέραν ἐπιφάνειαν· ἡ τοιαύτη κυριαρχία δύο στοιχείων πρέπει καὶ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ Πλάτωνος. Ἡ τέχνη ἐκφράζει τὸ ἓν καὶ ταὐτούσιον διὰ τοῦ ἀλλοίου. Ὁ νοῦς ζητεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἑνότητα ἐν τῇ ἑνότητι, ἡ ποίησις θέλει νὰ τὴν δείξῃ διὰ τοῦ πολλαπλοῦ, διηλαδὴ πάντοτε δι' ἑνὸς ἀντικειμένου ἢ συμβόλου. Ὁ Πλάτων φέρει μαζί του πάντοτε δύο δοχεῖα, ἓν γεμᾶτον μ' αἰθέρα καὶ τὸ ἄλλο μὲ βαφὴν καὶ μεταχειρίζεται πάντοτε καὶ ἀμεταβλήτως καὶ τὰ δύο. Ἐὰν τὰ γεγονότα ἐκτεθοῦν κατὰ σειρὰν βαλμένα μὲ γεγονότα, ὡς στατιστική, ὡς πραγματικὴ ἱστορία, θὰ εἶνε μόνον ἁπλᾶ ἀντικείμενα καταγραφῆς. Ἀλλ' ἐὰν ἐκφρασθοῦν διὰ τοῦ λόγου, θὰ ἔχουν ἀνεξάντλητον θέλγητρον. Ὁ Πλάτων στρέφει πρὸς ἡμᾶς μὲ ἀκατάπαυστον κοκκιλίαν ὅτὲ μὲν τὴν μίαν ὅτὲ δὲ τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς κλακὸς τοῦ Διός.

Καὶ διὰ νὰ μεταχειρισθῶ ἓν παράδειγμα: ἀπὸ τοὺς φυσιοφιλοσόφους ὁ καθεὶς εἶχεν ὑπαγάγει τὴν θεωρίαν του εἰς τὸν κόσμον τὴν θεωρίαν τῶν ἀτόμων, τὴν θεωρίαν τοῦ πυρός, τὴν τῆς δίκης τοῦ ὕδατος καὶ τὴν τοῦ πνεύματος, θεωρίας διηλαδὴ τῶν ὁποίων ἡ θεμελιώδης ἔννοια ἦτον ὅτὲ μὲν μηχανική, ὅτὲ δὲ χημική. Ὁ Πλάτων, ὁ μέγας διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν, ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς ὅλων τῶν φυσικῶν νόμων καὶ αἰτίων, αἰσθάνεται ὅτι ὅλα ταῦτα εἶνε δευτερεύοντα αἴτια καὶ ὡς τοιαῦτα δὲν εἶνε προσφυῆ εἰς κοσμικὰς θεωρίας, ἀλλὰ εἶνε ἁπλῶς μόνον ὑλικὰ ἀντικείμενα καταγραφῆς. Δι' αὐτὸ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως προτάσσει τὸ δόγμα: «*Λέγωμεν δὴ δι' ἥν τινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς ξυνέστησεν, ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται φθόνος· τούτου δ' ἐκτὸς ὢν πάντα ὅτι μάλιστα γενέσθαι ἐβουλήθη παραπλήσια ἑαυτῷ ταύτην δὲ γενέσεως καὶ κόσμου μάλιστ' ἂν τις ἀρχὴν κυριωτάτην παρ' ἀνδρῶν φρονίμων ἀποδεχόμενος ὀρθότατα ἀποδέχοι τ' ἂν βουληθεὶς γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φαῦλον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκεῖνο τούτου πάντως ἄμεινον. Θέμις δ' οὔτ' ἦν οὔτ' ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον*». Τὸ δόγμα τοῦτο εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ἡ προσωποποίησις ὅλης του τῆς φιλοσοφίας.

Ἡ συνθετικὴ ποὺ χαρακτηρίζει τὴν διάνοιάν του ἀποκαλύπτεται εἰς ὅλα του τὰ ἔργα. Ὁπουδήποτε ἐμφανισθῇ νοῦς ἀσυνήθως εὐρὺς καὶ ἐκτεταμένος, θὰ εὕρωμεν προτερήματα εἰκόλως συνενούμενα εἰς τὸν ζωντανὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ φανόμενα ἀσυμβίβαστα εἰς τὴν περιγραφήν. Ὁ νοῦς τοῦ Πλάτωνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐκτεθῇ εἰς κινεζικὸν κατάλογον, ἀλλὰ ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς μόνον ἀπὸ ἕνα ἐξαιρετικὸν νοῦν κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐξαιρετικῆς του δυνάμεως. Εἰς αὐτὸν συνδυάζεται ἡ πλέον ἀχαλίνωτος φαντασιοπληξία μὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ γεωμέτρου. Καὶ ὅμως ἡ τολμηρά του φαντασία τοῦ παρέχει ὡς ἄλλο τόσον ἀσφαλέστερο στήριγμα τὰ γεγονότα, ὅπως εἰς τὰ πτηνὰ ποὺ πετοῦν ὑψηλότερα ἡ φύσις δίδει καὶ τὰς νευρωδεστέρας πτέρυγας. Τὸ ἀριστοκρατικὸν του τάρνεγμα, ἡ ἐσωτερικὴ κομψότης ποὺ τὴν ἀκονίζει μία τόσον λεπτὴ εἰρωνεία, ὥστε νὰ κεντᾷ καὶ νὰ παραλύῃ, στολίζουν τὴν πλέον ἀκμαίαν ὑγείαν καὶ τὸν πλέον ἰσχυρὸν ὀργανισμόν. Οἱ παλαιοὶ ἔλεγαν ὅτι «ἐὰν ὁ Ζεὺς κατέβανεν εἰς τὴν γῆν, θὰ ὡμίλει τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος». Ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἀριστοκρατικὸν αὐτὸ ὕψος ἐνυπάρχει εἰς τὴν τάσιν πολλῶν καὶ τὴν οὐσίαν ὅλων τῶν ἔργων του κάποια σοβαρότης, ἡ ὁποία εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ εἰς τὸν Φαίδωνα μεταρσιόνεται μέχρις ἐκστάσεως. Τὸν ἐκατηγόρησαν ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους ὑπεκρίθη τὸν ἄρρωστον. Ἀλλὰ τ' ἀνέκδοτα τὰ ὁποῖα διεσώθησαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μαρτυροῦν πόσον ἀνδρικῶς ἐπενέβη εἰς τὸν δῆμον ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου του, ἀφ' οὗ παρέμεινεν ἀκάμη καὶ ἡ ἀγρία κραυγὴ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ ἡ ἀγανάκτησις μὲ τὴν ὁποίαν εἰς πολλὰ τῶν ἔργων του ἐκφράζεται κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος μαρτυρεῖ κάποιαν ἀτομικὴν δυσαρέσκειαν, ἀλλ' ἔχει τοιαύτην χρηστότητα καὶ φιλοδικαιοσύνην, μίαν ἔμφυτον ἐλλείβειαν πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἔντιμον καὶ τόσον ἀνθρωπισμόν, ὥστε πάντοτε μὲ ἀνεκτικότητα διατίθεται πρὸς τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ πίστις του, ὅτι ἡ ποίησις, ἡ προφητεία καὶ ἡ κατανόησις τῶν ὑψίστων ἐννοιῶν προέρχονται ἀπὸ μίαν γνῶσιν, τῆς ὁποίας δὲν εἶνε κύριος ὁ ἄνθρωπος, ὅτι οἱ Θεοὶ ποτὲ δὲν φιλοσοφοῦν, ἀλλὰ ὅτι αὐτὰ τὰ θαύματα συντελοῦνται μὲ κάποιον εἶδος θείας ἐπιφοιτήσεως. Μὲ τὰ πτερὰ τῶν Πηγάσων τούτων πετᾷ ὑψηλὰ εἰς τὰς νεφελώδεις ἐκτάσεις, ἐπισκέπτεται κόσμους, εἰς τοὺς ὁποίους σὰρξ ἀνθρώπου ποτὲ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ· εἶδε τὰς ψυχὰς βασανιζομένας, ἤκουσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ ὑπάτου δικαστοῦ, βλέπει τὴν τιμωρὸν μετεμψύχωσιν, τὰς μοίρας μὲ τὴν ἠλακάτην καὶ τὴν ψαλίδα καὶ ἀκούει τὸν ἐκκωφαντικὸν βόμβον τῆς ἀτράκτου των.

Ἀλλὰ ἡ φρόνησίς του ποτὲ δὲν τὸν ἐγκατέλειψε. Ἄγεταί τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀνέγνωσε τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῶν πυλῶν τοῦ Βουζυράν: «Νὰ ἦσαι τολμηρὸς» — καὶ εἰς τὴν δευτέραν πύλην: «Νὰ ἦσαι τολμηρὸς καὶ πάλιν νὰ ἦσαι τολμηρός!» Καὶ τέλος εἰς τὴν τρίτην πύλην: «Νὰ μὴν ἦσαι πολὺ τολμηρός!» Ἡ δύναμίς του ὁμοιάζει τὴν ὁρμὴν πίπτοντος πλανήτου, ἡ μετριοφροσύνη του τὴν ῥυθμικὴν παλινδρόμησιν τῆς τελείας καμπύλης, τὴν ὁποίαν ἐκείνη περιγράφει — τόσον ἑξαισία εἶνε ἡ ἑλληνική του ἀγάπη πρὸς τὰς ἁρμονικὰς γραμμάς, ἡ ἐπιτηδειότης του νὰ διατυπώνῃ ὁρισμούς. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν λογαριθμικῶν πινάκων, ὅσον ὅταν παρακολουθῇς τὸν Πλάτωνα εἰς τὰς πτήσεις του. Ἡ κεφαλή του εἶνε ψυχροτέρα καὶ ἀπὸ τὸν πάγον, καθ' ἣν στιγμὴν ἐκπέμπει τὰς ἀστραπὰς τῆς φαντασίας του εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τοῦ στερεώματος. Ἡ σκέψις συνετελέσθη καὶ ἀπεστρογγυλώθη πρὶν ἢ ἀκόμη τὴν παρουσιάσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην του καὶ τὰ ἔργα του βρίθουν ἀπὸ ἅλας τὰς ἐκπλήξεις ἑνὸς ἀριστοτέχνου τῆς φιλολογικῆς συνθέσεως. Τόσον ἄπειρα μέσα ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του, ὥστε ἀμέσως ἔχει ἐνώπιόν

του καὶ ἓν ὅπλον, τὸ ὁποῖον χρειάζεται νὰ χειρισθῇ εἰς κάθε στροφήν. Ὅπως ὁ πλούσιος ἄνθρωπος δὲν φορεῖ περισσότερα ἐνδύματα, οὔτε ἱππεύει πολλοὺς ταὐτοχρόνως ἵππους, οὔτε διαιτᾶται εἰς περισσότερα δωμάτια ἀπὸ τὸν πτωχόν, ἀλλὰ πάντοτε χρησιμοποιεῖ *ἐκεῖνο* τὸ ἔνδυμα, *ἐκεῖνο* τὸ ὄχημα, *ἐκεῖνο* ἐπὶ τέλους τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον εἶνε κατάλληλον εἰς τὸν σκοπόν του καθ' ἣν ὥραν τοῦ χρειασθῇ, ἔτσι καὶ τοῦ Πλάτωνος ὁ πλοῦτος εἶνε ἀνεξάντλητος καὶ αἱ κατάλληλοι λέξεις εἶνε δι' αὐτὸν εἰς πᾶσαν ὥραν πρόχειροι. Καὶ τῷ ὄντι δὲν ὑπάρχει ὅπλον εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἐχειρίσθη ὡς κυρίαρχος καὶ ὡς ἀριστοτέχνης, τὴν ἐπικὴν καὶ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον, τὴν μανίαν, τὴν διαίσθησιν, τὴν μουσικήν, τὴν σάτυραν καὶ τὴν εἰρωνείαν μέχρι τῆς χυδαίας φρασιολογίας καὶ τῆς αὐλικῆς ἁβροπείας. Αἱ ἐπεξηγηματικαί του εἰκόνες εἶνε ποίησις καὶ τὰ σκώμματά του εἶνε εἰκόνες. Ἡ μαιευτικὴ τέχνη, τὴν ὁποίαν ἐπετηδεύετο ὁ Σωκράτης, εἶνε σοβαρὰ φιλοσοφία καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθεὶς ὁρισμὸς τῆς Ῥητορικῆς διὰ τὸν λέξεων «κολακείας» καὶ «ὀψοποιητικῆς» εἰς τὸν Γοργίαν, ἠμπορεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσῃ. Κανεὶς ῥήτωρ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐμποιήσῃ τόσην ἐντύπωσιν, ὅσην ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ δίδῃ ἐπιτυχεῖς προσωνυμίας.

Καὶ πόσον ἠμπορεῖ νὰ συγκρατῆται, νὰ περορίζῃ τοὺς ἰσχυρισμούς του καὶ νὰ σταματᾷ τὴν βροντήν του εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου της. Μακροθύμως συγχωρεῖ εἰς τὸν ἀστὸν καὶ εἰς τὸν αὐλικὸν ὅλα τὰ βέλη, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ ἐκτοξευθοῦν κατὰ τῶν σχολῶν: «*Φιλοσοφία γάρ τοι ἔστω, ὦ Σώκρατες, χαρίεν, ἄν τις αὐτοῦ μετρίως ἅπηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων*». Δὲν ἦτο δύσκολον εἰς αὐτὸν νὰ εἶνε γενναιόφρων, ἀφ' οὗ μὲ τὴν ἡλιοειδῆ κεντρικότητα τῆς ὀντότητός του καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ βλέμματός του εἶχεν ἀνέφελον πίστιν. Ὅπως ἡ γνῶσίς του, ἔτσι ἦτο καὶ ὁ λόγος του· παίζει μὲ τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν ἐξετάζει μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν σοβαρότητα· φαίνεται σὰν νὰ ζωγραφίζῃ καὶ νὰ εἰρωνεύεται καὶ ῥίπτει ὡς ἐκ παρέργου εἰς τὸ μέσον ἓν ἀπόφθεγμα, τὸ ὁποῖον ἀναστατόνει τὸν κόσμον. Ἡ θαυμαστή του σοβαρότης ἐκδηλοῦται ὄχι μόνον εἰς μονομερῆ σημεῖα, εἰς τὰ ἄρτια ἐκεῖνα καὶ καὶ ὄχι τοῦ διαλόγου, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλοκλήρους καὶ συνεχεῖς δίνας φωτός: «*Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην τὴν ψυχὴν χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπεῖν πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύναμαι βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω ἀποθνήσκειν. Παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγώ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι*».

Μεγάλη εἶνε ἐπίσης καὶ ἡ ἰσορροπία τῆς ὑποστάσεως καὶ τῶν τρόπων του· μαζὶ μὲ τὴν πλέον λεπτὴν νόησιν συνενόνει μίαν τοιαύτην συμμετρίαν, μίαν τόσην ὀρθὴν ἀναλογίαν ὅλων του τῶν ἰδιοτήτων, ὥστε βλέπουν οἱ ἄνθρωποι δι' αὐτοῦ νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ ν' ἀποκτοῦν τὴν ἀξίαν των τὰ ἰδικά των ὄνειρα καὶ αἱ ἐκλάμψεις τοῦ πνεύματός των. Ὁ τελείως ὑγιὴς ὀρθὸς νοῦς του παρέχει εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἁρμοδιότητα νὰ εἶνε ὁ διερμηνεὺς τοῦ κόσμου. Ἔχει νοῦν ὁποῖον ἔχουν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἔχει καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι στεροῦνται, τὸν διαλυτικὸν ἐκεῖνον ὀρθολογισμὸν τοῦ νὰ μὴ φέρῃ τὴν ποίησίν του εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐγείρῃ γέφυραν ἀπὸ τὰς τριόδους τῶν πόλεων μέχρι τῆς Ἀτλαντίδος. Πῶς ὑπερηπδᾷ τὰς βαθμίδας καὶ πῶς χειραγωγεῖ τὰς ἰδέας του ὁσονδήποτε ἐλκυστικὴ καὶ ἰλιγγιώδης καὶ ἂν εἶνε εἰς τὸ πλευρόν του ἡ ἄβυσσος, καὶ τὰς ὁδηγεῖ *πάντοτε* ἀπὸ εὐπρόσιτα μονοπάτια μέχρι πεδιάδος! Ποτὲ δὲν ἐκβάλλει φωνὰς ἐν ἐκστάσει, οὔτε μᾶς παρασύρει εἰς αἰφνιδίους ποιητικοὺς ἐνθουσιασμούς.

Ὁ Πλάτων συνέλαβε τὰ θεμελιώδη γεγονότα. Εἰς αὐτὸν ἐπετρέπετο νὰ πέσῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ σκεπάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὴν λατρείαν ἐκείνου ποὺ οὔτε μετρεῖται οὔτε ὑπολογίζεται οὔτε γνωρίζεται οὔτε ὀνομάζεται, ἐκείνου διὰ τὸ ὁποῖον ὅλα ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν καὶ ὅλα νὰ τ' ἀρνηθῶμεν, τὸ ὁποῖον εἶνε «*τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν*». Τὸ ἀπεκάλει τὸ *ὑπερούσιον*. Ἤτο μάλιστα πρόθυμος — ὡς εἰς τὸν Παρμενίδην — ν' ἀποδείξῃ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅτι αὐτὸ τὸ ὄν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως. Κανεὶς ἄλλος δὲν ἀνεγνώρισεν ὡς αὐτὸς τὸ ἀνέκφραστον, μὲ τόσην ἀνεπιφύλαξιν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ, ὡς ἀντιπρόσωπος τρόπον τινὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐτέλεσε τὸν φόρον τῆς λατρείας του εἰς τὸ ἀτελεύτητον, ἐσηκώνετο πάλιν ὄρθιος καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἰσχυρίζετο: «*Καὶ ὅμως ὑπάρχει γνῶσις!*» δηλαδὴ ἡ Ἀσία ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸν προσήκοντα φόρον τιμῆς, ὁ ὠκεανὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δυνάμεως, ὁ ὁποῖος προηγεῖται τῆς μορφῆς, τῆς θελήσεως, τῆς γνώσεως, τὸ αἰωνίως ταὐτόν, τὸ ἀγαθόν, τὸ ἕν, — ἀλλὰ μετὰ τὴν προσευχὴν ταύτην ἀναζωογονηθὲν καὶ ἐνισχυθὲν ἐπιστρέφει πάλιν εἰς αὐτὸν τὸ ἔνστικτον τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁρμὴ πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸ κάμνει ν' ἀναφωνήσῃ: «*Καὶ ὅμως ὑπάρχει γνῶσις!*» Ναί, ὑπάρχει γνῶσις, ἡ φύσις τῶν πραγμάτων εἶνε ἐπιδεκτικὴ ἐρεύνης, ἐπειδὴ ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἐκπορεύονται ἀπὸ τὸ ἕν, θὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχουν μεταξὺ των δεσμοὶ καὶ συνάφειαι. Εἰς ὅλα τὰ πράγματα ὑπάρχει μία κλῖμαξ καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἀπὸ τῆς ὕλης πρὸς τὸ πνεῦμα, ἀπὸ τὸ μέρος πρὸς τὸ ὅλον, εἶνε οἱ ὁδηγοί μας. Ὅπως ὑπάρχει μία ἐπιστήμη τῶν ἀστέρων, ἡ ὁποία καλεῖται ἀστρονομία, μία ἐπιστήμη τῶν ποσοτήτων, ἡ μαθηματική, μία ἐπιστήμη τῶν ποιοτήτων, ἡ ὁποία λέγεται χημεία, ἤτοι ὑπάρχει καὶ μία ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν, — τὴν ὁποίαν ὀνομάζει διαλεκτικὴν — καὶ ἡ ὁποία δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ νοῦς διακρίνει τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τὸ ψευδές. Βάσιν ἔχει τὴν παρατήρησιν τῆς ταὐτότητος καὶ τῆς διαφορότητος, διότι κρίνειν σημαίνει συνδέειν μ' ἓν ἀντικείμενον τὴν ἔννοιαν ἡ ὁποία τῷ ἀνήκει. Αἱ ἐπιστῆμαι — καὶ αἱ τελειότεραι ἀκόμη, ἡ μαθηματικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία — ὁμοιάζουν τοὺς ἐρασιτέχνας κυνηγούς, οἱ ὁποῖοι προσβάλλουν κάθε θήραμα ἐμφανιζόμενον ἐνώπιόν των, ἀδιάφορον ἐὰν δὲν ἔχουν τί νὰ τὸ κάμουν. Ἡ διαλεκτικὴ χρεωστεῖ κατὰ πρῶτον νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν χρῆσιν. «Εἶνε τοιαύτης φύσεως ὥστε κανεὶς φρόνιμος καὶ νουνεχὴς ἄνθρωπος δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃ καμμίαν ἔρευναν χάριν αὐτῆς καὶ μόνης, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προαχθῇ εἰς τὴν μίαν ἐπιστήμην ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἄλλας».

«Εἰς τὴν φύσιν ἢ εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου. ἔγκειται νὰ συλλάβῃ ἓν σύνολον, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ ὁποῖον εἰς τὴν πολλαπλότητα τῶν αἰσθημάτων ἠμπορεῖ νὰ συμπεριληφθῇ ὑπὸ μίαν ἔλλογον ἑνότητα». «Ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία οὐδέποτε ἀντελήφθη τὴν ἀλήθειαν δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταβῇ εἰς ἀνθρωπίνην μορφήν». «*Οὐ γάρ ἤ γε μήποτε ἰδοῦσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τόδε ἥξει τὸ σχῆμα*». Εὐαγγελίζομαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν νοῦν! Εὐαγγελίζομαι εἰς αὐτοὺς τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐμπνεύσεως ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ποὺ ἔπλασε τὴν φύσιν, τουτέστι τὸ εὐεργέτημα νὰ ἠμποροῦν νὰ κατανοοῦν τὴν φύσιν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνο ἔπλασε καὶ πλάττει. Ἡ φύσις εἶνε ἀγαθή, ἀλλ' ἀγαθώτερος εἶνε ὁ νοῦς, ὅπως καὶ ὁ νομοθέτης προπορεύεται τοῦ νομοθετουμένου. Χαρῆτε μαζί μου, ὦ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, διότι ἡ ἀλήθεια εἶνε παντοῦ εὐεργετική, χαρῆτε ὅτι μᾶς δίδεται ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ ἐξακριβώσωμεν τί εἶνε ἡ αὐθυπόστασις κάθε πράγματος. Ἡ δυστυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὅτι πλανᾶται εἰς τὴν κατανόησιν τῆς οὐσίας καὶ τροφοδοτεῖται μὲ εἰκασίας, ἀλλὰ τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν εἶνε κάτι πραγματικόν, τὸ ὑπέρτατον κάλλος εἶνε κάτι πραγματικὸν καὶ πᾶσα ἀρετὴ καὶ πᾶσα εὐτυχία ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν τοῦ πραγματικοῦ· διότι θάρρος δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ γνῶσις καὶ ἡ καλλίστη εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ ὁδηγηθῇ ἀπὸ τὸ δαιμόνιόν του πρὸς ἐκεῖνο ποὺ ἀληθινὰ ἀνταποκρίνεται καὶ ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν του. Τοιαύτη ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης, τὸ νὰ κρατῇ τις ἐκεῖνο ποὺ ἰδιαιτέρως ἀνήκει εἰς αὐτόν· καὶ δὲν ἠμπορεῖτε μάλιστα νὰ ἐξαρθῆτε εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐξαισιότητος, ἐὰν δὲν κατορθώσητε ν' ἀτενίσητε ἀπ' εὐθείας τὴν θείαν ὀντότητα. Θάρρος λοιπόν! διότι «ἡ πεποίθησις ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ ζητήσωμεν ἐκεῖνο ποὺ ἀγνοοῦμεν, θὰ μᾶς καταστήσῃ ἀσυγκρίτως καλυτέρους, γενναιοτέρους καὶ δραστηριωτέρους, παρὰ ἐὰν εἴχαμεν τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἀδύνατον ν' ἀνακαλύψωμεν ὅ,τι ἀγνοοῦμεν καὶ ὅτι εἶνε τάχα ἀνωφελὲς νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ζήτησίν του». Μᾶς ἐξασφαλίζει μίαν σκοπιάν, ἡ ὁποία δὲν δεσπόζεται ἀπὸ καμμίαν ἄλλην καὶ μᾶς τὴν ἐξασφαλίζει μὲ τὸ πάθος της πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε πραγματικὸν καὶ ἐκτιμᾷ τὴν φιλοσοφίαν μόνον καθ' ὅσον παρέχει τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἐνασχολήσεως μὲ τὴν πραγματικὴν ὀντότητα τῶν πραγμάτων.

[Ἀκολουθεῖ] Μεταφραστὴς Θ. Χ. ΦΑΩΡΑΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΗΣ

— ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ —

. . . . . .

Ἔτσι, μὲ τὲς μασκάλες του στηριγμένες ἀπάνου σὲ δυὸ δεντρένια δικαλωτὰ βαστάρια, ἀνέβαινε, στενάζοντας καὶ βογγῶντας, τὴν τρεκλὴ γιδόστρατα τοῦ βουνοῦ, ὁ ἀρνημένος τοῦ Χάρου, ὁ *Παπούλης* τοῦ Βαλτετσιοῦ. Ἔτσι περπατῶντας, τὸν ἔφτασε ἡ γιδόστρατα στὰ μέσα τοῦ βουνοῦ, κατάριζα στὸ βράχο. Ἐκεῖ φτάνοντας, ξέβγαλε τρεκλίζοντας καὶ τρέμοντας, ἀπὸ τὲς μασκάλες του τὰ βαστάρια, κι' ἄφηκε, μένα βόγγικο ὄχ! νὰ ριχτῇ καταγῆς, σὰ γερόδεντρος σαπισμένος, τὸ παράγερο καὶ παράξερο κορμί του. Ἀνάσανε κι' ἀνασέναξε ἀπὸ τὰ μέσα του, καὶ ξάνα πῆρε μέσα του τὸ στεναγμό, γιὰ νὰ ξάνα στενάξῃ πάλε . . .

***

Ἔτσι ἀνασκελωμένος, σὰ σὲ κυβούρι μέσα, σταύρωσε κατάστηθα τὰ χέρια του, μέκλεισε ὕστερα, σὰν ἀπὸ κάματο βαρύ, μεγάλο ὁλονύχτι ἢ κλάματα καὶ μοιρολόγια, τὰ σπηλιασμένα μάτια του, σὲ ὕπνο βαθυνό.

Στὸ ξεραγγιασμένο πρόσωπό του, δὲν ἁπλώθη καλὰ καλὰ ὁ ὕπνος, καὶ τὸ κορκανιασμένο του κορμί, ἀνατραντάζονταν σὲ μιὰ ποδοβολὴ φτερνιζούμενου ἀλόγου, καὶ ἡ παράγερη ψυχή του, γύριζε τρομαχτά, ἀπὸ τὸ μακρυνὸ καὶ σκοτεινιασμένο τοῦ ὕπνου κόσμο, σ' ἀπρόσφερτη κι' ἀνάκουστη ἀνθρώπινη φωνή.

— Ἔ! γερόγερε, γερόγερε! Σήκ' ἀπάνου! Δὲν ἄκουσες ποτέσου, πῶς δὲν πλαγιάζουν γιῶμα κατάστρατα καὶ στὴ ρίζα κισσοφραγμένου βράχου;

Ὁ *Παπούλης*, ἄνοιξε τὰ βαθουλὰ καὶ σταφιδωμένα μάτια του ὁμπρὸς σὲ ἄχαρο καὶ μαυροφορεμένο παλλικάρι, καθισμένο σὲ νειὸ καὶ κατάμαυρο ἄλογατο. Κρατοῦσε στὸ ζερβί του χέρι τὰ χαλινάρια δυπλωμένα, καὶ στὸ δεξί του, ξέγυμνο, κι' ὡς τὴ χούφτα ματωμένο, δίκοφτο πλατὺ σπαθί.

Τὸ μαῦρο ἄλογό του, εἶχε καὶ κεῖνο τὰ νύχια του, τὸ κεφάλι του, ὡς κάτου πὸ τὰ μάτια, καὶ τὴν ἄκρη τῆς μακριᾶς καὶ χοντρῆς οὐρᾶς του, καταματωμένα, σὰ νὰ πέρασε καὶ νὰ ποτίστη σὲ ποτάμι τέτοιο. Ὁ *Παπούλης*, στήριξε καταγῆς τὲς καλάμες του, ἀντικηκώθη λίγο, καὶ μίλησε πεισματὰ κι' ἀγριωμένα στὸν ξένο.

— Ποιὸς εἶσε σύ, ποῦ μοῦκοψες τὸν ὕπνο;

— Εἶμαι ὁ *ἀγέραστος!*

— Καὶ δὲν προπάταγες τὴ στράτα σου;

Τί στάθης καὶ μὲ ξαγρύπνησες;

Δυὸ μερονύχτια τώρα ξάγρυπνος περπατῶ. Ὁ νυπινός μου μέχε παρατημένο. Καὶ τώρα ποῦ ξανάρθε διάβηκες ἐσύ, καὶ φλετούρηξε ἀπὸ τὰ βλέφαρά μου, σὰν ἀγριοπούλι σὲ βρόντο ξαφνικό.

— Συμπάθαμε, γερόγερε, τόκαμα γιὰ καλό σου.

— Γιὰ καλό μου! . . . οὖλοι γιὰ καλό μου! κανένας γιὰ κακό μου! Κι' ὁ Χάρος μου ἀκόμα, καὶ κεῖνος, γιὰ καλό μου, μὲ ξέσβυσε ὁλότελα ἀπὸ τὸ δεφτέρι του, καὶ μὲ παράτηκε δῶ πάνου, γιὰ νὰ τουρραχνιέμ' αἰώνια! . . . Χάρο, Χάρο! . . . ἔχασες τὴ στράτα σου γιὰ μένα;

***

Μὲ τὴ στερνὴ αὐτὴ μιλιά του, ἔκλεισαν ἡ κλείδωσες τῶν χεριῶν του, ξανάγυρε τὸ κορμί του καταγῆς, κι' ἡ γοῦβες τῶν ματιῶν του ξεχείλησαν ἀπὸ δάκρυα. Ὁ ξένος ἀπὸ τἄλογό του τὸν ρώτησε κάπως ποντικά.

— Γερόγερε, γιατί βαρυγγομᾶς; γιατί ὀδέρνεσε καὶ χλίβεσε; Τί σοῦ λαβώνει μέσα τὴν ψυχή σου καὶ κρένεις ἔτσι;

— Νά! ἡ ἄχαρη κι' ἀγλύκιαστη ζωή μου! τἀβάσταγα καὶ βαριὰ γεράματά μου!

— Καὶ βαρέθης τόσο τὴν ἀβάρετη ζωή;

— Τόσο κι' ἄλλο τόσο! Σὰν κανένας μέσ' στὸν κόσμο! Γιατὶ ζωὴ χωρὶς γλυκάδα, μοιάζει τουρραχνιτὸ στὴν κόλαση!

— Κῆνε πολλὰ τὰ χρόνια σου, ποὺ σὲ βαρένουν τόσο;

— Διαμετρημὸ δὲν ἔχουν. Δὲ γλέπεις; Στάλα στάλα, στήψανε τὲς σάρκες τοῦ κορμιοῦ μου καὶ τὲς ξέραναν σὰ φλούδα γέρικες γκορτσιᾶς, π' ἀποστύφτη ἀπὸ τὴν πολυκαιριὰ τὸ ζουμί της. Καμπύλωσαν τὴ ράχη μου καὶ γύρανε στὸν ἀφαλὸ τὸ πρόσωπό μου, σὰ νὰ κρέμεται ἀπὸ τὸν τράχηλό μου γλυκέρα μ' ἀσήκωτο βαρύδι. Οὖλο τὸ χῶμα βλέπω! τὰ μάτια μου δὲ δύνουμαι νὰ στηλώσω στὸ Θεό! Ἔτσι, *ἀγέραστε*, πορεύουμαι χρόνια τώρα! Ζῶ καὶ δὲ ζῶ, πεθαίνω καὶ δὲν πεθαίνω. Ἀπούλους τοὺς πολέμους πέρασα, καὶ βόλι δὲ μὲ πῆρε· οὔτε μὲ μόλεψε μόλεμα ποτέ! Καὶ δῶ κάτου σὲ τοῦτο τὸ γκρεμὸ ἂν γκρεμιστῶ, δὲ θὰ ματώσω πουθενά, οὔτε θ' ἀνοίξω λαβωμάδα. Λὲς κεῖμαι ζυμωμένος μὲ τὸ τίμιο ξύλο, λὲς κέχω ἀντάμα μου κακὸ βαριομελέτι νὰ ζῶ καὶ νὰ ρέβω, σὰ νἆμαι τάχατις ἐγὼ ἐκεῖνος, ποὺ κέντησε τὸ Χριστὸ ἀπάνου στὸ Σταυρό του! . . . Σὰ νὰ στέρεψα τὴ θάλασσα μὲ τὰ ποτάμια, σὰ νὰ ξέρανα τοὺς λόγγους! . . .

***

Τὰ βάσανα καὶ τὰ βαρύγγομα τοῦ Παπούλη, ἔκαμαν ἀπὸ λύπη, τὸν ξένο νὰ γυρίσῃ ἀπὸ κεῖ μεριὰ τὸ πρόσωπό του. Ὕστερα ξανάστριψε καὶ μίλησε ἔτσι παρήγορα στὸν Παπούλη.

— Ἔ! γερόγερε! . . . μὴ βαρυγγομᾶς καὶ μὴν πικρένεσε! Ντιβράντα! Αὐτάχει κανεὶς στὸ γυρνούμενο κόσμο. Ἄλλως ἔτσι, κιἄλλος ἔτσι, ὅς ποὺ νὰ σβύσῃ τὸ καντύλι του! . . .

— Τὸ δικόμου καντύλι καίει καὶ μὲ νερὸ ἀκόμα. Δὲν τὸ σβύνουν ἀντάμα καὶ οἱ δυνατώτεροι τέσσεροι ἀγέροι!

— Δὲν ἔχεις δικοὺς νὰ σὲ γεροκομίσουν; Δὲν ἔχεις ἀποκοῦμπι πουθενά;

— Τί δικοὺς νἄχω; Δέκα γενιὲς ἄλλαξαν στὸ χωριό. Δικοί, σταυράδερφοι, καὶ ἀδερφοποιτοί, οὖλοι, ἕνας ἕνας ξεκλήρισαν! . . . Κέτσι, ἔμεινα πανέρημος, σὰν ἄχρηστο κι' ἀπομεριασμένο κάψαλο στὸ λόγγο, ποὺ δὲ βρίσκεται ξυλοκόπος νὰ τὸ κόψῃ! Τὸ χωριό, μαζὶ μὲ μένα, ξέχασε καὶ κεῖνο τὄνομά μου! Κέτσι, *Παπούλη* μὲ ξέρει καὶ μὲ φωνάζει οὖλο τὸ χωριό . . .

— Καὶ πῶς βρέθηκες ἐδῶ κατάστρατα;

— Πῆγα κεῖ κάτου στὸ *Νηστευτή*, τἄναψα κερὶ καὶ τὸν προσκύνησα νὰ στείλῃ τὸ Χάρο νὰ μὲ πάρῃ, νὰ ξεγλυτώσω! . . . Καὶ σὺ *ἀγέραστε*, ποῦθε καλοκοπιάζεις, καὶ γιὰ ποῦ μὲ τὸ καλό;

— Γυρίζω ἀπὸ μακριοὺς καὶ μεγάλους πόλεμους, καὶ πορεύουμαι στὸ γονικόμου.

— Γιὰ ταῦτο εἶσε ἔτσι ἀγριωμένος, ἀνάλλαγος καὶ μαῦρος;

— Ναί . . . γιὰ ταῦτο! Δὲ γλέπεις; ἔπλεξα μέσα στὰ αἵματα!

— Καὶ δὲν ἀπάντησες ποτάμι πουθενά σου, νὰ ξεπλυθῇς μὲ τὸ σπαθὶ καὶ τἄλογό σου;

— Ἐμένα, μοναχὰ τῆς χώρας μου τὸ ποτάμι ξεπλένει τὰ αἵματα, ποὺ μὲ ματώνουν!

— Κεῖνε μακριὰ ἡ χώρα σου;

— Πίσ' ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὸ βασίλεμα.

— Καὶ πῶς τὴ λένε;

— *Μαυρίλα!*

— Καὶ πάει ἀπὸ δῶ ἡ στράτα σου;

— Οὖλες ἡ στράτες βγαίνουν ἐκεῖ.

— Καὶ δὲν προπάταγες τὴ δεμοσιά;

Τί ξέκοψες καὶ πῆρες τούτη τὴν ἀνήφορη γιδόστρατα;

— . . . Γιὰ ναύγω στὸ χωριό σου νὰ γυρέψω προσφαΐ καὶ ψωμί.

— Ἔ! σῦρε· καὶ τὸ χωριὸ θὰ σὲ φιλέψῃ.

— Σήκω, γερόγερε, νὰ πᾶμ' ἀντάμα, ποὺ ξέρεις τὴ στράτα καὶ γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους.

— Παράταμε, παλλήκαρε, ἔμενα, καὶ σῦρε ἀτός σου. Ἐγὼ δὲν ἔχω πόδια νὰ φτάνω τἄλογό σου. Ἡ στράτα στράτα, θὰ σὲ βγάλῃ μέσα στὸ χωριό. Οἱ χωριανοί, θὰ σὲ καρτερέσουν χαρούμενα καὶ φιλικά. Εἶνε καλόψυχοι καὶ καλόκαρδοι ἀνθρῶποι. Σῦρε.

— Ὄχι, *περίγερε!* Κατ' ἀτός μου δὲν πηγαίνω! Σήκω νὰ πᾶμε συντροφιά. Μὴ λυπᾶσε τἄλογό μου. Εἶνε γοργὸ κι' ἀλύγιστο. Σημώνει καὶ φέρνει, ἀβόγγιστα τὸν κόσμον οὖλο! Ἔλα! μὴ χασομερᾶμε! Ἄπλω τὸ χέρι σου στὸ δικό μου κι' ἀνέβα πισογῶμι . . .

***

Τἄλογο μὲ τοὺς ἀνεβᾶτες, κεντήθη, ἔσκαψε μὲ τὰ μπροστινά του πόδια τὸ χῶμα, μάσησε τὰ χαλινάρια, χλιμίντρησε, ἄπλωσε τὰ μαῦρα του φτερά, κι' ἔγινε ἄρατο! Πῆρε, σὰ βόλι, τοῦ κύρι του τὴ στράτα! . . .

Κοντὰ τὸ δειλινό, πέντε νωμᾶτοι, γυρίζοντας στὸ χωριό, ἀπὸ πέρα τὰ στανοτόπια τους, βρῆκαν στὴ ρίζα τοῦ κισσοφραγμένου βράχου, *κρῦον κἀ ἄσειχτον* τὸν *Παπούλη* τοῦ χωριοῦ! Ἕνας τους, ἀπολήθηκε μπροστά, ἀνέβη στὸ πουρνάρι τῆς Ἐκκλησιᾶς, καὶ διαλάλησε στὸ χωριὸ τὸν πεθαμὸ τοῦ *Παπούλη*, μὲ τὸ ἀριὸ ἀριὸ καὶ χλιβερὸ κρούξιμο τοῦ σημαντηριοῦ. Οἱ ἄλλοι, ἀπόθεσαν σὲ μιὰ φλωκάττα τους τὸ γεροκούφαρο, καὶ τ' ἀνέβαζαν στὸ χωριό, διηγῶντας συναμεταξύ τους, πολλὰ ἀπὸ τὴ ζήση τοῦ πεθαμένου.

Ὅλο τὸ χωριὸ ξεβγῆκε ὡς παρακάτου καὶ καρτέρεσε μὲ συχώρια καὶ σταυροκοπήματα τὸ λείψανο τοῦ *Παπούλη* του.

Ἔτσι, ὁ *Παπούλης*, εἶδε ὁλοφάνερα τὸ Χάρο, μίλησε μὲ *δαῦτον* καὶ πέθανε μιλῶντας, *ἀνάρρωστα* καὶ *καταστρατίς*. Σειριὰ πίσω του δὲν παράτηκε. Μοναχὰ τὄνομά του ἐκεῖ στὸ βράχο. Καὶ τὸ λένε ἀπὸ τότε: στοῦ *Παπούλη*.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ

ΜΑΡΗ-ΚΛΑΙΡ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Πέρασε τὸ καλοκαῖρι, πέρασε καὶ τὸ φθινόπωρο· καὶ μὲ ὅλη τὴν κακοκαιρία τοῦ Δεκέμβρη, δὲν ἀποφασίζαμε νὰ ἐγκαταλείψομε τὸ σπίτι τοῦ λόφου.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ ἔφερνε μαζί του βιβλία, καὶ διαβάζαμε καθισμένοι στὰ στρογγυλεμένα κούτσουρα, στὸ δωμάτιο, ποὺ ἔβγαινε στὸν κῆπο. Γύριζα πίσω στὸ κτῆμα ὅταν ἐνύχτωνε, καὶ ἡ Ἀντέλα, ποὺ νόμιζε πὼς περνοῦσα ὅλη μου τὴν ὥρα στὸ χορὸ τοῦ χωριοῦ, ἀποροῦσε ποὺ ἤμουν πάντα μελαγχολική.

Σχεδὸν κάθε ἡμέρα, ἐρχότανε ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ στὴν Παλιόπολη. Ἄκουα τὸν ἐρχομό του ἀπὸ μακρυὰ· καβαλίκευε χωρὶς χαλινὸ καὶ χωρὶς σέλα μιὰ ψηλὴ λευκὴ φοράδα ποὺ ἔτρεχε βαρειὰ μέσα ἀπὸ τὴν καλλιεργημένη γῆ καὶ τὰ μονοπάτια. Ἦταν ἕνα ὑπομονετικὸ καὶ ἤρεμο ζῶο. Τὸ ἄφινε ἐλεύθερο στὴν αὐλή, τὴν ὥρα ποὺ ἔμπαινε νὰ καλημερίσῃ τὴν κυρία Ἀλφόνσου. Εὐθὺς ποὺ τὸν ἔνοιωθε, ὁ κ. Ἀλφόνσος ἐρχότανε στὴν κάμαρη τοῦ ραψίματος.

Μιλοῦσαν οἱ δύο τους γιὰ τὶς γαῖες καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ γνώριζαν· μιά, πάντα στὴν ὁμιλία των ἦταν μιὰ λέξις ἢ μιὰ φράσις ποὺ ἐρχόταν σ' ἐμένα ὅπως ἐρχόταν ἡ σκέψις τοῦ Ἐρρίκου Ντελουά.

Συχνὰ μὲ κύταζε ὁ κ. Ἀλφόνσος, καὶ πάντα μὲ τὴ ματιά του κοκκίνιζα.

Ἕνα ἀπόγεμα, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ ἔμπαινε γελαστός, ὁ κ. Ἀλφόνσος τοῦ φώναξε:

— Ξέρεις; ἐπούλησα τὸ σπίτι τοῦ λόφου.

Κυτάχθηκαν καὶ χλώμιασαν καὶ οἱ δύο, τόσο, ποὺ φοβήθηκα μὴν πάθουν. Ἔπειτα, σηκώθηκε ὁ κ. Ἀλφόνσος καὶ ἀκούμπησε στὸ τζάκι· ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ ἔσπρωξε τὴ θύρα χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ τὴν κλείσῃ.

Ἡ κυρία Ἀλφόνσου ἀκούμπησε τὴ νταντέλα της πάνω στὰ γόνατά της καὶ εἶπε, σὰν νὰ ἔλεγε τὸ μάθημά της:

— Αὐτὸ τὸ σπίτι δὲν ἐχρησίμευε σὲ τίποτε· εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ποὺ τὸ πουλήσαμε.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ ἐκάθισε στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, τόσο κοντά μου, ὅπου σχεδὸν μὲ ἄγγιζε. Μὲ ἀρκετὰ σταθερὴ φωνὴ εἶπε:

— Κρῖμα ποὺ τὸ πουλήσατε χωρὶς νὰ μοῦ τὸ πῆτε· θὰ ἤθελα νὰ τὸ ἀγοράσω ἐγώ.

Ὁ κ. Ἀλφόνσος στρηφογύρισε σὰν σκουλῆκι. Προσπαθοῦσε νὰ γελάσῃ δυνατά, καὶ μέσα στὸ γέλιο του ἔλεγε:

— Νὰ τὸ ἀγοράσῃς, νὰ τὸ ἀγοράσῃς, καὶ νὰ τὸ κάνῃς τί;

Ὁ Ἐρρῖκος ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὴ ράχη τῆς καρέκλας μου καὶ ἀποκρίθη:

— Θὰ τὸ κατοικοῦσα, ὅπως ὁ Γιάννης ὁ Κόκκινος.

Ὁ κ. Ἀλφόνσος ἔβαλε τὰ χέρια του στὶς τσέπες τοῦ πανταλονιοῦ του καὶ ἄρχισε νὰ περπατῆ πάνω κάτω μπροστὰ στὸ τζάκι· τὸ πρόσωπό του εἶχε γείνει κίτρινο, σὰν νεκρός· τὰ πόδια του τὰ σήκωνε τόσο ἀπότομα, ὁποὺ νόμιζες ὅτι τὰ εἶχε δεμένα μὲ σπάγο καὶ τὰ τραβοῦσε πρὸς τὰ ἐπάνω.

Ἔπειτα ἀκούμπησε στὸ τραπέζι, ἀντικρύ μας καὶ μᾶς κύταζε πότε τὸν ἕναν πότε τὸν ἄλλον, μὲ τὰ γυαλιστερὰ μάτια του:

— Λοιπὸν τὸ πούλησα, καὶ ἔτσι ὅλα τελείωσαν!

Ἔγεινε σιωπή, καὶ ἄκουες τὴ λευκὴ φοράδα ποὺ ἔσκαβε τὸ χῶμα, σὰν νὰ καλοῦσε τὸν κύριό της.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ προχώρησε στὴν πόρτα· ἔπειτα ξαναῆρθε σιμά μου καὶ μοῦ ἔδωσε τὸ ράψιμό μου ποὺ εἶχε πέσει χάμω χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω.

Ἐφίλησε τὴν ἀδελφή του καί, πρὶν φύγῃ, εἶπε κυτάζοντάς με:

— Θὰ ἔρθῶ αὔριο.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα τὸ πρωὶ ἦρθε στὸ δωμάτιο τοῦ ραψίματος ἡ κυρία Ντελουά. Ἤρθε κατ' εὐθεῖαν σ' ἐμένα μὲ λόγια ὑβριστικά.

Μά, ὁ κ. Ἀλφόνσος μ' ἕνα κίνημα τὴν ἔκανε νὰ σωπάσῃ. Ἔπειτα, γυρίζοντας σ' ἐμένα, εἶπε μὲ γλυκειὰ φωνή:

— Ἡ κυρία Ἀλφόνσου μοῦ εἶπε πὼς θέλει πολὺ νὰ σὲ κρατήσῃ κοντά της. Πρέπει ὅμως εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἔρχεσαι μαζὶ μὲ μᾶς στὴν ἐκκλησιά.

Προσπάθησε νὰ χαμογελάσῃ λέγοντας: θὰ πηγαίνῃς μὲ τὸ ἁμάξι.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ὁποὺ μοῦ μιλοῦσε ὁ ἴδιος. Ἡ φωνή του μοῦ φάνηκε λίγο πνιγμένη, σὰν νὰ δυσκολευότανε νὰ μοῦ εἰπῆ αὐτὰ τὰ πράγματα.

Δὲν ἠξέρω γιατὶ σκέφθηκα πὼς ἡ κυρία Ἀλφόνσου δὲν τοῦ εἶχε εἰπῆ τίποτε ἀπ' αὐτὰ καὶ πὼς ἔλεγε ψέμα. Ἔπειτα, τὴ στιγμὴ αὐτή, τόσο ἔμοιαζε τῆς ἡγουμένης, ποὺ δὲν ἠμπόρεσα νὰ μὴν ἀπαντήσω.

Τοῦ εἶπα πὼς δὲν μοῦ ἄρεσε νὰ πηγαίνω μὲ τὸ ἁμάξι καὶ πὼς θὰ ἐξακολουθήσω νὰ πηγαίνω στὸ Ἅγιον - Ὄρος.

Τράβηξε τὸ κάτω χεῖλι του καὶ ἄρχισε νὰ τὸ δαγκώνῃ.

Τὴν ἴδια στιγμὴ προχώρησε ἡ κυρία Ντελουὰ ἀπειλητική, λέγοντάς μου πὼς εἶμαι αὐθάδισσα. Ὁλοένα τὴν ἴδια λέξι ἔλεγε, λὲς καὶ δὲν εὕρισκε τίποτε ἄλλο νὰ εἰπῆ.

Ἐφώναζε ὁλοένα δυνατότερα. Τὰ μάτια της κοκκίνησαν καὶ σήκωσε τὸ χέρι νὰ μὲ χτυπήσῃ.

Τραβήχθηκα μὲ βία πίσω ἀπὸ τὴν καρέκλα μου. Ἡ κυρία Ντελουὰ σκόνταψε στὴν καρέκλα καὶ τὴν ἀναποδογύρισε. Κρατήθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι γιὰ νὰ μὴν πέσῃ.

Οἱ φωνές της μὲ τρόμαζαν.

Θέλησα νὰ βγῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο, μὰ ὁ κ. Ἀλφόνσος στάθηκε στὴν πόρτα καὶ ἔτσι ξαναβρέθηκα μπροστὰ στὴν κυρία Ντελουά, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ.

Ἡ φωνή της τώρα ἦταν πνιγμένη. Ἔλεγε πράγματα ποὺ δὲν τὰ πολυκαταλάβαινα. Μὰ τὰ λόγια της μοῦ ἔκαναν ἐλεεινὴ ἐντύπωσι. Τέλος ἐφώναξε μὲ ὅλη της τὴ δύναμι:

— Εἶμαι μητέρα του, τὸ ἄκουσες;

Ὁ κ. Ἀλφόνσος μὲ πλησίασε πάλι· μ' ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε:

— Ἄκουσε, ποὺ σοῦ μιλῶ.

Τὸν ἔσπρωξα ἀπὸ κοντά μου καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι τρέχοντας.

Τὰ ὕστερνὰ λόγια τῆς κυρίας Ντελουὰ τὰ ἔννοιωθα ἀκόμα σὰν σφυρὶ μυτερὸ πάνω στὸ κεφάλι μου:

«Εἶμαι μητέρα του, τὸ ἄκουσες;»

Ὦ, μητέρα μου ἐσύ, ἀδελφὴ Μαρία, πόσο πιὸ ἔμορφη ἤσουν ἀπὸ τὴν μητέρα αὐτὴ καὶ πόσο μοῦ ἤσουν αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀγαπητή! Τὰ μάτια σου, ποὺ εἶχαν τόσα χρώματα, ἀκτινοβολοῦσαν καὶ φώτιζαν τὸ μαῦρο σου φόρεμα· καὶ τὸ πρόσωπό σου ἦταν ἀγνὸ μέσα στὴ λευκή του καλύπτρα. Σὲ ἔβλεπα μπροστά μου σὰν νὰ ἤσουν ἀληθινὰ ἐκεῖ τὴ στιγμὴ αὐτή.

Βρέθηκα μπρὸς στὸ σπίτι τοῦ λόφου· εἶδα τότε πὼς ἔπεφτε πυκνὸ χιόνι. Μπῆκα στὸ σπίτι νὰ φυλαχθῶ καὶ πῆγα ἀμέσως στὸ δωμάτιο ποὺ ἔβγαινε στὸν κῆπο.

Προσπάθησα ν' ἀντιληφθῶ τὴ θέσι μου· μά, οἱ σκέψεις μου γύριζαν μέσα στὸ κεφάλι μου σὰν τὸ χιόνι ποὺ νόμιζες πὼς τὴν ἴδια στιγμὴ ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἔπεφτε ἀπὸ τὸν οὐρανό· καί, κάθε φορὰ ποὺ προσπαθοῦσα νὰ σταματήσω κάπου, ἐρχόντανε στὸ νοῦ μου ἀσυνάρτητα τὰ λόγια κάποιου τραγουδιοῦ ποὺ τραγουδοῦσαν τὰ μικρὰ κορίτσια.

Ἤμουν καλὰ ἔτσι στὸ σιωπηλὸ αὐτὸ σπίτι.

Τὸ χιόνι σταμάτησε καὶ τὰ δένδρα μοῦ φάνηκαν ἔμορφα ὅπως τὴν ἡμέρα ποὺ τὰ εἶχα ἰδεῖ ἀνθισμένα· καὶ ἔξαφνα εἶδα καθαρὰ ὅ,τι μοῦ εἶχε συμβῆ. Ξαναεῖδα τὸ χέρι τῆς κυρίας Ντελουὰ μὲ τὰ τετράγωνα διάχτυλα· μ' ἔπιασεν ἀνατριχίλα: τί ἄσχημο, τί μεγάλο χέρι!

Ἔπειτα τὴ ματιὰ τοῦ κ. Ἀλφόνσου ὅταν μ' ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι. Τώρα ποὺ τὸ συλλογιζόμουν, θυμόμουνα πὼς εἶχα ἰδεῖ κάποτε τὴν ἴδια ματιά, σ' ἕνα μικρὸ κορίτσι, μίαν ἡμέρα ποὺ εἶχα πάρει ἀπὸ χάμω ἕνα φροῦτο πεσμένο· εἶχε τρέξει κατεπάνω μου, λέγοντας:

— Δόσε μου τὸ μισό, καὶ δὲν θὰ τὸ πῶ σὲ κανέναν.

Δὲν ἤθελα νὰ τὸ μοιρασθῶ μαζί της καὶ προτίμησα νὰ τὸ ἀφήσω στὴ θέσι του μὲ κίνδυνο νὰ μὲ ἰδῇ ἡ ἀδελφὴ Μαρία.

Μὲ τὲς σκέψεις αὐτὲς μοῦ ἦρθε ἀκράτητη ἐπιθυμία νὰ ἰδῶ τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Ἤθελα νὰ φύγω ἀμέσως. Μά, σκέφθηκα πὼς ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ φεύγοντας εἶπε: «θὰ ἔρθῶ αὔριο».

Ἴσως νὰ ἦταν τώρα στὸ κτῆμα περιμένοντάς με καὶ ἀνήσυχος.

Βγῆκα ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ πάω στὴν Παλιόπολη.

Ὕστερα ἀπὸ λίγα βήματα τὸν εἶδα ποὺ ἐρχότανε.

Ἡ λευκὴ φοράδα πήγαινε μὲ δυσκολία στὸ δρομάκι ποὺ ἦταν γεμάτο ἀπὸ χιόνι.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουὰ δὲν φοροῦσε καπέλλο, ἀπαράλλαχτα ὅπως τὴν πρώτη φορὰ ποὺ εἶχε ἔρθει ἐδῶ· ἡ μπλοῦζα του ἦταν φουσκωμένη ἀπὸ τὸν ἄνεμο· κρατοῦσε τὴ χαίτη τοῦ ζώου.

Ἡ φοράδα σταμάτησε μπροστά μου.

Ὁ κύριός της ἔσκυψε καὶ ἔπιασε τὰ δύο μου χέρια ποὺ τὰ εἶχα σηκωμένα.

Εἶχε στὸ πρόσωπό του μιὰν ἀνησυχία, ποὺ ποτὲ δὲν τὸν εἶχα ἰδῇ ἔτσι. Παρετήρησα πὼς τὰ φρύδια του ἦταν ἑνωμένα, ὅπως τῆς κυρίας Ντελουά. Μοῦ εἶπε μὲ κομμένη ἀναπνοή:

— Ἤξευρα πὼς θὰ σ' εὕρω ἐδῶ.

Ἄνοιξαν πάλι τὰ χείλη του καὶ ἤμουν βέβαιη πὼς τὰ λόγια του θὰ μοῦ χάριζαν τὴ χαρά.

Ἔσφιξε πιὸ δυνατὰ τὰ χέρια μου καὶ εἶπε μὲ κομμένη πάντα ἀναπνοή:

— Δὲν θὰ μοῦ κρατήσῃς κάκια;

Καί, γυρίζοντας ἄλλοῦ τὰ μάτια του:

— Δὲν μποροῦμε πιὰ νὰ εἴμαστε φίλοι.

Νόμισα πὼς κάποιος μοῦ εἶχε δώσει ἕνα δυνατὸ χτύπημα στὸ κεφάλι.

Βούζιαν τ' αὐτιά μου. Ἔπειτα ἄκουγα τὴ φωνή του ποὺ ἔλεγε:

— Ἄχ, πῶς κρυόνω!

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1910.

Ἔπειτα δὲν ἔνοιωσα πιὰ πάνω στὰ χέρια μου τὴ ζεστασιὰ τῶν δικῶν του χεριῶν· καὶ ὅταν κατάλαβα πὼς ἤμουν μόνη στὴ μέση τοῦ δρόμου, εἶδα μονάχα ἕνα σχῆμα ἄσπρο καὶ σταχτί, ποὺ ἔφευγε ἀθόρυβα πάνω στὸ χιονισμένο δρομάκι.

Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρὸ τοῦ λοφίσκου. Περπάτησα πολλὴν ὥρα μέσα στὸ χιόνι. Εἶχα πάρει τὸ μισὸ δρόμο· ἕνας χωρικὸς μὲ εἶδε καὶ μοῦ εἶπε ν' ἀνέβω στὴ σοῦστα του. Ἐπήγαινε κ' αὐτὸς στὴ χώρα· σὲ λίγο βρέθηκα στὸ Ὀρφανοτροφεῖον.

Ἐχτύπησα τὸ κουδοῦνι καὶ ἡ θυρωρὸς ἄνοιξε τὸ παραθυράκι καὶ μὲ κύταξε.

Τὴν ἐγνώρισα. Ἦταν ἡ ἴδια πάντα ἡ Μορφομάτα. Τὴν εἴχαμε βαφτίσει ἔτσι γιατὶ εἶχε ἕνα ἄσπρο μεγάλο μάτι. Μὲ γνώρισε καὶ μοῦ

ΣΠΟΥΔΗ ΥΠΟ ΡΟΝΤΕΝ

ἄνοιξε. Μπῆκα μέσα, μὰ πρὶν κλείσῃ τὴ θύρα, μοῦ εἶπε:

— Ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ.

Δὲν ἀποκρίθηκα· τότε ξαναεῖπε:

— Ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ.

Εἶχα ἀκούσει καλά, μὰ δὲν καταλάβαινα· ἔτσι καὶ στὰ ὄνειρα, ὁποὺ συμβαίνουν τὰ πιὸ σημαντικὰ πράματα χωρὶς νὰ μᾶς κάνουν ἐντύπωσι.

Τὴν κύταξα κατάματα καὶ εἶπα:

— Ἔρχομαι πάλι ἐδῶ.

Ἔκλεισε τὴ θύρα καὶ μὲ ἄφησε ἐκεῖ, νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἡγουμένη.

Ξαναγύρισε καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἡ ἡγουμένη ἤθελε νὰ μιλήσῃ μὲ τὴν ἀδελφὴ Ποθητὴ πρὶν μὲ δεχθῇ.

Ἀκούσαμε τὸ κουδοῦνι, καὶ ἡ Μορφομάτα σηκώθηκε γνέφοντάς μου νὰ τὴν ἀκολουθήσω.

Ἄρχισε πάλι νὰ πέφτῃ χιόνι.

Στὴν κάμαρα τῆς ἡγουμένης ἦταν σχεδὸν τέλειο σκοτάδι.

Στὴν ἀρχὴ μπόρεσα νὰ ἰδῶ μονάχα τὴ φωτιά, ποὺ σφύριζε φλογισμένη. Μιὰ φωνὴ μ' ἔκανε νὰ ἰδῶ πιὸ κοντά. Ἡ ἡγουμένη εἶπε:

— Λοιπὸν ἔρχεσαι πίσω;

Προσπάθησα νὰ σκεφθῶ· δὲν ἤξερα κ' ἐγὼ ἂν γύριζα πίσω. Ἐκείνη μοῦ εἶπε:

Ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ.

Νόμισα πὼς βλέπω ὁλοένα τὸ ἴδιο κακὸ ὄνειρο, καὶ ἔβηξα γιὰ νὰ ξυπνήσω· ἐκύταξα ἔπειτα τὴ φωτιά, καὶ προσπαθοῦσα νὰ ἰδῶ γιατὶ ἐσφύριζε. Ἡ ἡγουμένη μοῦ εἶπε πάλι:

— Μὴν εἶσαι ἄρρωστη;

Ἀποκρίθηκα:

— Ὄχι.

Ἡ ζεστασιὰ μοῦ ἔδινε ζωὴ κι' αἰσθανόμουν καλύτερα.

Εἶδα ἐπὶ τέλους ποὺ βρισκόμουν. Τὰ μάτια μου σταυρώθηκαν μὲ τὰ μάτια τῆς ἡγουμένης, καὶ θυμήθηκα καθετί.

Ἔλεγε εἰρωνικά:

— Δὲν ἄλλαξες πολύ· πόσων ἐτῶν εἶσαι τώρα;

Ἀποκρίθηκα: δεκαοχτὼ χρόνων.

— Καὶ ὅμως δὲν μεγάλωσες πολὺ μὲ τὴ νέα σου ζωή.

Ἀκούμπησε μὲ τὸν ἀγκῶνα στὸ τραπέζι καὶ μὲ ρώτησε γιατὶ ἤρθα πίσω.

Ἤθελα νὰ εἰπῶ πὼς ἤρθα νὰ ἰδῶ τὴν ἀδελφὴ Μαρία, μὰ φοβήθηκα μὴν ἀκούσω τὴν ἴδια ἀπάντησι πὼς ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν ἦταν πιὰ ἐδῶ, καὶ ἔμεινα σιωπηλή.

Ἔβγαλε ἀπὸ ἕνα συρτάρι ἕνα γράμμα καὶ εἶπε μὲ ὕφος ποὺ ἔδειχνε πὼς ἦταν δυσαρεστημένη ποὺ ἤρθαν νὰ τὴν ἐνοχλήσουν γιὰ τόσο μικρὰ πράματα:

— Ἀπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ ἔμαθα πὼς ἔγεινες περήφανη καὶ ἀστόχαστη.

Ἔσπρωξε τὸ γράμμα, πῆρε μιὰ μεγάλη ἀνάσα, καὶ εἶπε πάλι:

— Θὰ σὲ τοποθετήσωμε στὸ μαγειρειὸ ὥς ποὺ νὰ σοῦ εὕρωμε μιὰν ἄλλη θέσι.

Ἡ φωτιὰ σφύριζε ὁλοένα. Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω πιὸ ἀπὸ τὰ τρία ξύλα σφύριζε ἔτσι δά.

Ἡ ἡγουμένη μίλησε μὲ φωνὴ διατὴ γιὰ νὰ προέξω. Μοῦ εἶπε πὼς ἡ ἀδελφὴ Ποθητὴ θὰ μὲ ἐπιβλέπῃ αὐστηρὰ καὶ πὼς δὲν θὰ ἔχω τὴν ἄδεια νὰ μιλῶ μὲ τὶς παληές μου συντρόφισσες.

Μοῦ ἔδειξε τὴ θύρα καὶ βγῆκα ἔξω στὸ χιόνι.

Πέρα ἐκεῖ, στὴν ἄλλην ἄκρη, ἔβλεπα τὸ μαγειρειό. Ἡ ἀδελφὴ Ποθητή, ψηλὴ καὶ στητή, μὲ περίμενε στὴν πόρτα. Δὲν μποροῦσα νὰ ἰδῶ παρὰ τὸ μαῦρο της φόρεμα καὶ τὴ λευκὴ καλύπτρα, καὶ τὴν φανταζόμουν γρηὰ καὶ ζαρωμένη.

Μοῦ ἦρθε ἡ σκέψις νὰ φύγω· δὲν εἶχα παρὰ νὰ τρέξω στὴν ἐξώθυρα· θὰ ἔλεγα τῆς Μορφομάτας πὼς ἤρθα μονάχα νὰ τοὺς ἰδῶ καὶ ὅλα τελείωναν.

Ἀντὶ νὰ πάω πρὸς τὴν ἐξώθυρα, πρὸς τὸ σπίτι ὁποὺ εἶχα περάσει τὰ παιδικά μου χρόνια.

Δὲν ἤξερα γιατί. Μά, δὲν μποροῦσα νὰ κάνω διαφορετικά. Ἔνοιωθα καὶ πολλὴ κούρασι καὶ ἤθελα νὰ μπορέσω νὰ ξαπλώσω καὶ νὰ κοιμηθῶ πολύ.

Ξαναεῖδα στὴ θέσι του τὸν πάγκο ποὺ γνώριζα· ἔβγαλα μὲ τὸ χέρι μου τὸ χιόνι ποὺ ἦταν στρωμένο, καὶ κάθισα ἀκουμπῶντας στὸ δέντρο, ὅπως μιὰ φορὰ ὁ ἐφημέριος.

Κάτι περίμενα μὰ δὲν ἤξερα τί. Κύταξα τὸ παράθυρο τῆς ἀδελφῆς Μαρίας.

Δὲν εἶχε πιὰ τὶς ἔμορφες κεντημένες κουρτίνες ἀπὸ μουσελίνα, καὶ ὅμως, μολονότι ἦταν ὅμοιο μὲ τὰ ἄλλα παράθυρα, ἐγὼ τὸ ἔβλεπα διαφορετικό.

Ἄρχισε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι καὶ ἄναβαν τὰ φῶτα στὶς κάμαρες.

Θέλησα νὰ σηκωθῶ· σκέφθηκα: «ἡ Μορφομάτα θὰ μοῦ ἀνοίξῃ νὰ φύγω».

Μὰ τὸ σῶμα μου ἦταν καταπονεμένο, καὶ θαροῦσα πὼς πάνω στὸ κεφάλι μου βαρειὰ ἀκουμποῦσαν μεγάλα χονδρὰ χέρια καὶ ὁλοένα σκεπτόμουνα, σὰν νὰ τὰ ἄκουα, τὰ ἴδια μου τὰ λόγια: «ἡ Μορφομάτα θὰ μοῦ ἀνοίξῃ νὰ φύγω».

Μιὰ φωνὴ δίπλα μου πονετικὴ μοῦ εἶπε:

— Σὲ παρακαλῶ, Μαρὴ - Κλαίρ, μὴν κάθεσαι μέσα στὸ χιόνι.

Γύρισα νὰ ἰδῶ· ἦταν ἔμπρός μου μιὰ ἀδελφή, πολὺ νέα· τὸ πρόσωπό της ἦταν τόσο ἔμορφο

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΤΟΠΙΑ — Ο ΕΛΛΗΣ ΦΩΤΟΓΡ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΟΥ

ποὺ ποτὲ δὲν θυμόμουνα νὰ ἔχω ἰδῆ τέτοια ἐμορφιά.

Ἔσκυψε νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ σηκωθῶ· δὲν μποροῦσα νὰ σταθῶ καλὰ στὰ πόδια μου, καὶ τότε μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε:

— Ἀκούμπησε πάνω μου.

Εἶδα πὼς μὲ πήγαινε πρὸς τὸ μαγειρειό, ὁποὺ φαινότανε ἀπὸ μακρυὰ φωτισμένη ἡ μεγάλη θύρα.

Δὲν ἠμποροῦσα πιὰ τίποτε νὰ σκεφθῶ. Τὸ χιόνι ἔπεφτε λεπτὸ καὶ σκληρὸ στὸ πρόσωπό μου, καὶ τὰ μάτια μου ἔκλειαν. Μπαίνοντας στὸ μαγειρειὸ γνώρισα τὰ δύο κορίτσια ποὺ στεκόντανε μπρὸς στὸ μεγάλο τετράγωνο τζάκι.

Ἦταν ἡ Βερενίκη ἡ λεπτούτσικη καὶ ἡ χονδρὴ Μελανία, καὶ θυμήθηκα τὴν ἀδελφὴ Μαρία ὅταν τὶς ἔλεγε ἔτσι.

Μόνον ἡ χονδρὴ Μελανία μὲ χαιρέτισε ἐλαφρά, καὶ μπῆκα ἔπειτα μὲ τὴ νέα ἀδελφὴ σὲ μιὰ κάμαρα ὅπου ἄναβε ἕνα καντήλι.

Ἡ κάμαρα ἦταν σὲ δύο χωρισμένη ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἄσπρη κουρτίνα.

Ἡ νέα ἀδελφὴ μὲ κάθισε σὲ μιὰ καρέκλα ποὺ πῆρε πίσω ἀπὸ τὴν κουρτίνα καὶ ἔφυγε χωρὶς τίποτε νὰ μοῦ εἰπῇ.

Ἔπειτα ἀπὸ λίγο μπῆκαν ἡ χονδρὴ Μελανία καὶ ἡ Βερενίκη ἡ λεπτούτσικη νὰ στρώσουν καθαρὰ σεντόνια στὸ μικρὸ σιδερένιο κρεβάτι ποὺ ἦταν δίπλα μου.

Ὅταν τελείωσαν, ἡ Βερενίκη ποὺ δὲν εἶχε γυρίσει νὰ μὲ ἰδῇ, μοῦ εἶπε πὼς ποτὲ δὲν φανταζόντανε πὼς θὰ γύριζα πίσω. Εἶχε ὕφος

περιφρονητικὸ σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε πὼς ἦταν ντροπὴ αὐτὸ ποὺ ἔκαμα.

Ἡ χονδρὴ Μελανία ἔβαλε τὰ χέρια κάτω ἀπὸ τὸ πηγοῦνι της. Ἔγερνε πάντα τὸ κεφάλι στὸ πλάϊ, καθὼς ὅταν ἦταν μικρή. Χαμογέλασε μὲ ἀγάπη καὶ μοῦ εἶπε:

— Χάρικα ποὺ σ' ἔφεραν ἐδῶ.

Ἔπειτα χτυπῶντας λίγο τὸ κρεβάτι:

— Θὰ πάρῃς τὴ θέσι μου. Ἐγὼ κοιμιόμουνα ἐδῶ.

Ἔδειξε τὴν κουρτίνα καὶ χαμηλόνοντας τὴ φωνή της:

— Ἡ ἀδελφὴ Ποθητὴ κοιμᾶται ἐκεῖ.

Ὅταν βγῆκαν καὶ ἔκλεισαν τὴ θύρα, πλησίασα τὸ σιδερένιο κρεβάτι.

Αὐτὴ ἡ μεγάλη ἄσπρη κουρτίνα μὲ πείραζε. Νόμιζα πὼς βλέπω σκιὲς νὰ κινοῦνται μέσα στὶς πτυχὲς ποὺ δὲν ἐφώτιζε τὸ καντήλι.

Τὶς λημόνησα ἀκούοντας τὸ κουδοῦνι τοῦ δείπνου. Γνώρισα τὸν ἦχο καί, χωρὶς νὰ θέλω, μετροῦσα τοὺς χτύπους.

Ἔπειτα ἔγεινε σιωπὴ καὶ ἡ νέα ἀδελφὴ μπῆκε πάλι στὸ δωμάτιο. Μοῦ ἔφερε ἕναν κεσὲ σοῦπα. Ἦταν ζεστὴ καὶ ἄχνιζε.

Ἐτράβηξε τὴν κουρτίνα· ἔκανε σχεδὸν τὴν ἴδια κίνησι μὲ τὴ Μελανία καὶ εἶπε:

— Νὰ ἡ κάμαρά σου, νὰ καὶ ἡ δική μου

Ἡσύχασα ὅταν εἶδα πὼς τὸ κρεβάτι της ἦταν ἀπαράλλαχτο σὰν τὸ δικό μου. Ἄρχισα νὰ σκέπτωμαι πὼς ἐκεῖνη ἦταν ἡ ἀδελφὴ Ποθητὴ μὰ πάλι ἀμφέβαλλα καὶ τὴν ρώτησα:

Ἔκανε «ναί» μὲ τὰ κεφάλι. Πλησίασε ἔπειτα τὴν καρέκλα της καὶ μοῦ εἶπε ρίχνοντας τὸ φῶς στὸ πρόσωπό της:

— Μοῦ φαίνεται πὼς μὲ λησμόνησες.

Τὴν κύταξα χωρὶς ν' ἀπαντήσω.

Δὲν τὴν ἀνεγνώριζα: ἤμουν μάλιστα βέβαιη πὼς ποτὲ δὲν τὴν εἶχα ἰδῆ· ἔλεγα πὼς δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ λησμονήσῃ τὰ χαρακτηριστικά της.

Ἔκανε μιὰ κωμικὴ κίνησι:

— Τὸ βλέπω, πὼς δὲν θυμᾶσαι πιὰ τὴν μακροῦλα Ντεζιρὲ Ζολή.

Ντεζιρὲ Ζολή; . . . ἂν τὴν θυμιόμουνα! Ἦταν μιὰ μικρούλα μαθητευομένη. Εἶχε ἕνα πρόσωπο πιὸ δροσερὸ ἀπὸ τὰ τριαντάφυλλα, καὶ ἡ μέση της ἦταν λεπτή, καὶ ἦταν γελαστὴ καὶ ἀγαθή. Πηδοῦσε τόσο ψηλά, ὅταν παίζαμε ὅλες μαζί, ὁποὺ ἡ ἀδελφὴ Μαρία συχνὰ τῆς ἔλεγε:

— Προσοχή, δεσποινὶς Ζολή, ὄχι τόσο ψηλὰ γιατὶ φαίνονται τὰ γόνατά σου.

Τώρα, προσπαθοῦσα νὰ ξιναϊδῶ τὴν Ντεζιρὲ Ζολή, μὰ δὲν μποροῦσα νὰ εὕρω καμιὰ ὁμοιότητα. Μοῦ εἶπε:

— Ἀλήθεια, τὸ μοναχικὸ φόρεμα μᾶς κάνει τόσο ἀλλοιώτηκες!

Ἐσήκωσε γλήγορα τὰ μανίκια της καὶ μὲ τὴν ἴδια κίνησι ποὺ εἶχε κάμει πρίν, μοῦ λέγει:

— Λησμόνησε τὴν ἀδελφὴ Ποθητὴ καὶ θυμήσου τὴν Ντεζιρὲ Ζολὴ ποὺ σ' ἀγαποῦσε πολύ.

Ἔπειτα πάλι:

— Ἄ, ἐγὼ σὲ γνώρισα ἀμέσως. Ἔχεις πάντα τὸ ἴδιο κοριτσίστικο προσωπάκι.

Ὅταν τῆς εἶπα πὼς τὴν εἶχα φαντασθῆ, ὡς ἀδελφὴ Ποθητή, γρηᾶ καὶ κακιά, ἀποκρίθηκε:

— Γελασθήκαμε καὶ οἱ δυό· μοῦ εἶχεν εἰπῆ πὼς εἶσαι περήφανη καὶ μάταιη Μά, ὅταν σὲ εἶδα νὰ κλαῖς μέσα στὸ χιόνι, εἶπα πὼς κάποιο πόνο θὰ ἔχῃς καὶ σὲ πλησίασα.

Μὲ βοήθησε νὰ πλαγιάσω καὶ τράβηξε τὴν κουρτίνα. Ἀποκοιμήθηκα ἀμέσως.

Μὰ ἦταν κακὸς ὁ ὕπνος μου. Ξυπνοῦσα κάθε λίγο· εἶχα μιὰ μεγάλη πέτρα πάνω στὸ στῆθος μου, καὶ ὅταν κατώρθωνα νὰ τὴν πετάξω ἀποπάνω μου, γινότανε χίλια κομμάτια ποὺ ξανάπεφταν ἀπάνω μου καὶ ἔσπαζαν τὰ μέλη μου.

Ἔπειτα ὀνειρεύθηκα πὼς βρισκόμουν σ' ἕναν δρόμο γεμᾶτον ἀπὸ μυτερὲς πέτρες. Περπατοῦσα πολὺ δύσκολα. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἦταν κάμποι, ἀμπέλια, σπίτια.

Ὅλα τὰ σπίτια ἦταν χιονισμένα· τὰ δέντρα ὅμως, γεμᾶτα καρπούς, τὰ φώτιζε λαμπρὸς ἥλιος.

Ἔφυγα ἀπὸ τὸν δρόμο καὶ μπῆκα στοὺς κάμπους καὶ σταματοῦσα σὲ κάθε δέντρο νὰ φάγω ἀπὸ ἕναν καρπό, μὰ ὅλοι ἦταν πικροὶ καὶ τοὺς πετοῦσα μακρυά.

Θέλησα νὰ μπῶ στὰ σπίτια τὰ χιονισμένα, μὰ κανένα δὲν εἶχε πόρτα. Ξαναγύρισι στὸ δρόμο, καὶ τότε οἱ πέτρες μαζεύτηκαν γύρο μου, τόσο πολλές, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ προχωρήσω. Τότε, φώναξα βοήθεια· φώναζα μὲ ὅλη μου τὴ δύναμι, μὰ κανένας δὲν ἀπαντοῦσε. Καὶ ὅταν ἔνοιωσα πὼς θὰ μ' ἔθαβαν ὅλες ἐκεῖνες αἱ πέτρες, ἔβαλα τόση δύναμι νὰ τὶς πετάξω ἀποπάνω μου, ποὺ ξύπνησα.

Γιὰ μιὰ στιγμή, θαρροῦσα ἀκόμα πὼς ἔξακολουθεῖ τὸ ὄνειρο. Ἔπειτα ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ πετεινοῦ. Ἐφώναξε πολλὲς φορές, σὰν νὰ ἤθελε νὰ σβύσῃ τὸ πρῶτο του κράξιμο, ποὺ εἶχε σταματήσῃ μονομιᾶς σὰν φωνὴ ἀγωνίας.

Τὸ καντήλι ἄρχισε νὰ τρέμῃ. Ὅταν, ἔπειτα ἀπὸ πολλὴν ὥρα, ἔσβυσε, καὶ ὅλα γύρω μου βυθίσθηκαν στὸ σκοτάδι, ἄκουσα τὴν ἀναπνοὴ τῆς ἀδελφῆς Ποθητῆς, ἐλαφρὰ καὶ κανονική.

[Το τέλος εἰς τὸ ἐρχόμενον] ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΟΝΤΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Αὐτοκτονίαι

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Ἐχθὲς τὸ δειλινὸν ἕνας βουβὸς κρότος μ' ἐξύπνησεν ἀπὸ τοὺς ἐσπερινοὺς ρεμβασμούς μου. Στὸ διπλανὸ περιβόλι μία νέα εἶχεν αὐτοκτονήσει . . .

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν αὐτοκτονιῶν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ποία ἐποχή;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀνοίξεως. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι αὐτοκτονοῦν τὴν Ἄνοιξιν. Ἀκριβῶς δηλαδὴ τὴν ἐποχήν, ποὺ ἡ Φύσις ἀναγεννᾶται καὶ ἡ ἔντασις τῆς ζωῆς κορυφώνεται εἰς ὅλα τὰ στήθη.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν σὰς φαίνεται ὡσὰν ἀντινομία;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Αἱ ἀντινομίαι κάποτε δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρὰ νόμοι ἀπόκρυφοι καὶ κραταιότεροι ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν φανερὰν φυσικὴν καὶ βιολογικὴν νομοθεσίαν. Διὰ νὰ φανεύσῃ κάνεις τὸν ἑαυτόν του πρέπει νὰ τὸν σέβεται παραπολὺ καὶ διὰ νὰ σβύσῃ κάνεις τὴν ζωήν του, πρέπει νὰ τὴν ἐκτιμᾷ ἐξαιρετικά. Οἱ ἀσθενεῖς, οἱ ἀδύνατοι, οἱ γέροντες, ὅλα τὰ πλάσματα, ποὺ ἔχουν συχαθεῖ τὸν ἑαυτόν τους, δὲν αὐτοκτονοῦν ποτέ. Ἐσεῖς π. χ. εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον ναὐτοκτονήσετε μίαν ἡμέραν τῆς Ἀνοίξεως, ἐγὼ ὅμως ποτέ.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω τὸν νόμον σας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Οὔτ' ἐγὼ ἀκριβῶς. Ὑποθέτω ὅμως ὅτι τὸν μαντεύω.

Ὁ ΜΑΘ. — Βοηθήσατέ με νὰ τὸν μαντεύσω κ' ἐγώ.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ προσπαθήσω. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὑποτίθεται ὅτι ἀγαποῦν τὴν ζωήν. Δὲν εἶναι ἔτσι;

Ὁ ΜΑΘ. — Φυσικά.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ ἀγωνίζονται νὰ τὴν συγκρατήσουν μὲ κάθε θυσίαν, μὲ προφυλάξεις, μὲ ἰατροὺς, μὲ ἰατρικά, μὲ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα μέσα.

Ὁ ΜΑΘ. — Ποιὸς λέγει τὸ ἐναντίον;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ πάλιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τρέμουν τὸν θάνατον, τὸν θεωροῦν ὡς τὸ μεγαλύτερον κακὸν καὶ καταλαμβάνονται ἀπὸ φρίκην ὅταν τὸν συλλογίζωνται. Ἢ ὄχι;

Ὁ ΜΑΘ. — Βεβαιότατα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ δὲν ὑπάρχει ἐξαίρεσις. Δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ καλὰ καθούμενα νὰ ὑποστηρίζῃ ἢ νὰ φρονῇ ὅτι ὁ θάνατος εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ὁποιαδήποτε ἡδονὴν ἢ ἀπόλαυσιν. Συμφωνεῖτε;

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησιν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ.— Τὸ φυσικὸν θὰ ἦτον ἑπομένως κάνεις ἄνθρωπος καὶ εἰς καμμίαν περίστασιν νὰ μὴν αὐτοκτονῇ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐκτὸς ἐννοεῖται ἀπὸ τὰς περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ζωὴ γίνεται ἀφόρητος καὶ ὁ θάνατος ἀπαλλαγὴ τῶν δεινῶν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ διὰ ν' αὐτοκτονήσῃ κάνεις. Εἶναι ἄνθρωποι, ποὺ βασανίζονται ἀπὸ ἀφαντάστους σωματικοὺς καὶ ψυχικοὺς πόνους καὶ δὲν ἀποφασίζουν νὰπαλλαχθοῦν ἀπ' αὐτοὺς διὰ τοῦ θανάτου. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα οἱ πόνοι των διπλασιάζονται ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου. Καὶ εἶναι πάλιν γνωστὸν ὅτι οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους αὐτοκτονοῦν συνήθως οἱ ἄνθρωποι, δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς κατ' ἐπιφάνειαν σοβαροτέρους. Ἀπόδειξις ὅτι καμμία αὐτοκτονία δὲν φαίνεται ἐπαρκῶς δικαιολογημένη. Δὲν ὑπάρχει ἑπομένως περίστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἑκούσιος θάνατος εἶναι φυσικὴ ἀνάγκη ὀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς.

Ὁ ΜΑΘ.— Ἔστω.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐλέγαμεν λοιπὸν ὅτι τὸ φυσικὸν θὰ ἦτο νὰ μὴν αὐτοκτονῇ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος δι' οἱονδήποτε λόγον.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ ὅμως αὐτοκτονοῦν. Καὶ αὐτοκτονοῦν περισσότερον οἱ νέοι ἀπὸ τοὺς γέροντας, οἱ ἐρωτευμένοι ἀπὸ τοὺς ἀνιάτους ἀσθενεῖς, τὰ παιδιὰ ποὺ τὰ ἐπέπληξεν ὁ πατέρας τους, ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, τοὺς ἀτιμαζομένους δημοσίᾳ εἰς τὸ δικαστήριον ἢ τὴν κοινωνίαν. Αὐτοκτονοῦν δηλαδὴ περισσότεροι οἱ δυνατοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδυνάτους.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἔτσι φαίνεται.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Εἰπέτε μου τώρα. Ἡ ἔντασις τῆς ζωῆς εἰς ποῖον εἶναι μεγαλυτέρα; Τὸν δυνατὸν ἢ τὸν ἀδύνατον;

Ὁ ΜΑΘ. — Φυσικὰ τὸν δυνατόν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Εἰπέτε μου ἀκόμα. Ἡ Ἄνοιξις αὐξάνει τὴν ἔντασιν τῆς ζωῆς ἢ τὴν ἐλαττώνει;

Ὁ ΜΑΘ. — Τὴν αὐξάνει εἰς ὅλα τὰ πλάσματα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ ἡ στατιστικὴ μᾶς βεβαιόνει ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι αὐτοκτονοῦν τὴν Ἄνοιξιν. Ναί;

Ὁ ΜΑΘ. — Βεβαίως ναί.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ αὐτοκτονία ἑπομένως εἶναι πρᾶξις, τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς στιγμὰς ζωϊκῆς ἐντάσεως, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἡλικίας, τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, τοῦ ἔρωτος καὶ ὅλων τῶν παραγόντων, ποὺ ὑψόνουν τὸν τόνον τῆς ζωῆς.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ὅμως ὡρισμένων συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ μίαν λέξιν ὀνομάζονται ἀπελπισία.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν τὰς λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μεμονωμένας, διότι αἱ ἴδιαι συνθῆκαι ὅταν συναντήσουν μίαν ζωὴν ὅπως σᾶς προεῖπα, μὲ ἐλαττωμένον τόνον, δὲν μᾶς δίδουν τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Οἱ ἀπελπισμένοι εἶναι ἄπειροι εἰς τὸν κόσμον καὶ οἱ αὐτοκτονοῦντες σχετικῶς ἐλάχιστοι. Τὸ παραδέχεσθε;

Ὁ ΜΑΘ. — Τὸ παραδέχομαι. Ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω ἀκόμη πῶς μία ἔντονος ζωὴ αὐτοκαταστρέφεται ἀκριβῶς ἐξ αἰτίας τῆς ἐντάσεώς της.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ μυστήριον τοῦ βιολογικοῦ νόμου, τὸν ὁποῖον ἐσεῖς ὀνομάζετε ἀντινομίαν. Ἡ ζωή, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ ὕψατον τῆς ἐντάσεώς της, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ τελείου θριάμβου. Χωρὶς αὐτὸν δὲν καταδέχεται νὰ ὑπάρξῃ.

Ὁ ΜΑΘ.— Ἀλλὰ τί εἶναι τότε ἡ ἀπελπισία τῆς ζωῆς;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ ἀπελπισία δὲν εἶναι παρὰ ἡ κατακλεὶς μιᾶς σειρᾶς ψυχολογικῶν πράξεων. Πρὸ αὐτῆς προηγήθη μία πάλη τῆς ζωῆς πρὸς ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ ἐνικήθη. Ἡ νικημένη ζωὴ δὲν καταδέχεται πλέον νὰ ὑπάρχῃ. Ἀλλὰ διὰ νὰ παλαίσῃ κάνεις πρέπει νὰ εἶναι ἰσχυρός. Καὶ διὰ νὰ εἶναι ὑπερήφανος, ἐπίσης. Ἡ ἀδύνατη ζωὴ ποὺ δὲν παλαίει ποτέ, ἀλλὰ δέχεται ταπεινὰ τὰ κτυπήματα τῆς Μοίρας, ἀπὸ φιλοσοφίαν, ἀνικανότητα ἢ πώρωσιν, ποὺ εἶναι συνώνυμα καὶ τὰ τρία, δὲν στρέφει ποτὲ τὸ κεντρί της κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της, ὅπως κάμνει ὁ σκορπιός.

Ὁ ΜΑΘ. — Καταλήγετε νἀνακηρύξετε τὴν αὐτοκτονίαν ὡς ἡρωϊσμόν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατί ὄχι; Ὁ φονεύων τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του εἶναι ἥρως καὶ ὁ φονεύων τὸν ἐχθρὸν τῆς μεγάλης κοινῆς πατρίδος, ποὺ εἶναι ἡ Ζωή, δὲν θέλετε νὰ εἶναι ἥρως;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ὁ ἐχθρὸς τῆς Ζωῆς;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὁ νικημένος εἰς τὸν ἀγῶνα της.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ νικημένοι εἶναι ἄπειροι εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ τῆς Ζωῆς. Ἀλλ' εἶναι ἀνίκανοι νὰ φονεύσουν τὸν ἑαυτόν τους, διότι ἡ ἀπελπισία των δὲν σημαίνει πρὸς τὴν στιγμὴν τῆς ὑπάτης ἐντάσεως τῆς ζωῆς, τὴν στιγμήν, δηλαδὴ τοῦ ἡρωϊσμοῦ.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν φοβᾶσθε ὅτι «ποιεῖτε τὸν ἥττονα λόγον κρείττονα», ὅπως οἱ σοφισταί;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Προσπαθῶ ἁπλῶς νὰ ἐξηγήσω τὸν νόμον, ποὺ ἀναμαίζετε ἐσεῖς ἀντινομίαν. Ἡ Φύσις μᾶς προδίδει συχνὰ τὰς μυστικάς της θελήσεις. Μία ἀπὸ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις τῶν αὐτοκτονούντων ἀνθρώπων. Διότι τίποτε δὲν γίνεται εἰς τὴν Φύσιν χωρὶς ἕνα βαθύτερον λόγον. «Ὁ γίγνεται ἕνεκά του γίγνεται».

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

Μετὰ τοὺς *Ρώσσους φοιτητὰς οἱ Αὐστριακοί*. Μετὰ τοὺς Αὐστριακοὺς οἱ Βούλγαροι. Τὰ προσκυνήματα αὐτὰ τῶν ὁμάδων τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς νεότητος, συσσωματοιούμενα τελευταίως, καθιερώνουν τὴν γνωριμίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γῆς ὡς στοιχεῖον ἀπαραίτητον ἀνωτέρας παιδαγωγίας. Καὶ δὲν ἔπαυσε μὲν ποτὲ τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα νὰ καθοδηγῇ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ὅλα τὰ βήματά της πρὸς τὸν πολιτισμόν, *ἀλλ'* ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς καθέδρας ἕως τὴν ἐπιπόνον σπουδὴν ἡ διαφορὰ εἶναι μεγάλη. Τὰ Ἑλληνικὰ μνημεῖα καὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς μόνον μέσα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν φῶς εἰσποροῦν νὰ ἐννοηθοῦν κατὰ βάθος. Ὁ Τραυμπετσκόϊ, μέγας Πλατωνιστής, εἰς τὸ τελευταῖον του ταξίδι, ἐβεβαίωνεν ὅτι χωρὶς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτον ἀτελέστατος μύστης τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους τοὺς ἔζησεν μόνον ὑπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Οὐρανόν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα τὰ προσκυνήματα αὐτὰ τῆς σκεπτομένης νεότητος τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν τίποτε κοινὸν μὲ τὰ καραβάνια τῶν συνειθισμένων φιλοπερίεργων περιηγητῶν, ἀποκτοῦν μίαν ἀνυπολόγιστον σημασίαν. Ἡ νέα Ἑλλὰς κάμνει τὴν παρουσίασίν της σιμὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν. Καὶ ὅσον ἂν εἶναι καταβλιπτικὴ ἡ σύγκρισις, πάντοτε ἀπομένει κάποιο ἠθικὸν κέρδος. Ἕνα πνευματικὸν τσίφλικι, μία γυναικεία μορφή, τὸ κοπάδι ποὺ βόσκει σὰν καταπράσινον κάμπον, ἡ πηγὴ ποὺ μουρμουρίζει — παγὰ λαλέσουσα — κρυμμένη μέσα στὰ πολυτρίχια, ἀνήκουν κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν νεωτέραν ἢ μᾶλλον συνενόουν τὴν ἀρχαίαν μὲ τὴν νεωτέραν. Ἡ βαθυτάτη ὑποβολή, ποὺ ἐξασκοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ προσκυνητοῦ ἀφίνει μίαν ἀνεξάλειπτον ἐντύπωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἀρχαῖον μάρμαρον δένεται σφικτὰ μὲ τὸ ζωντανὸν ἀνάγλυφον μιᾶς γυναικείας μορφῆς. Ὁ Φιλελληνισμὸς ποὺ δημιουργεῖται κατὰ τὸν αἰσθηματικὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι κάτι τι βαθύτερον καὶ στερεώτερον ἀπὸ τὸν Ἀκαδημαϊκὸν Φιλελληνισμόν, ποὺ ζητοῦμεν νὰ καλλιεργήσωμεν μὲ τὰ κληρονομικά μας δικαιώματα. Φθάνει μόνον νὰ προσπαθήσωμεν ὥστε ἡ σημερινὴ ζωὴ νὰ μὴ ρίπτῃ τόσον μαύρην σκιὰν εἰς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα. Τὸ φυσικὸν πλαίσιον παραμένει ἀπαράμιλλον. Ἂς φροντίσωμεν τοὐλάχιστον διὰ τὸ ἄλλο!

Ἡ ἐπίσκεψις τῶν Βουλγάρων φοιτητῶν, ἕνα φιλικὸν χέρι ποὺ μᾶς τείνει λαός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μᾶς ἐχώρισαν παφλαγονικαὶ πολιτικὴ τυραννία ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἐξετιμήθη κατ' ἀξίαν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ ὑποδοχὴ τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξεν ἐγκαρδιοτάτη. Οἱ νεαροὶ ξένοι μας ἔγιναν ἀντικείμενον θερμοτάτων ἐκδηλώσεων κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον διαμονήν των εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἡ νεότης τῶν δύο κρατῶν, μὲ τὰ κοινὰ συμφέροντα καὶ τοὺς κοινοὺς κινδύνους, ἔθεσε τὰς βάσεις μιᾶς προσεγγίσεως, τὴν ἀνάγκην τῆς ὁποίας δὲν εἰμπορεῖ νὰ παρίδῃ ἡ Πολιτικὴ τῶν δύο χωρῶν. Λέγουν ὅτι ἡ αἰσθηματολογία δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν διπλωματίαν. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἶναι μία παλαιὰ ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ ὀχριᾷ εἰς τὰς ἡμέρας μας. Τὰ νέα ἰδεώδη τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν, τὰ ὁποῖα θερμαίνουν τὰ στήθη τῆς νεότητος, ἰδεώδη ἀνθρωπιστικά, ἀδελφώνοντα τοὺς λαούς, ἀποτελοῦν ἰσχυρὰ ρεύματα, διατρέχαντα τὴν σκεπτομένην ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν ὁποίων καμμία δύναμις δὲν εἰμπορεῖ νὰνντισταθῇ. Τὰ Πανεπιστήμια σήμερον δὲν εἶναι σχολαστικὰ διδακτήρια δογμάτων ἀλλὰ καὶ κέντρα διεθνοῦς συνεργασίας τῆς σκεπτομένης ἀνθρωποτήτος κατὰ τῶν προλήψεων καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ παρελθόντος. Ἡ σκεπτομένη νεότης τῶν ἐθνῶν ἀποτελεῖ ἤδη μίαν πνευματικὴν δημοσκοπίαν, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν πολὺ γρήγορα θὰ αναγκασθοῦν νὰ ὑπολογίζουν οἱ διευθύνοντες τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν. Ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Βουλγαρίαν εἶναι εὐχάριστον ὅτι τὸ σύνθημα τῆς προσεγγίσεως δίδει ἡ ἀκαθημερινὴ νεότης τῶν δύο λαῶν. Αἱ ἔριδες, αἱ ἀντιπάθειαι καὶ ἡ ἐπιμελῶς καλλιεργουμένη ἐχθρότης ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, μεταξὺ λαῶν χριστιανικῶν, ἐχόντων κοινὰ συμφέροντα καὶ ἀδελφοὺς ἀπελευθέρους, στενάζοντας ὑπὸ τὴν πτέρναν τοῦ ἰδίου βαρβάρου κατακτητοῦ, ὑπῆρξεν ἡ μεγαλυτέρα πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ μωρία, ἡ ἐξυπηρετήσασα ἕως τώρα τὰ συμφέροντα κοινοῦ ἐχθροῦ. Εὔθε ἡ χειραψία ἡ θερμὴ, ποὺ ἐδόθη ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ρίπτουσα εἰς τὴν λήθην τὰς πλάνας καὶ τὰς δυσφορεσκείας μακροῦ παρελθόντος, νὰ γίνῃ ἀφετηρία νέας καταστάσεως διὰ τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τοῦ Ἅίμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ὁ Βουλγαρικὸς καλοῦνται νὰ διαδραματίσουν τὸ σπουδαιότερον μέρος εἰς τὴν νέαν ἱστορίαν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

Ὁ κ. Παλαμᾶς ἐτιμωρήθη ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μὲ μηνιαίαν πρόσκαιρον ποῦσιν διὰ τὴν προκλητικήν του στάσιν κατὰ τὰς ταραχὰς τοῦ Γλωσσικοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Βάσσης ἐπίσης διὰ τὴν ἀνευλαβῆ του στάσιν ἀπέναντι τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Δὲν θὰ εἴχαμεν νὰ προσθέσωμεν τίποτε, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία τιμωρεῖ πειθαρχικῶς τοὺς ὑπαλλήλους της, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά των αὐτήν, χωρὶς νὰ θίγῃ ζητήματα συνειδήσεως. Ἀλλὰ ὁ κ. Μιστριώτης, ὁ τρομοκρατῶν τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ὑπάλληλος; Ἐρωτῶμεν ἁπλῶς. Καὶ ἐρωτῶμεν ἀκόμη: Ἐὰν ὁ κ. Παλαμᾶς εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς συλλαλητηρίου καὶ ἠπείλει τὴν τίξιν, κατὰ τὴν Μιστριωτικὴν μέθοδον, θὰ ἔμενεν ἀτιμώρητος; Τίποτε ἄλλο. Ὁ κ. Ἀλεξανδρῆς δὲν θὰ μᾶς ἀπαντήσῃ βέβαια. Ἀλλὰ εἶναι τὸ ἴδιον...

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Περὶ Παιδονομίας» ὑπὸ Ἄννας Κατσίγρας Μελᾶ.

Τὸ βιβλίον ὡδηγημένον ἀπὸ τὸ ἀγαθὸν ἔνστικτον καὶ τῆς γυναικὸς ἀπὸ τὰς ἱκανότητας τῆς ἐπιστήμονος θίγει ἐν τῇ συντομίᾳ του ὅλα τὰ ζητήματα τὰ συνδεόμενα μὲ τὴν εὐδοκίμησιν τῆς λειτουργίας τῆς διαιωνίσεως, τὴν γένεσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν διατήρησιν αὐτοῦ καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ εἴδους καὶ ἐνδιατρίβει κινδύνους, οἱ ὁποῖοι ἐνεδρεύουν γύρω ἀπὸ τὰς πρώτας εἰς τοὺς πηγὰς τῆς ζωῆς. Εἶναι οὕτω διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ πρώτη ἐμφανιζομένη ἐργασία καθαρᾶς Παιδονομίας ὅπου μὲ ἁπλότητα καὶ εὐχέρειαν κατορθώνεται εἰς ὀλίγας σελίδας νὰ κινηθοῦν ἰδέαι, αἵτινες περιεβλήθησαν μὲ τὸ πλέον ὑψηλὸν ἐνδιαφέρον μεταξὺ τῶν λαῶν. Γνωσταὶ εἶναι αἱ ποικίλαι θρησκευτικαὶ δοξασίαι, αἵτινες συνώδευσαν πάντοτε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰς ἰδέας τῆς διαιωνίσεως καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ κεφαλαιώδεις ἰδέαι τῶν ἀρχαίων λατρειῶν περιεστρέφοντο γύρω ἀπὸ τὰς λειτουργίας τῆς διαιωνίσεως· ἡ ἁπλῆ καὶ βαθεῖα φύσις τῶν προτογόνων περιέβαλε μὲ σεβασμὸν μυστηριώδη τὸ θέαμα τῆς γενέσεως καὶ ᾐσθάνθη ὅτι ἐκεῖ ἐρώλησαν ἡ χαρὰ τοῦ διαιωνισμοῦ, ὅλαι αἱ ἐπιθυμίαι της καὶ τὰ ἱερὰ της συμφέροντα· διὰ τοῦτο αἱ πλεῖσται γνωσταὶ ἀρχαῖαι θρησκεῖαι ἀπέβησαν ἀνθρωποκαλλιεργητικαί. Ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς δυνάμεως τοῦ ἐνστίκτου τούτου ἐγεννήθησαν διάφοροι ἠθικαὶ ἰδέαι προστατευτικαὶ καὶ τιμητικαὶ τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀρχαίας κοινωνίας καὶ ἔπειτα διάφοροι νομοθεσίαι ἀνθρωποκαλλιεργητικαί· γνωστοὶ εἶναι οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου πρὸς βοήθειαν τῆς ἐπιλογῆς, καὶ μέγα μέρος τῶν νομοθεσιῶν τοῦ Σόλωνος, τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Μανοῦ, τῆς Ρώμης ἀριερώθη εἰς τὴν προστασίαν τῶν λειτουργιῶν τῆς διαιωνίσεως· *ἐπίσης ὁ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ σκέπτεται διὰ* διάφορα μέτρα προστατευτικὰ τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ εἴδους· καὶ ἅπαντα τὰ σημερινὰ κράτη ἐπελήφθησαν τοῦ πράγματος διὰ συντόνου μερίμνης, καταφανοῦς οὔσης τῆς σπουδαιότητος, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν εὐδοκίμησιν ἑνὸς ἔθνους καὶ διὰ τὴν ζωὴν μιᾶς φυλῆς ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἀποτελῆται ἀπὸ ἰσχυρὰ ζῶα· ἡ δὲ συγγραφεὺς ἀναφέρει σχετικὰ μέτρα, ἅτινα ἐλήφθησαν ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, τὰς μερίμνας, αἵτινες καταβάλλονται διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς θνησιμότητος τῶν νεογνῶν καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἐπίσης τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν. Διὰ νὰ ἀποδείξῃ δὲ πόσον ἐπείνει καὶ παρ' ἡμῖν ἡ λῆψις τοιούτων μέτρων παρεμβάλλει πίνακας στατιστικοὺς θνησιμότητος τῶν νεογνῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγει τὰ πλέον ποικίλα καὶ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα. Οὕτως ἐξάγεται ἐν πρώτοις ὅτι τὸ τρίτον τῶν ἐν Ἑλλάδι θανάτων ἀνήκει εἰς τὰ νεογνά, καὶ ὁ μεγαλείτερος ἀριθμὸς αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὰ νοσήματα τοῦ πεπτικοῦ συστήματος καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὰς συγγενεῖς ἀτροφίας· ὅτι ἡ μεγαλειτέρα θνησιμότης παρατηρεῖται εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ ὅτι ὀφείλεται τὸ πλεῖστον εἰς γαστροεντερίτιδας καὶ εἰς ἄλλας νόσους τῶν κεπτικῶν ὀργάνων· ὅτι ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων αἱ συνεπείᾳ πεπτικῶν διαταραχῶν θνησιμότητες ὀφείλονται εἰς τὴν ἀτελῆ μόρφωσιν τῶν γυναικῶν παρ' ἡμῖν μηδεμίαν ἔχουσῶν γνῶσιν τῶν ἀπαιτουμένων ὑγιεινῶν ὅρων διὰ τὴν διατήρησιν τῶν τέκνων των· αὐτὸ ἐπίσης εἶναι καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς ἐκ τῶν νόσων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων θνησιμότητος· καὶ ἀναμμνήσκεται ἐπὶ τούτοις σκέψεως τοῦ Spenser εἰπόντος ὅτι ἡ μητρότης εἶναι ἡ μόνη κατάστασις, εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ὁποίας αἱ μητέρες οὐδόλως μορφοῦνται, ἐνῷ διὰ παν ἄλλο ἐπάγγελμα προηγεῖται χρόνος σπουδῆς καὶ μαθήσεως· καὶ μολαταῦτα εἰς τὴν Ἀγγλίαν παρ' ὅλον τὸν ὁμολογούμενον σεμνοτυφισμὸν αἱ κόραι διδάσκονται ἐν τοῖς σχολείοις ἀρκετὰ ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὡς μελλουσῶν μητέρων καὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας φέρονται ἀρκετὰ ἐκ τῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων τῶν διδασκόντων εἰς τὰ παιδία τὸ χαριέστερον καὶ θερμὸν θέαμα τῆς γενέσεως τῶν ὄντων καὶ τὰ καθημερινὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ζωήν. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ δεδομένα τῆς στατιστικῆς τοῦ βιβλίου ὅπου ἐξάγεται ἐν τέλει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἀποθνήσκοντα νεογνὰ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐν Ἑλλάδι ἀνέρχονται εἰς τὸν κολοσσιαῖον ἀριθμὸν τῶν 160 χιλ. ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 130 χιλ. ἠδύναντο ἴσως νὰ σωθῶσιν ἐνναεῖται ὅτι ἡ ἐντεῦθεν προκύπτουσα καταστροφὴ εἶναι ἀνυπολόγιστος καὶ δικαίως σημειώνει ἡ συγγραφεὺς τὴν παρατήρησιν ὅτι οὔτε ἡ φθίσις οὔτε ἡ μετανάστευσις ἀπεργάζονται τόσον τελεσφόρως τὴν ἐρήμωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὅσον αἱ ἀσήμαντοι αὐταὶ ἀσθένειαι, αἱ ὁποῖαι πνίγουσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ λίκνου των. Μεθ' ὃ ἐπάγεται διόφορα μέσα συντελεστικὰ τῆς puericulture παρ' ἡμῖν καὶ προτείνει μέτρα ἀμυντικὰ κατὰ τῶν κινδύνων ἐν ἀναφορᾷ μὲ τὰς μερίμνας, αἵτινες ἐλήφθησαν εἰς τὰ ξένα κράτη.

Θὰ ἦτο μολαταῦτα καθαρὰ ἰδεαλογία ἐὰν ἤθελέ τις ἐπιθυμήσῃ παρὰ τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὅπως, πρὶν ἢ αἰσθανθῇ τοὺς κινδύνους τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὡς ἡ Γαλλία, κινηθῇ πρὸς μίαν μεθοδικὴν καὶ δραστηρίαν puericulture· ἀλλὰ ποῖον εἶδος culture ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅπου ὅλα πρὸ πολλοῦ φαίνονται ὡς νὰ ἔχουν χάσῃ τὴν ὄρεξιν τῆς ζωῆς; Ὁ Νίτσε ἐμέμφετο τὰς ἡρωΐδας τοῦ Βάγνερ ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ γεννήσουν, θέλων νὰ ἐκφράσῃ οὕτω τὴν ὀργανικὴν των διαστροφήν, ὅτι δὲν εἶχον τὴν θέλησιν τῆς ζωῆς καὶ ὅτι δὲν εἶχον εἰς τὴν μοῖραν *αὐτῶν εἶν αἰωνιότητα· ἀλλὰ χάτας καὶ διὰ τὰ κεκριθῇ* καὶ νὰ ζήσῃ τὸ κάθε τι δὲν ἀπαιτεῖται κάτι ἀνάλογον; μήκος καὶ διὰ τὸ πλέον ἀσήμαντον δὲν χρειάζεται μία προκαταβολικὴ πίστις, μία θέλησις, μία ἐπιθυμία καὶ ἱερὰ θεμελίτης πρὸς τὴν ζωήν; ἀκόμα καὶ διὰ νὰ σταθῇ καὶ διὰ νὰ τρεμουλιάσῃ μία σταγὼν δρόσου εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς φύλλου πολλῷ μᾶλλον διὰ νὰ προέλθῃ μία ἀποτελεσματικὴ κίνησις ἀνθρωποκαλλιεργητική, ἡ ὁποία εἰς τὴν οὐσίαν της εἶναι πάντοτε μία βαθεῖα λατρεία δι' ὅλας τὰς κεφαλαιώδεις ἰδέας τῆς ζωῆς· προϋποθέτει ὑγιᾶ καὶ ἀγρυπνοῦντα ἔνστικτα, ἠθικὴν ἀκμὴν καὶ ὀργανισμὸν προικισμένον μὲ δύναμιν καὶ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ τὸ κεφάλαιον μιᾶς ἀτιλήψεως γενικωτέρας τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ γεννηθῇ μία φυσιολατρικὴ νομοθεσία, νὰ γίνῃ κήρυγμα ἀνθρωπολατρικὸν ἀπὸ ἀνθρώπους νοερούς, καὶ ἰδέες φιλόζωες νὰ ἐπικρατήσουν εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν τέχνην· ἀλλὰ χρειάζονται, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ αὐτὴ ἡ ὀλίγον μεταφυσικὴ καὶ ἀφῃρημένη ἔκφρασις, πίστεις καὶ νεότητες καὶ σχεδὸν μία θρησκεία καὶ χρειάζεται νὰ τραγουδᾷ ἡ mater genitrix, ἡ φύσις.

Ὅμως ἀφείλονται εὐχαριστίαι εἰς τὴν συγγραφέα, διότι ὑποδεικνύει κινδύνους, δυναμένους νὰ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν τῆς πολιτείας καὶ διότι, διὰ τῶν προσκαθεινῶν της νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ ἀπόψεως καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἔδωσε μίαν ἐπιστημονικὴν μελέτην ἑλληνικήν. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ πρὸς ἔπαινον τοῦ βιβλίου, ὅτι ἐλάχισται εἶναι αἱ προσπάθειαι, αἵτινες μέχρι τοῦδε κατεβλήθησαν ἀπὸ τοὺς παρ' ἡμῖν ἐπιστήμονας πρὸς μόρφωσιν ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ἂν καὶ πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν δύνανται νὰ καταλεχθῶσι μεταξὺ τῶν ἱκανοτάτων· οὕτως, ὅλα τὰ νοσήματα ἐξετάζονται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν κλασικῶν τόπων, οἱ ὁποῖοι περιγράφονται εἰς τὰ ξένα συγγράμματα, ἐφαρμοζομένων εἰς ξένους τόπους καὶ ἐπὶ ἄλλων ὀργανισμῶν· καὶ ἐνῷ ὑπάρχει π. χ. πλῆθος πυρετικῶν τόπων, ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι παρουσιαζομένων ὑπὸ ὅλως διακεκριμένους χαρακτῆρας, κατὰ τὴν ἑκάστοτε διάγνωσιν αὐτῶν γίνεται προσπάθεια παρὰ τῶν ἰατρῶν ὅπως ἀναχθῶσιν εἰς τοὺς γνωστοὺς περιγραφομένους ἐν τῇ ξένῃ ἐπιστήμῃ τόπους· καὶ εἶναι πρόχειρον τὸ παράδειγμα νόσου, σχεδὸν ἐνδημούσης

ἐντεῦθεν καὶ ἀγνώστου ἡμῖν, τοῦ τελευταίως τιμοῦντος θορυβήσαντος Καλά-Ἀζάρ, τοῦ ὁποίου ἡ δόξα τῆς ἀποκλίψεως ἐπεφυλάσσετο εἰς ξένον ἐπιστήμονα.

Τὸ παράδειγμα βεβαίως δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσιν τὰ στηρίξῃ γενικώτερα συμπεράσματα, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε δεικνύει εἰς ἕνα βαθμὸν ὅτι καὶ εἰς τὸ ἔδαφος αὐτὸ μᾶς λείπει ἡ ἀνεξαρτησία τῆς σκέψεως καὶ παρ' ὅλην τὴν φημιζομένην παρατηρητικότητα τῶν Ἑλλήνων μᾶς λείπει ἡ πρωτοβουλία εἰς τὴν ἔρευναν.

*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. — Πρώτη αὐτῆς συνεδρίασις τῆς 23 Μαρτίου.

ΜΕΤΑ βραχεῖαν προεισαγωγικὴν ὁμιλίαν, ἐν ᾗ ὁ κ. Pernier ἐπραγματεύθη περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν ἐρευνῶν, ἃς ἡ Σχολὴ σκοπεῖ νὰ ἐκτελέσῃ, ἐποίησεν ἐν συγκινήσει τὸ ἐγκώμιον τοῦ πρό τινων μηνῶν θανόντος ἐξέχου φυσιολόγου καὶ ἀνθρωπολόγου Mosso, ἑνὸς ἐκ τῶν μάλιστα ἐργασθέντων ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ταύτης Σχολῆς.

Εἶτα ὁ ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. I. Maiuri ἠρμήνευσε καὶ ἐσχολίασεν ἀρχαῖκὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν, χαραγμένην ἐπὶ χαλκοῦ δίσκου τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Κύμης, ἐπιγραφὴν ἔχουσαν ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μαντικῆς. Αὕτη κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Halbherr περιέχει διάταξιν σχετικὴν πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἠδύνατό τις νὰ λάβῃ χρησμόν. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸ ἀρχαιότερον ἐπιγραφικὸν μνημεῖον τῆς μαντικῆς.

Κατόπιν ὁ διευθυντὴς κ. Pernier ἐπραγματεύθη ἐν πρώτοις περὶ τῶν ἐξαγομένων τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν καὶ μελετῶν, τῶν γενομένων ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς ἐν Κρήτῃ ἀποστολῆς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Ἐκθέτει τὰ τῆς ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Φαιστᾶς παρουσιάζων σχεδιογράφημα ἀνέκδοτον, καὶ ἀπεικονίσεις τῶν κόρημάτων, δι' ὧν διακρίνονται αἱ διάφοροι ἐποχαὶ τῶν ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομημάτων ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ. Ἔπειτα προβάλλει τὰς εἰκόνας μέρους τῆς Μινωϊκῆς πόλεως καὶ κυρίως τῆς ἀγορᾶς μετ' ἀποθηκῶν, στοῶν καὶ διαφόρων οἰκοδομημάτων ἐπ' ἐσχάτων ἀνασκαφέντων ὑπὸ τοῦ κ. Halbherr, πλησίον τοῦ μικροῦ μεγάρου τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἐν τέλει πραγματεύεται περὶ τῆς τοπογραφίας τοῦ ἐν Λεβῆνι Ἀσκληπιείου καὶ περὶ τῶν περιπετειῶν τῶν ἐκεῖ οἰκοδομῶν, αἵτινες διεφωτίσθησαν διὰ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ὁ κ. Pernier πραγματεύεται περὶ τινων σπουδαιοτάτων ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων εὑρεθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἐν Πρινιᾷ τῆς Κρήτης, ὧν καθορίζει τὴν θέσιν, ἣν κατεῖχον ἐν τῷ ναῷ ἐξ οὗ προέρχονται, καὶ συσχετίζει ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν χρονολογίαν μετ' ἄλλων παρεμφερῶν ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων, εὑρεθέντων ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπραγματεύθη ἰδίᾳ περὶ τῆς συναρμογῆς καὶ συμπληρώσεως (γενομένης κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον) τῆς κορυφοτέρας ὁμάδος τῶν τοιούτων κατατετεμαχισμένων γλυπτικῶν ἔργων τοῦ Πρινιᾶ. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐργασίας προέκυψεν ἄγαλμα θεᾶς, καθημένης ἐπὶ θρόνου, ἱδρυμένου ἐπὶ μακρᾶς βάσεως κεκοσμημένης κατὰ τὰς πλευράς, πρὸς δὲ τὰ κάτω οὕτως ἐχούσης, ὥστε, ὡς φαίνεται, ἔκειτο ὑψηλὰ ἐπὶ δύο ὑπερεισμάτων.

Ἐπειδὴ δέ, πλὴν τοῦ συναρμοσθέντος ἀγάλματος, ὑπάρχουσι τὰ τεμάχια καὶ ἑτέρου ὁμοίου, ἀφοῦ ἐποίησε πάσας τὰς δυνατὰς ὑποθέσεις περὶ τῆς σχετικῆς αὐτῶν θέσεως ἐν τῷ ναῷ, ὁ κ. Pernier συνεπέρανεν ὅτι τὰ ἀγάλματα ταῦτα μετὰ τῶν σχετικῶν βάσεων ἔδει νὰ ἀποτελῶσιν ἓν ὅλον καὶ δὴ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς θύρας τῆς μεταξὺ τοῦ προνάου καὶ τοῦ κυρίως ναοῦ, ὅτι ἡ μακρὰ βάσις τῶν ἀγαλμάτων ἦν τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας ταύτης, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου ἦσαν ἱδρυμένα τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ἐναντι ἀλλήλων, οὕτως ὥστε μεταξὺ αὐτῶν ὑπελείπετο εὐρὺ διάστημα δέκην θυρίδος.

Ἡ μεγίστης σπουδαιότητος διάλεξις αὕτη μεστὴ ἅμα ὑπάτης περὶ τὸ λέγειν χάριτος, συνωδεύετο ὑπὸ προβολῶν πολυαρίθμων φωτεινῶν εἰκόνων.

Τοιαύτη ἡ πρώτη συνεδρία τῆς Ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, δι' ἣν προοιωνίζονται ἄριστα ὑπὸ τὴν σοφὴν διεύθυνσιν τοῦ διαπρεποῦς αὐτῆς διευθυντοῦ κ. Pernier.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Τὸ «Hellenic Herald» (Ἑλληνικὸς Κήρυξ), ἐκδιδόμενον ἐν Λονδίνῳ, δημοσιεύει τὰ ὡραῖα σχέδια τοῦ γνωστοῦ εἰς ὅλους μας ἀρχιτέκτονος Α. Ζάχου, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐδημοσίευσαν τὰ «Παναθήναια». Προσθέτει δὲ ὅτι ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶνε ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς εἰς ὅλην του τὴν χάριν, μαζὶ μὲ τὴν ἑλληνικὴν δύναμιν καὶ ὡραιότητα γραμμῶν.

ΚΑΘΕ χρόνο ἡ 25 Μαρτίου ἑορτάζεται εἰς τὴν Βιέννην καὶ μαζεύει ὅλους τοὺς Ἕλληνας τῶν δύο κοινοτήτων τῆς Βιέννης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Μετὰ τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν ὁ χορὸς ἐτραγούδησε τὸν βασιλικὸν ὕμνον καὶ τὸν ὕμνον τῆς Ἐλευθερίας, τὸ «Σὲ γνωρίζω» καὶ τὸ «Ἐκεῖ μέσα» πολὺ ζωηρά.

Νέον ἔθιμον δὲ ἦτο ἡ ὡραία ὑποδοχὴ τῆς ἑλληνικῆς παροικίας εἰς τὴν Πρεσβείαν. Τὴν ἐγκαρδιότητα τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἐξωτερικῶς ἐδείκνυε ἡ διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τῆς περιφημης Ρίμαστρασσε κυματίζουσα κυανόλευκη σημαία.

Ὁ κ. Στρέϊτ κατώρθωσε διὰ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς του νὰ σχηματίσῃ εἰς τὰς αἰθούσας του μικρὰν ἑλληνικὴν ἄσυλον μέσα στὴν αὐστριακὴν μεγαλούπολιν καὶ νὰ ἀναζωπυρώσῃ εἰς τὰς καρδίας πολλῶν τὸν πόθον πρὸς τὴν μακρυνὴν πατρίδα.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

25 Μαρτίου. — Εἰς Θεσσαλίαν ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ τοῦ διαδόχου, διελθόντος ὅπως μεταβῇ εἰς Βόλον ἔνθα ἤρξαντο τελούμενοι οἱ σκοπευτικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἐλευθερίων. — Ἐματαιώθη ἡ χθεσινὴ συνεδρίασις τῆς Βουλῆς ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας πολλῶν βουλευτῶν Θεσσαλῶν, μεταβάντων εἰς Βόλον. — Ἐλπίζεται μέχρι τοῦ Πάσχα νὰ λήξῃ τὸ ἀναθεωρητικὸν ἔργον τῆς Βουλῆς· μεθ' ὃ θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Βουλὴν τὸ νομοσχέδιον περὶ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ὅπερ μετὰ τῶν ὑποβεβλημένων φορολογικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ λοιπῶν δικαστικῶν νομοσχεδίων θὰ ἀποτελέσῃ τὸ νομοθετικὸν ἔργον τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν παροῦσαν Βουλήν. — Ἡ Ἑλλὰς προέβη καὶ πάλιν εἰς διαμαρτυρίας παρὰ τῇ Πύλῃ διὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀνθελληνικοῦ μποϋκοτάζ. — Ἡ Ἀλβανικὴ ἐπανάστασις λαμβάνει διαστάσεις, ἀγγέλλονται καθημεριναὶ συγκρούσεις. — Ἀπελεῖται διακοπὴ σχέσεων μεταξὺ Τουρκίας καὶ Μαυροβουνίου ὡς ἐκ τῆς εὐμενοῦς στάσεως, ἣν τηρεῖ ἀπέναντι τῶν ἐπαναστατῶν.

26 Μαρτίου. — Αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες μέμφονται τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, διότι ἐπέτρεψε τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀνθελληνικοῦ μποϋκοτάζ καὶ ἐκφέρουσι δυσμενεῖς κρίσεις διὰ τὴν σοβινιστικὴν πολιτικὴν τῶν Νεοτούρκων. Ἀγγέλλονται ἀπώλειαι τῶν Τούρκων κατὰ τὰς συγκρούσεις αὐτῶν μετὰ τῶν Ἀλβανῶν. — Ἀπεκαλύφθη ὅτι σπουδαῖα ἔγγραφα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, ἀφορῶντα τὰ πράγματα τῆς ἐγγὺς Ἀνατολῆς ἐκλάπησαν καὶ ἐπωλήθησαν εἰς ἄλλην μεγάλην Δύναμιν· λέγεται ὅτι εἰς τὴν κλοπὴν αὐτὴν ὀφείλεται ἡ γενομένη συννενόησις τοῦ Πότσδαμ.

27 Μαρτίου. — Τὸ μποϋκοτάζ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐντείνεται, εἰς τὴν Σμύρνην ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ τοῦ πρακτορείου τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ ἐτραυματίσθη ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ. Ἐκυκλοφόρησεν ἡ εἴδησις ὅτι τὸ Κρητικὸν ζήτημα θὰ λυθῇ ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους, τοῦ λιμένος τῆς Σούδας κηρυσσομένου οὐδετέρου ἐπὶ μίαν πενταετίαν. Πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικοτήτων θὰ ὑποβάλλωσι κοινὸν ὑπόμνημα, δι' οὗ θὰ ἀξιοῦν τὴν ἐξασφάλισιν τῶν προνομίων αὐτῶν. — Αἱ σχέσεις Μαυροβουνίου καὶ Πύλης ἐξετραχύνθησαν· ἡ ἀλβανικὴ ἐπανάστασις ἐξακολουθεῖ, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ ἀρχηγοὶ ἀπηύθυναν εἰς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις ὑπόμνημα ἀξιοῦντες τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἀλβανίας· παρατηρεῖται μεγάλη συγκέντρωσις Ἀλβανῶν ἀρχηγῶν εἰς Σόφιαν.

28 Μαρτίου. — Ἀνεζωπυρήθη καὶ πάλιν ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἀράβων καὶ κατὰ τηλεγραφήματα πρὸς τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας οἱ ἐπαναστάται νικοῦν γενόμενοι κύριοι δύο πόλεων. — Ἀφ' ἑτέρου ἐπιφυλάσσονται φόβοι γενικῆς συρράξεως ἐν τῇ Βαλκανικῇ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺ ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἀλβανῶν. — Ἀνεκινήθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν φοιτητῶν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα.

29 Μαρτίου. — Αἱ ἐν Τουρκίᾳ χριστιανικαὶ ἐθνικότητες ἐπισπεύδουν τὰς μεταξὺ των ἀπὸ καιροῦ διενεργουμενας συννενοήσεις περὶ κοινῆς ἐνεργείας πρὸς ἀποσόβησιν τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ περὶ στρατολογίας τῶν Χριστιανῶν νομοσχεδίου, μία παράγραφος τοῦ ὁποίου ἀφορῶσα τὴν στρατολογίαν τῶν διδασκάλων θίγει αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐκπαιδευτικὸν καθεστὼς τῶν χριστιανικῶν ἐθνικοτήτων. — Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς διακόπτονται τὸ Σάββατον, τοῦ κ. Προθυπουργοῦ μέλλοντος νὰ μεταβῇ εἰς Μεσολόγγιον διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐπετείου τῆς ἐξόδου. — Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναχωρεῖ ἐκ νέου εἰς Σόφιαν· τὸ ταξείδιον τοῦτο δὲν θεωρεῖται ἄσχετον μὲ τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ συμβαίνοντα.

30 Μαρτίου. — Θορυβώδης συζήτησις τῆς Βουλῆς διὰ τὸ ἄρθρον περὶ Ἀντιβασιλείας καὶ Ἀπαρτίας· ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος θὰ καταναλώσῃ καὶ 7 ἢ 8 συνεδρίας τῆς Βουλῆς μετὰ τὸ Πάσχα, μεθ' ὃ ἡ Βουλὴ θὰ ἐπιληφθῇ τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως. — Ὁ Διάδοχος καὶ οἱ Πρίγκηπες μετέβησαν εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Κάϊζερ. — Καὶ πάλιν ὁ ὀδυνηρὸς θόρυβος διὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰς τὸ μέσον, συλλαληταὶ τῶν φοιτητῶν, ὁ σοφὸς καθηγητὴς ὁμιλεῖ καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀγωνιᾷ διὰ τὴν πολύτιμον ἡμῶν παρακαταθήκην, πάντοτε σπάνιον πρᾶγμα· θὰ εἶναι ἕνας κόκκος κοινοῦ νοὸς εἰς αὐτὸν τὸν ἔνδοξον τόπον! — Κατὰ τὰ σημερινὰ τηλεγραφήματα οἱ Ἀλβανοὶ φέρονται νικηταὶ εἰς ὅλας τὰς συμπλοκάς αὐτῶν μὲ τὸν στρατὸν ἀποκρούσαντες αὐτὸν μέχρι τοῦ Σοῦκι-Κιστρίκι καὶ διακόψαντες τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Σκόδρας. — Λέγεται ὅτι προεκλήθη σοβαρὰ ρῆξις μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν καὶ τοῦ Σεηχέτ, ἀπαιτήσαντος νέας στρατιωτικὰς δαπάνας.

31 Μαρτίου. — Ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τὸ περὶ Ἀντιβασιλείας ἄρθρον ὡς ἐτέθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ περὶ Ἀπαρτίας μὲ τινας τροποποιήσεις. Εἰς τὸ ἑξῆς ἡ Βουλὴ θὰ δύναται νὰ συνεδριάζῃ καὶ μὲ τὸ τρίτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν καὶ νὰ λαμβάνῃ ἀποφάσεις περίπου μὲ τὸν αὐτὸν ἀριθμόν, καταργουμένης οὕτω τῆς ἐπαράτου κολυσιεργίας τοῦ παρελθόντος. — Ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ καθηγητὴς Βάσης καὶ ὁ κ. Παλαμᾶς ἐκλήθησαν εἰς ἀπολογίαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διὰ πράξεις ἀντιβαινούσας πρὸς τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὡς δημοσίων ὑπαλλήλων. — Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην συνομιλήσας μετ' αὐτοῦ ἐπὶ μακρόν. — Ἀγγέλλεται ὅτι 8000 Ἀλβανοὶ πολιορκοῦν τὴν Σκόδραν. — Ὁ Τουργοὺτ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῶν Ἀλβανῶν ἐκστρατείας ἀνεχώρησε διὰ θαλάσσης εἰς τὸν τόπον τῶν συμπλοκῶν. — Τὸ Μαυροβούνιον ἐνισχύει τὰ σύνορά του. — Διάφοροι ἀναφυεῖσαι δυσχέρειαι θὰ ἐπιβραδύνουν τὴν σύναψιν τῶν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Γαλλίας συμβάσεων διὰ τὸ δάνειον, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων. — Ὁ ἀντιναύαρχος Τῶφνελ ἀρχηγὸς τῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀγγλικῆς ναυτικῆς ἀποστολῆς ἀναχωρεῖ ἐκ Λονδίνου τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα.

1 Απριλίου. — Ἡ Μακεδονία εἶναι ἀνάστατος συνεπείᾳ συστηματικῶν δολοφονιῶν ὅλων τῶν ὁπωσδήποτε ἀναμιχθέντων εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τοῦ παρελθόντος, διενεργουμένων ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων. — Ὁ διοργισμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κατήντησεν ἀφάρητος. — Ὁ Ρωσσικὸς στόλος τοῦ Εὐξείνου κατ' ἀπόφασιν τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως ἐνισχύεται σημαντικῶς, συνατομένου δανείου 400 ἑκατομμυρίων ρουβλίων. — Ἡ ἐν Ἀραβίᾳ κατάστασις παραμένει λίαν κρίσιμος διὰ τὴν Τουρκίαν. — Ἐξερράγησαν ταραχαὶ καὶ εἰς τὸ Χοράν τῆς Συρίας. — Ἐξερράγησαν ταραχαὶ εἰς τὴν Καμπανίαν ὑπὸ τῶν ἀμπελουργῶν τῆς Γαλλίας.

2 Απριλίου. — Ἐξακολουθοῦν αἱ φοιτητικαὶ ταραχαί. — Λέγεται ὅτι προσεχῶς μέλλει νὰ γίνῃ ὑπουργικὴ μεταρρύθμισις. — Μετακαλεῖται ἐκ Μαυροβουνίου ὁ πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἶναι ἀνίκανος. — Κατὰ τηλεγραφήματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα Γρεβενῶν ἐκλείσθησαν. — Οἱ ἐρεῖφηδες Τραπεζοῦντος, Σιβᾶς καὶ Ἀμασείας ἀποστέλλονται εἰς Ἀλβανίαν.

3 Απριλίου. — Ὁ Προθυπουργὸς ἀνεχώρησε χθὲς διὰ Μεσολόγγιον καὶ θὰ ἐπανέλθῃ αὔριον. — Ἡ Ἑλλὰς δι' ἐγκυκλίου διεμαρτυρήθη πρὸς τὰς Δυνάμεις διὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ μποϋκοτάζ, ὡς καὶ διὰ τὰς ἐν Σμύρνῃ λαβούσας χώραν σκηνάς, ἐφελκύσασα τὴν προσοχὴν των διὰ τὰ ἐνδεχόμενα ἐπακόλουθα. — Αἱ ἐξ Ἀλβανίας εἰδήσεις εἶναι δυσμενεῖς διὰ τὸν τουρκικὸν στρατόν. — Αἱ Δυνάμεις συνεφώνησαν νὰ μὴν ἐπέμβουν εἰς τὴν διένεξιν τῆς Τουρκίας μὲ τοὺς Ἀλβανούς. — Ἡμιεπίσημος ἀνακοίνωσις βεβαιοῖ ὅτι ὁ ἐπὶ ποδὸς εὑρισκόμενος Τουρκικὸς στρατὸς ἀνέρχεται εἰς 260,000 ἐν ὅλῳ.

4 Απριλίου. — Ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως βεβαιοῖ ὅτι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὰς μεταξὺ Σκόδρας, Καστραλιοῦ καὶ Τοῦζι θέσεις καὶ ἡ συγκοινωνία ἀπεκατεστάθη. — Ἡ ἐπανάληψις τῶν Ἑλληνορουμανικῶν σχέσεων εἶναι πλέον γεγονὸς τετελεσμένον· προσεχῶς ἀποστέλλεται διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ρουμανικὴν πρωτεύουσαν. — Αἱ μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Πύλης διεξαγόμεναι συνεννοήσεις διὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα διεκόπησαν ὁριστικῶς, ἐπελθούσης ρήξεως μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Πύλης.

5 Απριλίου. — Εἰς τὴν σημερινὴν ψηφοφορίαν τῆς βουλῆς ἀπεφασίσθη τὸ ἐκλέξιμον τῶν βουλευτῶν μέχρι τῆς ἡλικίας 26 ἐτῶν. — Ὁ κ. Μπενάκης ἀναχωρεῖ εἰς Αἴγυπτον. — Ἡ ἀστυνομία Σμύρνης ἀπήλασεν ἐκεῖθεν ἓξ Ἕλληνας. — Ὁ Ρῶσσος πρεσβευτὴς ἀπῄτησεν ὅπως παραχωρηθῇ εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸ Ἰβηρικὸν Ἄθω, τὸ Πατριαρχεῖον, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἠρνήθη.

6 Απριλίου. — Ἀφιξις τῶν Αὐστριακῶν φοιτητῶν

καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ αὐτῶν. — Οἱ Ἀλβανοὶ ἐπαναστάται ὑπέστησαν ἐσχάτως ἐπανειλημμένας ἥττας.— Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες βεβαιοῦν ὅτι αἱ ἐσωτερικαὶ διχόνοιαι μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Νεοτουρκικοῦ κομιτάτου ἔφθασαν εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτων θὰ προκληθοῦν *κατ'* ἀνάγκην σπουδαῖαι ὑπουργικαὶ *μεταβολαί*.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ ἀγαπητὸς συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» κ. Σπῦρος Λοβέρδος προήχθη εἰς ἐπιθεωρητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ προαγωγὴ τοῦ κ. Λοβέρδου, ἐρχομένη ὡς ἐπιβράβευσις τῶν ἐξαιρετικῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ πρῶτον ἡμῶν πιστωτικὸν ἵδρυμα καὶ τῆς εὐφυοῦς *μορφώσεως* τοῦ συνεργάτου μας, τοῦ συνενόνοντος μὲ τὸν ἄνθρωπον τῶν γραμμάτων τὸν οἰκονομικὸν *ἐπιστήμονα*, *ἠκούσθη μὲ τὴν* ἰδίαν χαρὰν εἰς τοὺς διπλοῦς κύκλους, τῶν ὁποίων ὁ κ. Λοβέρδος ἀποτελεῖ μέλος ἔξεχον καὶ προσφιλές.

Ὁ ἐν Παρισίοις Σύλλογος πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν ἀπένειμεν ἐφέτος ὁλόκληρον τὸ ἐτήσιον χρηματικὸν βραβεῖον πρὸς τὸν κ. Ἰωαν. Βλαχογιάννην διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῶν περισωθέντων παρ' αὐτοῦ ἀρχείων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου ἐπεκροτήθη γενικῶς.

Ἡ κ. Καλλιρρόη Παρρὲν ἑόρτασε τὸν παρελθόντα μῆνα τὸ ἰωβιλαῖον τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν», συμπληρούσης εἰκοσιπενταετίαν ἐντόνου καὶ φωτεινῆς δράσεως ὑπὲρ τοῦ γυναικείου ζητήματος εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοῦ ὁποίου ἡ κ. Παρρὲν, μὲ τὴν πολλαπλῆν δημοσιογραφικὴν καὶ κοινωνικὴν δράσιν της, ὑπῆρξε πραγματικὴ ἀρχηγός. Τὰ «Παναθήναια» σφίγγοντα θερμότατα τὸ χέρι τῆς διακεκριμένης συναδέλφου, ἐπιφυλάσσονται νὰ ἐνασχοληθοῦν ἰδιαιτέρως περὶ τῆς δράσεως καὶ τοῦ ἔργου της.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡρωϊκὰ πρόσωπα καὶ κείμενα Κωστῆ Παλαμᾶ. Λόγος πρὸς τὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιὰ» τὴν ἡμέρα τῆς Ἐθνικῆς Γιορτῆς 25 τοῦ Μάρτη 1911. Ἔκδοσι τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιᾶς», Ἀθῆναι.

Φιλολογικαὶ Μελέται Γ. Ν. Χατζιδάκι. Ἀθῆναι, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1911.

Τῆς Καρδιᾶς συλλογὴ ποιημάτων Κώστα Λελακοβία. Ἀθῆναι, ἔκδοσις περιοδικοῦ «Ἡ Αὐγὴ» 1911 δραχ. 2.

Μελέτη περὶ τοῦ ἀμεταφράστου τῶν Γραφῶν Λεωνίδα Κωστάκη. Ἀθῆναι, τύποις «Καλλιτεχνικῆς Ἐπιθεωρήσεως» 1911.

Ρόδα στὸν Ἀφρὸ ὑπὸ Ρώμου Φιλύρα ποιητικὴ συλλογή, Ἀθῆναι 1911. Τυπογραφ. Α. Ζ. Διαλησμᾶ δραχ. 2.

«*Ἀτλαντίς*», μηνιαία εἰκονογραφημένη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Τὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου περιλαμβάνει ὁλοσέλιδον πολύχρωμον εἰκόνα τοῦ Πελοποννησίου ἥρωος Ἀναγνωσταρᾶ καὶ ἄλλων, ἐπίκαιρον, σοβαρὰν καὶ πλουσίαν ὕλην. *Ἀποστέλλεται ἓν τεῦχος δωρεὰν ὡς δεῖγμα.* Διεύθυνσις: «Ἀτλαντίς» P. O. Station E. New York.

Ὁ Σοσιαλισμὸς καὶ αἱ Κοινωνικαὶ Ἐπιστήμαι, Gaston Richard, μετάφρ. Η. Οἰκονομοπούλου. Ἀθῆναι, ἐκδοτ. οἶκος Γ. Φέξη 1911, δραχ. 3.

Περὶ τῆς ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων J. J. Rousseau, μετάφρ. Α. Κιονίτη. Ἀθῆναι, ἐκδοτ. οἶκος Γ. Φέξη 1911, δραχ. 3.

Ἡ ψυχολογία τοῦ ἔρωτος Gaston Danville, μετάφρ. Χρ. Θ. Δαμαλέξη. Ἀθῆναι, ἐκδοτ. οἶκος Γ. Φέξη 1911, δραχ. 3.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριον Α. Παπ. Πειραιᾶ. — Δὲν διεκόπησαν. Οἱ «*Ὁμιλίες μὲ τὸν ἑαυτό μου*», ἀποτελούμεναι ἀπὸ τρία μέρη: «Στὸ Βουνό», «Στὴ Θάλασσα», «Στὴν Πολιτεία», θὰ δημοσιευθοῦν τμηματικῶς εἰς τὰ «Παναθήναια». Ἡ σειρὰ τῶν ἐντυπώσεων καὶ σκέψεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελεῖται τὸ νέον ἔργον τοῦ συνεργάτου μας, ἀπαρτίζουσα μικρὰ ἀνεξάρτητα κεφάλαια, δὲν ζημιώνεται ὑποθέτομεν ἀπὸ τὴν τμηματικήν των δημοσίευσιν.

Πολυπράγμονα. Ἐνταῦθα.—Μᾶς προλαμβάνετε. Τὰ «Παναθήναια», χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὸ ἀρχικόν των πρόγραμμα, ὡς ὀργάνου κυρίως τῆς φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως τοῦ τόπου, θὰ εὐρύνουν τὸν κύκλον τῆς δράσεώς των, ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀναγνωστῶν των. Πολὺ σύντομα θὰ ἔμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀναγγείλωμεν τὰς μελετωμένας μεταρρυθμίσεις.

Διόρθωσις: Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος 31 Μαρτίου 1911, σελ. 340, α' στήλη, στίχος 4ος, διάβασε: Ἀθηναίου ταξιδιώτου, ἀντὶ ἀθανάτου ποὺ γράφει.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

— Αὐτὴ ἡ βροχοῦλα θὰ κάμῃ πολὺ καλὸ εἰς τὰς σπειρομένας γαίας.
— Τοὐλάχιστον θὰ εἰσπράξωμεν τὰ διπλάσια.
ὑπὸ Θ. Ἀννίνου — «Ἀθῆναι».